SUFFRAGIUM COLLEGIALE

THEOLOGORVM MAGNÆ BRITANNIÆ

DE

QVINQVE CONTROversis Remonstrantium ARTICULIS,

Judicio SYNODICO *prævium*.

Cui adjuncta est

CONCIO DE GRATIA DISCRIMINANTE,

Habita *Cantabrig.* ad Clerum: per *Sam. Wardum, S. Theol. D. & Profess. Dnæ. Margar.* Collegij. Sidneiani Præfectum.

Ab Authore jam recognita.

LONDINI,
Excudebat MILO FLESHER, impensis ROBERTI MILBOURN. 1627.

BODLEIANA · BIBLIOTHECA

SUFFRAGIUM COLLEGIALE

THEOLOGORVM MAGNÆ BRITANNIÆ

DE

QVINQVE CONTROversis Remonstrantium ARTICULIS,

SYNODO *DORDRECHTANÆ*

EXHIBITUM

ANNO M.DC.XIX.

Judicio SYNODICO *prævium.*

LONDINI,
Impressum R. YOUNG, impensis R. MILBOURNE. 1626.

THEOLOGORVM MAGNÆ BRITANNIÆ SENTENTIA,

DE PRIMO ARTICULO:

Nempe de { *Electione*, *Reprobatione*,

I. De Electione Theses { *Orthodoxæ quas ponimus, & confirmamus.* *Heterodoxæ, quas rejicimus, & refutamus.*

ORTHODOXA THESIS I.

DEcretum Electionis, seu Prædestinationis ad salutem, est efficax voluntas Dei, qua, pro suo beneplacito, ad demonstrationem suæ misericordiæ, salutem hominis lapsi intendit, eique media talia præparavit, quibus electos ad

istum finem efficaciter & infallibiliter perducere voluit.

Explicatio & Confirmatio.

EFficax decretum] Efficacem voluntatem appellamus hoc decretum electionis: quia respicit, non nudum ordinem ad vitam, relinquens hominem sic ordinatum in manu arbitrij sui (sicuti Adam fuit ad beatitudinem ordinatus) sed respicit atque discernit ipsum eventum ordinis. Est enim voluntas hæc cum potentia Dei conjuncta; Ephes. 1. 11. Isai. 14. 24. *Dominus exercituum decrevit, & quis potest infirmare?* Psalm. 113. *Omnia quæcunque voluit, fecit.* In quem locum vide Aug. Enchirid. cap. 75. Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, glorificavit,* Ioh. 6. 39. *Hæc est voluntas ejus, qui misit me, ut nihil perdam ex eo, quod dedit mihi.* Et vers. 37. *Quicquid dat mihi Pater, veniet ad me.*

Hujus voluntatis causam motivam non agnoscimus aliam, præter merum Dei beneplacitum. Rom. 9. 18. *Cujus vult, miseretur.* Ephes. 1. 11. *Prædestinati secundum propositum ejus, qui omnia efficit secundum consilium voluntatis suæ,* Rom. 9. 11, *Nondum natis pueris, cum nihil fecissent boni aut mali, ut propositum Dei secundum electionem maneret.* Agit autem hoc speciali modo Deus cum certis hominibus, ad relucentiam suæ misericordiæ, Rom. 9. 23. *Ut notas faceret divitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ*; iisdemque in lapsus statu consideratis, ut potè massa perditionis liberandis. Eph. 1. 4. *In ipso* (Christo) *elegit nos.* 1. Tim. 1. 15. *Venit autem Christus peccatores salvos facere.*

Denique, ne ab æterna intentione discrepet operatio temporalis; qui efficaciter electos ad salutem destinavit, media illis administrat prædictę intentioni consentanea; hoc est, ea, quæ Deus novit fore illis de facto salutifera. 2.

Tim.

Tim. 1. 9. *Servavit nos vocatione ſancta.* 2. Theſſ. 2. 13. *Elegit vos Deus ad ſalutem in ſanctificatione Spiritus, & in fide veritatis; ad quod & vocavit vos per Euangelium noſtrum.* Eph. 1. 4. *Elegit nos ut Sancti ſimus & immaculati.* Matth. 13. 11. *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum.* Ex quibus Scripturæ oraculis conſtat Deum ex prævio electionis decreto illa omnia, nempe Euangelii cognitionem, vocationem, fidem, juſtificationem, ſanctificationem, perſeverantiam, ſaluti deſtinatæ adipiſcendæ ſubordinaſſe.

Ex multis Patrum dictis pauca delibemus. *Cum nos prædeſtinavit, opus ſuum præſcivit, qui nos ſanctos & immaculatos facit.* *Aug. de præd. Sanct. cap. 19.*

Deo volenti ſalvum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium. Sic enim velle aut nolle, in volentis aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. *Aug. de Corrept. & gratia cap. 14.*

Sic docet eos, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quod agant ſcire, & quod ſciunt agere. *Auguſt. de Grat. Chriſt cap. 13.*

Quamvis magna pars hominum ſalvantis gratiam aut repellat, aut negligat, in electis tamen, & præſcitis, atque ab omnium generalitate diſcretis, ſpecialis quædam cenſetur univerſitas, ut de toto Mundo totus Mundus liberatus videatur. *Proſp. de Vocat. lib. 1. cap. 9.*

Eſt pars quædam generis humani, quæ merito fidei divinitus inſpirata ad ſummam atque æternam ſalutem ſpecialibus beneficiis provehitur. *De Vocat. lib. 2. cap. 31.*

THESIS II.

Chriſtus eſt caput, & fundamentum Electorum: adeoque omnia beneficia ſalutifera in Decreto Electionis præparata, non niſi propter Chriſtum & in Chriſto, conferuntur electis.

IN personarum singularium electione æterna Deus, uno eodemque actu, & Christum iisdem caput assignat, simulque eos pro beneplacito suo membra Christi constituit: quo ex proposito Deus eos, etiam ante temporaneam vocationem, ut Christo datos, ac in eodem electos, sibique acceptos, intuetur. Ephes. 1. 3. *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo.* vers. 4. *Elegit nos in ipso.* vers. 7. *In eo habemus redemptionem per sanguinem ejus, & remissionem peccatorum.* vers. 13. *In eo obsignati sumus.* Quicquid electis intenditur ab æterno, quasi concluſum tenetur in voluntate divina, nec nobis immediatè communicatur, nisi propter Christum, per Christum, & in Christo. Colos. 2. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* vers. 7. *Radicamur, & superædificamur in ipso.* vers. 10. *In ipso completi sumus.* Denique fons est, à quo omnes gratiæ salutaris rivuli ad nos emanant, Ioan. 1. 16. *De ejus plenitudine omnes accepimus & gratiam pro gratia.* 2. Tim. 1. 9. *Vocamur vocatione sancta, secundum propositum* (Dei,) *& gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia.*

Aug. de Prad. Sanct. cap. 15. *Sicut prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus.*

Ibid. cap. 16. *Vocat Deus prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici Filij sui.*

Aug. de Bono. Persev. cap. 7. *Post casum hominis non, nisi ad gratiam suam, Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad illum. Hanc gratiam posuit in illo, in quo sortem consequuti sumus, prædestinati secundum propositum.*

THESIS III.

FIdes, *perseverantia, omniaque gratiæ dona ad salutem perducentia, sunt fructus & effecta electionis.*

Agnosci-

AGnoſcimus in nonnullis quædam dona gratiæ, quæ ad communem Dei providentiam ſupernaturalem ſunt reducenda: ſed ea dona, quæ habent infallibilem connexionem cum gloria, & operantur efficaciter ad ejus conſecutionem (ſicut facit fides juſtificans, & perſeverans) ſunt æternæ electionis ipſiſſima effecta. Actor. 13. 48. *Crediderunt, quotquot ordinati ſunt ad vitam æternam.* Tit. 1. 1. *Fides electorum Dei.* 1. Pet. 1. 5. *In Dei potentia cuſtodimur per fidem in ſalutem.*

Per hanc Prædeſtinationem propoſiti Dei fideles ſunt, qui præordinati ſunt ad vitam æternam. Proſp. Epiſt. ad Aug.

Prædeſtinatio Dei, quæ in bono eſt, gratiæ eſt præparatio, gratia vero eſt ipſius prædeſtinationis effectus. Quando ergo promiſit Deus Abrahæ in ſemine ejus fidem gentium, non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus erat, non quod homines. Aug. de Præd. Sanct. cap. 10.

Nunquid dixit, Non ex operibus, ſed ex credente? Prorſus etiam hoc abſtulit homini, ut totum daret Deo. Ibid. cap. 16.

Intelligamus vocationem, qua fiunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, ſed qui eliguntur, ut credant. Nam ſi propterea electi erant quoniam crediderunt, ipſi eum prius utique elegerant, credendo in eum, ut eligi mererentur. Cap. 17.

Hæc dona Dei dantur electis, ſecundum Dei propoſitum vocatis in quibus eſt & incipere credere, & in fide ad hujus vitæ terminum perſeverare. Ibid.

THESIS IV.

ELectionis decretum eſt definitum, inconditionatum, completum, irrevocabile, immutabile: ita ut electorum numerus nec augeri poſſit, nec minui.

In

IN Prædestinatione media salutis non minus absolute decreta sunt, quam salus ipsa. Nam licet salus in executione pendeat ex conditionato usu mediorum, tamen Dei ad salutem eligentis voluntas non est conditionata, incompleta, aut mutabilis: quia absolute statuit dare electis vim & voluntatem implendi ipsas conditiones, scilicet resipiscentiæ, fidei, obedientiæ, & perseverantiæ. Dei enim prædestinantis decretum non in hanc formam concipitur, Ego Petrum, si contigerit eum credere, & perseverare, eligam ad vitam æternam: sed potius hoc modo, Ego eligo Petrum ad vitam æternam, quam ut infallibiliter consequatur, ego ei dabo fidem perseverantem. 2. Tim. 2. 19. *Firmum stat fundamentum Dei, Deus novit qui sunt sui.* Rom. 9. 11. *Vt secundum electionem propositum Dei maneret.* Rom. 11. 28. 29. *Secundum electionem dilecti. Sine pœnitentia enim dona & vocatio Dei.*

Prosp. ad Capit. Gallor. resp. *Hæc filiorum Dei adoptio, hæc gentium plenitudo præscita, & prædestinata, in Christo, quæ ab initio usque in finem lapidibus vivis & electis ædificatur. De his lapidibus nihil ejicitur, nihil minuitur, nihil rapitur.*

THESES HETERODOXÆ DE ELECTIONE, quas rejicimus.

THESIS I.

DEcretum, *quo Deus statuit resipiscentes, & credentes perseveranter, in Christo, per Christum, & propter Christum salvare, totum*

tum esse & integrum decretum prædestinationis ad salutem.

ESt quidem decretum hoc annunciativum salutis, omnibus ex æquo & indiscriminatim promulgandum, modumque præscribens, quo electi sunt ad salutem perducendi. At in hoc non explicatur tota fabrica prædestinationis divinæ in Sacris Scripturis descriptæ. Decretum quippe prædestinationis infert singulares quasdam personas prædestinatas, Deo notas, ac ab alijs ipso electionis decreto segregatas, Mat. 20. 16. *Multi vocati, pauci electi.* Rom 11. 5. *Reservatio secundum electionem.* 2. Tim. 2. 9. *Deus novit, qui sunt sui.* Supradictum vero decretum neminem de facto prædestinat, neminem segregat, neminem libro Vitæ inscribit; illo stante, poterunt nihilominus omnes mortales prorsus reprobari, poterit nulla in terris manere, nulla omnino fuisse, aut fore, Dei Ecclesia: quo absurdo non modo vacillat decretum illud promissorium, Matth. ult. 20. *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*: sed universa tollitur Scriptura, quæ necessario supponit Ecclesiam, cui, & propter quam consignata est.

Denique, si non esset alliud, quam hoc Prædestinationis Decretum, Christus ipse non statueretur ex ullo decreto divino prævio caput Ecclesiæ certo futurum; utpote cui nulla infallibiliter assignentur membra: nec posset Christus dici infallibiliter νοητῶς, ut Rex, nisi ei dentur ex decreto divino positivo subditi certo extituri; cum tamen Scriptura non minus certum ac inconditionatum innuat Dei decretum de Christo capite ac Rege constituendo, quam de eodem incarnando, ac passuro. Ephes. 1. Enarrato redemptionis mysterio, præmissæ Christi passioni, resurrectioni, ascensioni, subjungit statim Apostolus vers.

22. (ut ex eodem decreto emanans) *Et ipsum dedit caput super omnia Ecclesiæ, quæ est corpus ejus.* Luc. 1. 33. *Regni ejus non erit finis.* Actor. 2. 36. *Dominum eum fecit Deus.*

Aug. de Bono. Perseu. cap. 14. *Hæc Prædestinatio Sanctorũ nihil aliud est, quam præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur.*

THESIS II.

ELectionem singularium personarum peremptoriam, esse ex prævisione & consideratione fidei in Christum, & in eadem fide perseverantiæ, tanquam conditionis in eligendo prærequisitæ.

PRævisa fides, & perseverantia in fide, sequuntur decretum vocationis secundum propositum. At talis vocatio pendet ab antecedaneo prædestinationis decreto, Rom 8. 30. *Quos prædestinavit, hos & vocavit.* Actor. 13. 48. *Crediderunt, quotquot ordinati erant ad vitam æternam.*

Deus neminem prævidet ut in fide & sanctitate ad extremum usque halitum perseverantem, nisi quem voluntate antecedanea decrevit ita custodire, nisi quem operatione & protectione singulari, à prædicta voluntate manante, reapse per totum vitæ curriculum gubernat, & in via salutis conservat. Ioh. 10. 28. 29. *Oves meæ non peribunt in æternum, Nec rapiet eas quisquam è manu mea. Nec quisquam potest rapere eas è manu Patris mei.* Matth. 24. 24. *Vt in errorem inducantur, si fieri posset, etiam electi.* Cum igitur perseverantia in fide funderur in Electione Dei, electio non potest esse ex prærequisita conditione perseverantis fidei.

Porro decretum conferendi gloriam & salutem perse-

veranter credentibus in exitu hujus vitæ, ut præmium fidei, obedientiæque præstitæ, est actus justitiæ, vel saltem fidelitatis aut veritatis. At juxta Scripturas electio est actus gratuitus, indebitus, gratiosus, actus amoris & misericordiæ specialis, fundatus in mero beneplacito divino. Luc. 12. 32. *Complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ephes. 1. 11. *Prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

Pari ratione ab electione excludenda est prævisa fides, qua prævisa opera. Æquè scilicet dici poterit Deus elegisse sanctos propter conditionem sanctificationis annexam, ac credentes propter conditionem fidei. Neque enim obscurum est fidem hanc prævisam penitus transire in naturam operis: quod apertius constat ex adjecta conditione perseverantiæ, quæ certè nil aliud quam obedientiæ, sanctimoniæ, ac bonorum operum segetem complectitur.

Denique data hac electione prævisionali, sequitur Christum prius à nobis electum, quam nos à Christo, contra illud Ioan. 15. 16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Quod oraculum sæpè ab Augustino est inculcatum.

Electionem, quam significat Dominus, dicens, Non vos me elegistis, sed ego vos elegi, nec ipsa fides præcedit. Non enim quia credidimus, sed ut credamus, elegit nos, ne priores eum elegisse dicamur. Aug. de prad. Sanct. cap. 19.

Electionem gratiæ nulla humana merita præcedunt: & fides, unde incipiunt omnia merita, donum Dei est, ne gratia non sit gratia, si aliquid eam, propter quod tribuitur, antevenit. Prosp. ad Excerp. Genevens. Resp. 1.

THESIS III.

Fidem & perseverantiam in fide non esse fructus, sive effecta, electionis ad salutem.

SI Deus, qui ſolus dator eſt fidei perſeverantis, priuſquam fidem talem det, aut decernat dare, intelligat eam fore ipſo facto recipienti ſalutiferam, tum procul dubio dat quoque illam eo animo & abſoluta intentione, ut ſit ſalutifera. At ſic dare eſt dare ex prævia intentione ſervandi infallibiliter: quod idem eſt atque dare ex decreto electionis. Fides igitur perſeverans eſt fructus hujus Decreti, vel gratia ſpecialis in hoc Decreto præparata. Vnde Tit. 1. 1. appellatur *fides electorum Dei*. Ephſ. 1. 5. *prædeſtinati ſumus in adoptionem filiorum*. Atquiin actualem ſtatum hujus filiationis admittimur per fidem. Ioan. 1. 22. *Dedit iis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus*. Ergo Fides ipſa emergit ex Prædeſtinatione.

THESIS IV.

ELectionem ad ſalutem non eſſe unicam, ſed aliam indefinitam, aliam definitam; atque hanc vel incompletam, revocabilem, mutabilem; vel completam, irrevocabilem, immutabilem.

TAmetſi divinæ electionis varii ſunt actus aſſignabiles ratione variorum objectorum, finis ſcilicet & mediorum, Scriptura tamen nuſquam meminit vel diverſorum graduum, vel ſpecierum, electionis. Nam electio eſt, quædam infallibilis ordinatio ſingularium perſonarum ad ſalutem, in mente ac voluntate divina. Indefinita igitur, quæ fingitur, electio, non eſt vera electio: quia nullam ſingularem perſonam ordinat ad ſalutem: ſed tantum modum perveniendi ad ſalutem promiſcue omnibus oſtendit, & præſcribit.

Præterea, cum electio unico actu perficiatur, ac, ex natura rei, ſit in eorum numero, quæ non per incrementa gradatim

gradatim ſuccreſcunt, ut ſanctificatio, mortificatio, &c. ſed quæ (ut loquuntur) in indiviſibili conſiſtunt, ut juſtificatio, ſive à peccatis abſolutio; certe fingi non poteſt intentionis aut remiſſionis capax, adeoque complementum ſucceſſivum nullo modo admittit, ut hodie in completa, cras completa cenſeatur, Multo minus poterit manca hæc ſemi-electio pro Electione haberi; quæ nempe non ordinat ad ſalutem infallibiliter, ſed ſolummodo diſponit per qualitatem aut actum contingentem, quæ cum vita æterna connexionem neceſſariam (ex eorum ſententia) non habet.

Denique, quæ revocabilis & mutabilis ſtatuitur, non eſt veri nominis electio. Siquidem electio denotat propoſitum firmum, & conſilium immutabile Dei; electos ad beatitudinem ordinantis. Heb. 6. 17. τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς. *Deus oſtendit pollicitationis haeredibus immutabilitatem conſilii ſui.*

Prædeſtinationem duo ſequuntur, ſuppeditatio auxilii ad conſequendum finem, & finis conſecutio. *Aquin. Queſt. diſp. de prædeſt. Art. 1.*

Qui diſpenſationes Dei ex liberi arbitrii vult mutabilitate variari, profitetur ſibi ſcrutabilia judicia Dei. *Proſp. ad cap. Gall. Reſp.*

THESIS V.

Objectum electionis peremptoriæ & completæ eſſe hominem non niſi in exitu hujus vitæ conſideratum.

IN ipſo exitu hujus vitæ fidelis conſideratur, non ut eligendus, ſed ut introducendus in regnum paratum ei ante jacta mundi fundamenta, 2. Tim. 4. 7. *Curſum conſummavi. Quod ſupereſt, repoſita eſt mihi corona, quam reddet*

mihi in illa die Dominus justus judex. Non dixit Apostolus, quod supereſt, jam eliget me Deus ad coronam vitæ æternæ, ſed jam illam reddet.

Porro, ſi electio inciperet ab exitu tantum hujus vitæ, ratio prædeſtinationis ſive electionis, nihil omnino poſſet conferre fidelibus ad curſum ſuum in fide ac pietate conſummandum. At prædeſtinatio tam ad media in via, quam ad finem in vitæ termino ſe extendit, ac per infallibilia media ad præſtitutum ſcopum electos quaſi transmittit. Rom. 8. 30. *Quos prædeſtinavit, hos vocavit; quos vocavit, hos juſtificavit; quos juſtificavit, hos glorificavit.* Quod ſi objectum electionis completæ eſſet homo in extremo vitæ momento poſitus, ea omnia invertenda eſſent hoc modo, Quos vocavit, hos juſtificabit; quos juſtificavit, hos (in futuro) prædeſtinabit.

Porro 2. Tim. 1. 9. *Vocati ſumus vocatione ſancta ex Dei propoſito & gratia, quæ data eſt nobis in Ieſu Chriſto ante tempora ſecularia.* Propoſitum hoc Dei cum ſanctam vocationem præcedat, eique fundamentum præſternat, hominem certè conſiderat, ut firmæ ſecundum hoc propoſitum electionis ſubjectum, non in vitæ hujus exitu poſitum, ſed ante ipſius vitæ initia, imo ante tempora ſecularia ad completiſſimam electionem conſilio divino deſtinatum. Nec poterit quidem ulla figi electio definita ad gratiam efficacem, ad fidem, ad adoptionem. (Epheſ. 1. 5. &c.) ſi hæc conſiderentur ut pendula: nec præſtituta erit à Deo futura electi perſeverantia, ſed prævisa tantum in homine eligendo. Adeoque hic actus Dei erit tantummodo ſubſequens approbatio, qualis etiam ab homine futurorum neſcio præſtari poterit, non prævia & operoſa electio, qualem omnem electionem eſſe ratio ipſa & vis nominis cogit.

Denique Ioan. 10. 16. Gentes nondum vocatas, mul-

to

to magis nondũ in finali perseverantia constituras, Christus oves suas appellat, nempe prævio integræ & completæ electionis signaculo segregatas.

Qui facit oves homines, ipse ad obedientiam pietatis humanas liberat voluntates: sed quare istos homines oves facit, istos non facit, apud quem non est acceptio personarum? O homo! quis tu es &c. Vos dicitis, ex futuris operibus, quæ Deus illum facturum esse præsciebat, Iacob fuisse dilectum; atque ita contradicitis Apostolo dicenti, Non ex operibus: quasi non posset dicere, non ex præsentibus, sed ex futuris operibus. Aug. contr. Epistolas Pelag. l. 4. cap. 6. Ibid. lib. 2 cap. 7.

Electi sunt ante Mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit: electi sunt de Mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædestinavit, implevit. Idem de Præd. Sanct. cap. 17.

THESIS VI.

NVllum esse fructum, aut sensum suæ electionis à quoquam in hac vita perceptibilem, nisi conditionatum.

ADoptio filialis est fructus electionis proprius, genuinus, ac inseparabilis, estque ab electis in hac vita perceptibilis, hoc ipsorum cordibus revelante spiritu adoptionis. Gal. 4. 6. *Quoniam estis filii, misit Deus Spiritum filii in corda vestra clamantem: Abba Pater. Quod si filius, hæres Dei.* Rom. 8. 15. &c. *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro quod sumus filii Dei.* &c. Ephes. 1. 14. *Signati estis spiritu promissionis Sancto, qui est arrhabo hæreditatis nostræ.* Arrhabonem dicit hæreditatis nostræ, certum indicium, nos nunquam exhæredandos, sed tandem istam hæreditatem consequuturos. Rom.

5. 2.

5.2. *Gloriamur ſub ſpe gloriæ Dei*, & verſ. 5. *Spes hæc non confundit* (vel pudefacit.) Huic ſolidæ paci conſcientiæ, gloriationi piorum, & ſpei infuſæ, non ſubeſt falſum; quia & à Deo immittuntur electis, & eo fine eorum animis inſiguntur, ut ſint certi immutabilis electionis πληροφορια.

Fatemur electionem noſtram à priori nobis non eſſe perceptibilem, ſed proprii eiuſdem effectus percipi poſſunt: & ab effectu proprio ad cauſam valet argumentatio. Fatemur inſuper in ipſis Dei filiis certitudinem electionis ſuæ non adeo ſemper firmam & continuam manere, quin ſubinde per tentationes concutiatur, ac ad tempus ſupprimatur, adeo ut non ſolum certitudinis gradus minuatur, ſed & ipſa electio quoad electorum ſenſum & apprehenſionem, videatur incerta & euanida.

Fatemur denique electos juſtificatos, cum in gravia peccata incidant, iiſdemque adhæreant, non modo hoc electionis ſuæ præſenti guſtu privari, ſed etiam magnam concipere formidinem contrarii, nempe iræ divinæ, vindiciſque juſticiæ. Et merito; cum Spiritus Sanctus non dignetur hanc cæleſtem & ſuavem ſolatii Mannam communicare conſcientiæ contaminatæ, ac in ſordibus ſuis adhuc volutanti, ſed ſolummodo animæ purgatiori, ac fidei, pœnitentiæ, ſanctitatiſque ſtudia exercenti: Animos autem fidelium experrectos, ac è ſordibus reſurgentes putamus denuo refici à Deo, ac ſubinde ſuavi vitæ æternæ, ante jacta mundi fundamenta illis præparatæ, ac debito tempore infallibiliter conferendæ, ſenſu recreari, Sed de his aptius in 5. Articulo.

Clemens Alex. dr. Strom. — *Vir fidelis per fidem accepit, id quod eſt incertum aliis. & κρατεῖ ἐπαγγελίας, ipſo promiſſo potitur.*

Tertull. ad Marc. lib. 5. — *Vt certum eſſet nos eſſe filios Dei, miſit ſpiritum ſuum in corda noſtra clamantem, Abba Pater.*

Bernard. Epiſt. 107. — *Iuſtus quis eſt, niſi, qui amanti ſe Deo vicem rependit amoris?*

ris? quod non fit, niſi revelante ſpiritu per fidem homini æternum Dei propoſitum ſuper ſua ſalute futura: quæ ſane revelatio non eſt aliud, quam infuſio gratiæ Spiritualis, per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum præparatur, quod caro & ſanguis non poſſidet, ſimul accipiens in uno ſpiritu & unde ſe præſumat amatum, & unde redamet, ne gratis amatus ſit. (i. e. fruſtra.)

THESIS VII.

PArvulorum ante uſum rationis morientium, nullam eſſe electionem.

DAto uno heterodoxo, cumulantur alia. Hoc ſcilicet ex eo emergit, quod in omni electione fidem, cui ſuperfundetur, præviſam requirant: quæ certe in infantibus prævideri nequit. Nos autem contra demonſtramus hæc eſſe ἀθεόλογα.

Quorum datur in tempore introductio in vitam æternam, eorum procul dubio ante tempora ſecularia fuit electio ad vitam æternam. Alioqui numerus glorificatorum excederet numerum prædeſtinatorum. Atqui illud reciproce & adæquate ponendum, *Quos prædeſtinavit, hos glorificavit*: Hos nempe, & non alios; ut habet Auguſt. de Præd. Sanctor. cap. 27.

Scriptura ſupponit, aliquorum parvulorum nomina *ſcripta eſſe in libro vitæ*, eoſque ſiſtendos coram tribunali Dei, Apoc. 20. 12. ac admittendos in novam Hieruſalem. Apoc. 21. 27. Item, Luc. 18. 16. *Talium eſt regnum cœlorum.* Porro qui ex mera gratia admittuntur in regnum cœlorum, illi gratuito beneplacito fuerunt ante electi ad regnum cœlorum. At quotquot ex infantibus cœlum

ingrediuntur, illis vita æterna charisma est per Iesum Christum, Rom. 6. 23. Ergo ad illud electi fuerunt in Christo.

Sin hic sit hujus Theseos sensus, Non esse electionem infantium, hoc est, inter infantes unius præ alio, quasi omnes promiscuè salventur, certe nec ullis fundamentis nititur ipsa hypothesis; nec ea concessa, inde Thesis prædicta consequetur. Nam ad rationem electionis divinæ sive ponendam seu tollendam, circunstantia ætatis est quiddam impertinēs, & nihil prorsus operatur: Fac igitur omnes infantes servari, ne uno quidem præterito; tamen, quia electio & præteritio respicit massam, non ætatem, licet non è numero infantium, tamen è communi massa hominum peccatorum segregati sunt: quod ad electionis rationem constituendam sufficit.

Prosp. de Liber. Arbitr. *Effuderunt se divitiæ bonitatis Dei in ipsa quorundam primordia parvulorum, in quibus nec præcedens nec futura eligitur devotio.*

Prosper Ep. ad August. *Parvuli nullas adhuc habentes voluntates, nullas propriæ actiones, non sine Dei judicio secernuntur: alii assumuntur hæredes, & alii transeunt debitores.*

Aug. de bono Persev. cap. 11. *Parvulis quibus vult, etiam non volentibus nequm currentibus subvenit, quos ante constitutionem mundi elegit in Christo.*

THESIS VIII.

BEne placitum Dei, quo ex multis conditionibus possibilibus, statuit solam fidem eligere, & acceptare in conditionem communicandæ salutis, esse illud solum, & el præcipuum bene placitum, de quo Scriptura loquitur; & ex quo personæ singulares eliguntur.

Non

NOn negamus esse ejusmodi bene placitum Dei in Evangelio patefactum, quo statuit fidem eligere in conditionem conferendæ salutis: id est quo actualem salutis adeptionem, saltem respectu adultorum, ex fidei præcedentis conditione suspensam esse voluit. Atque hic lætus est ille, salutarisque nuncius, universis gentibus nomine Christi promulgandus. Sed hoc non est Decretum ipsum Electionis appropriatè sumptum, ac tantopere celebratum ab apostolo. Nam illud decretum est practicum, particulares personas ordinans ad salutem; non res, vel rerum connexionem in ordine ad salutem disponens; & ad ipsas creaturas terminatur, non ad qualitates. Ephes. 1. 4. *Elegit nos, scilicet* homines. Rom. 8. *Quos prædestinavit. nempe* homines. Matth. 20. *Pauci electi. nempe* homines; At qualitas ipsa fidei hoc sensu non electa dicitur, sed electis præscripta & donata, ac ab æterno præparata. Nam est una ex primariis *spiritualibus benedictionibus*, quas universas in Christo electi accipiunt. Eph. 1.

Postremo, non recte affirmatur ex hoc beneplacito, quo fides solastatuitur in conditionem communicandę salutis, elegi homines singulares. Nam, elegi, est, præteritis aliis, ad vitam æternam destinari. At in prædicto decreto nulla singularis persona eligitur, nulla præteritur; sed omnes pari eademque conditione ad salutem ex æquo vocantur & designantur.

In sua, quæ falli mutarique non potest, præscientia, futura opera disponere, id omnino, nec aliud quicquam, est prædestinare. August. de bono Perseu. Cap. 16.

II. DE REPROBATIONE.

THESIS ORTHODOXA. I.

REprobatio proprie dicta, seu non-electio, est æternum Dei decretum, quo statuit, pro liberrima sua voluntate, quarundam personarum in Adamo lapsarum, non usque eo misereri, ut eas per Christum efficaciter eripiat è statu miseriæ, & infallibiliter ad beatitudinem perducat.

REprobationis actus proprios, qua Electioni opponitur, non alios esse putamus, quam negationem ejusdem gloriæ, ejusdemque gratiæ, quæ in electione filiis Dei præparantur. Præparantur autem illis in decreto electionis gloria, & gratia efficax: & ea intentione vt sit efficax, id est, ut ad dictam gloriam per talem gratiam infallibiliter perveniant. Hujusmodi gratiam & gloriam reprobatis præparari negamus.

Hanc non-electionem in liberrima Dei voluntate fundari dicimus, Rom. 9. 11. *Vt propositum Dei secundum electionem maneret, non ex operibus, sed ex vocante, dictum est, Iacobum dilexi, Esau autem odio habui:* id est non ita dilexi, ut per gratiam ad gloriam certo perducerem. Item vers. 15. &c. *Miserebor, cujus miserebor.* &c. *Cujus vult miseretur, & quem vult, indurat.* Et vers. 21. *An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Ioh. 10. 26. *vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.*

Porro gloria cœlestis nemini debetur, sed est

χάρισμα τῆς ζωῆς Rom. 6. 23. *donum gratuitum Dei.* Ergo Deus pro liberrima sua voluntate potest, quem vult, eligere ad gloriam, &, quem vult, non eligere, seu præterire; idque sine omni injustitiæ, aut inclementiæ aspersione, cum in gratuitis conferendis nullus supersit locus injustitiæ; nec vlla inclementia sit, nedum crudelitas, negare alicui, quod illi nullo modo debeatur; præsertim ubi maximum in persona oblata reperitur demeritum, quod non modo beneficia gratuita non expectat, sed supplicia flagitat justissima: qualis est totus humani generis status Deo electuro vel relicturo repræsentatus. Quod autem hic de gloriæ donatione dictum; idem plane de gratiæ efficacis indulgentia dicendum.

Ecce misericordia, & judicium: misericordia in electione, judicium in eos, qui excæcati sunt. August. de præd. Sanctor. cap. 6.

Qui non pertinent ad certissimum & felicissimum numerum Prædestinatorum, dimittuntur libero arbitrio. de Corrept. & gratia cap. 13.

Qui Dei altiore judicio à perditionis massa non sunt gratiâ Prædestinationis discreti, ipsis non adhibentur dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent talia, vel viderent. de Bono perseu. cap. 14.

THESIS II.

Hæc non-electio, sive præteritio, non præsupponit in homine præterito aliquam qualitatem vel conditionem aliam, quam quæ in electo reperta est, & quæ toti massæ corruptæ sit communis.

DEus ex misericordia eligens, invenit electum in massa corrupta, eadem miseria obrutum, qua cæteri,

teri, & ex sua præsenti conditione morti obnoxium. Rom. 9. 15. *Miserebor cujus miserebor.* Et vers. 23. *Vt ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.* Versu autem 22. dereprobatis. *Volens Deus ostendere iram suam, & notam facere potentiam suam.* Ita objectis æqualibus propositis, Deus, cur quosdam liberarit, non omnes, cur hos potius, quam illos, rationem non petit ex ulla ipsorum inter se disparitate, sed tantum ex liberrimo suo beneplacito de manifestanda hinc ditissima gloria, illinc justissima ira sua, cum facit hos, quales non erant, vasa misericordiæ, illos, quales in proximo erant, vasa iræ. Ejus rei typus extat, Ezechiel. 16. ubi impuritas omnium naturalis describitur. vers. 4. Et Dei seligentis benignitas. vers. 6. *Cum esses in sanguine tuo dixi tibi, vive, dixi, inquam, tibi:* reliquis nempe relictis in impuritate sua.

Augustin. de Bono Persev. cap. 8. *Qui liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat.*

Aug. contr. Julianum, Lib. 5. cap. 5. *Quamvis omnes ex eadem massa perditionis & damnationis secundum duritiem cordis sui, quantum ad ipsos pertinet, thesaurizent sibi iram; Deus tamen inde alios per misericordem bonitatem adducit ad pœnitentiam, alios secundum justum judicium non adducit.*

Prosp. de Vocat. gent. Lib. 1. cap. 17. *Ex nequissimis in ipso vitæ exitu gratia invenit quos adoptet, cum multi qui minus nocentes videantur, doni hujus alieni sint.*

THESIS III.

QVando Deus salutiferum Evangelium quibusdam concedit nationibus, non hoc facit ex consideratione specialis alicujus dignitatis

tis in iisdem. Quando negat hoc beneficium aliis, est semper in illis concomitans indignitas, quibus negatur. Mera tamen voluntas Dei causa est, cur nolit hisce eam misericordiam exhibere, quam aliis non minus indignis pro suo beneplacito exhibuit.

DEut. 9. 4. Ne dicas in corde tuo, *Propter justitiam meam introduxit me Dominus, ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes, &c.* vers. 5. *Et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est Patribus tuis.*

Pari ratione semper invenit Deus ubique cur Evangelium non det prædicandum, vel datum auferat. Quibus autem indulget, non propter iplorum justitiam, vel minorem, quam alibi reperiatur, improbitatem, id largitur quasi ex congruo, sed propter beneplacitum suum, & libertatem spiritus, qui spirat ubi vult, & qua diu vult.

Si hoc voluntatum meritis voluerimus asscribere, ut malos neglexisse gratia, bonos autem elegisse videatur, resistet nobis innumerabiliumcausa populorum, quibus per tot sæcula cælestis doctrinæ annunciatio non coruscavit. Nec meliores fuisse eorum posteros possumus dicere, quibus Scriptum est, Gentium populus, qui sedebat in tenebris, lucem vidit magnam. Prosp. de vocat. gent. Lib. 2. cap. 15.

THESIS IV.

EOrum quibus illuxit Evangelium, nonnulli, etsi multis gratiæ donis imbuantur, libere tamen simulque infallibiliter in ea peccata, permit-

mittente Deo, incidunt, in quibus derelicti, atque in eisdem ad mortem perseverantes justæ damnationi se reddunt obnoxios.

HOs, etsi non Electos, percipere tamen multa gratiæ divinæ effecta, non negamus. Qualia sunt, quæ commemorantur, Heb. 6. 4. *Illuminatio, gustus doni cælestis, Verbi, & virtutum futuri sæculi.* Quæ omnia vertūt sibi in gravius exitium; suo scilicet arbitrio relicti, & secundum Decretum electionis in Christo minime fundati. Rō 11. 7. *Electio consequuta est, reliqui obcalluerunt.*

Prosp. ad cap. Gall. Resp. 2. *Qui recidit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, propter postrema crimina morte afficietur. Quod quia Dei præscientiam nec latuit nec fefellit, sine dubio talem nunquam elegit, nunquam prædestinavit, & periturum, nunquam ab æterna morte discrevit.*

Aug. de cor. & grat. 13. *Aliqui gratiam Dei suspiciunt, sed temporales sunt, nec perseverant; deserunt, & deseruntur: dimissi enim sunt libero arbitrio.*

THESIS V.

DEus neminem damnat, aut damnationi destinat, nisi ex consideratione peccati.

DEus bona gratiæ dispensat pro liberrima sua voluntate. Matth. 20. 15. *Annon licet mihi facere, quod lubet, de meo?* mala tamen pœnæ non decernit, nisi pro hominum prævio demerito, Rom. 3. 9. *Iudæi & Græci omnes sub peccato sunt. vers.* 19. *vt omne os obstruatur, & obnoxius fiat totus mundus Deo.* Rom. 2. 9. *Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.*

Porro.

Porro damnatio est actus justitiæ punitivæ. Culpam igitur præcedentem supponit.

Non-prædestinatus perit infidelitate voluntaria, non coacta. Prosp. ad Gal. sent. 14.

Non casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitavit, aut suasit, aut impulit, sed prædestinavit judicium suum, quo unicuique retributurus est prout gessit. Idem Resp. 10

THESES HETERODOXÆ.

THESIS I.

Decretum, quo Deus ab æterno, & irrevocabiliter statuit, ex lapso genere humano non nisi impœnitentes & incredulos, in peccato & sub ira Dei relinquere, tanquam a Christo alienos, esse totum & integrum decretum Reprobationis.

Negatur; ob rationes allatas contra Thesin primam heterodoxam de Electione. Hoc etiam decreto non continetur specialis Dei voluntas non miserendi cujus vult, in qua decretum Reprobationis, quatenus opponitur electioni, formaliter continetur. Adde, quod stante hoc decreto, fieri possit, ut nemo prætereatur, sed omnino omnes ad vitam æternam eligantur, & perducantur.

THESIS II.

Reprobationem à salute, non esse unicam; sed aliam indefinitam, vel generalem; aliam,

definitam, seu singularem. Esseque hanc vel incompletam, revocabilem, mutabilem, vel completam, irrevocabilem, immutabilem.

REprobatio, quæ est electionis negatio, ponit immutabilem Dei voluntatem de non-miseratione talis personæ præteritæ, quoad ipsam donationem vitæ æternæ. Hæc autem Dei voluntas non admittit mutabilitatem ullam. Isai. 46. 10. *Consilium meum stabit.* Malach. 3. 6. *Ego Deus, non mutor.* Vide etiam quæ supra diximus ad Thesin. 4. orthodoxam & 4. heterodoxam de Electione.

Prosp. de vocat. gent. lib. 2. c. 33. *Omnes adoptionis filii, priusquam mundus conderetur, electi fuerunt; in qua electione quicquid hominum in Christo præcognitum non est, nulla eidem ratione sociabitur.*

THESIS III.

NEminem post lapsum mera Dei voluntate præteritum esse; sed reprobationem omnem singularium personarum factam esse secundum considerationem antecedaneæ infidelitatis, & in eadem perseverantiæ finalis.

DEum ab omni æternitate præscire præteritos, ut morituros in sua infidelitate, certum est. Sed hanc prævisam infidelitatem, esse causam non electionis falsum est: quia omnes ad unum homines prævidentur, ut perseveraturi in infidelitate, qui ad perseverantē fidem non eliguntur. Et nemo prævidetur in infidelitate certo moriturus, nisi quem Deus in destinatione efficacis

efficacis gratiæ, decreto antecedaneo præterivit. Iohã. 10. 16. *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.* 1. Iohan. 2. 19. *Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Apostolus præteritionem, seu non-electionem, arcessit à mera Dei voluntate. Vt constat ex locis citatis ad 1. Thesin Orthodoxam de Reprobatione, & ad Thesin 2. heterodoxam de Electione.

Denique si ponamus, neminem reprobari, nisi ob præviſam impœnitentiam & incredulitatem finalem, nihil esset mysterii in decreto Reprobationis, nihil ἀνεξιχνίαστον & imperveſtigabile. Contra illud Apostoli Rom. 11. 33. *O altitudo!* &c. Et illud Rom. 9. 20. *Quis es tu, ô homo, qui ex adverso respondes Deo?*

Scimus gratiam non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non solum secundum merita operum non dari, sed nec secundum merita voluntatis eorum quibus datur. Aug. Epiſt. 107.

Multi non salvantur: Non quod ipsi nolint, sed quia Deus non vult. (Nempe per collationem gratiæ specialis, sive efficacis.) Il id. m.

THESIS IV.

NEminem, nisi in ipso mortis articulo, considerari a Deo, ut reprobatum, præteritum seu non-electum.

MAnifestè falsa. Quia huius præteritionis consequentia ostenduntur erga præteritos etiã in hac vita. Qualia sunt, quæ in sacris literis occurrunt: Non vocari secundũ propositum: permitti homines in suis viis ambulare; corda dura non emolliri. Quibuscum Deus hoc modo agit, illos considerat, ut prius præteritos, seu non-electos. Rom. 9. *Deus Esau odio habuit*

antequam quicquam boni vel mali feciſſet. Quem vult, indurat. Matth. 13. *Aliquibus non eſt datum noſſe myſteria regni cælorum.*

EORVNDEM SENTENTIA,

De Articvlo Secvndo.

PROPOSITIO I.

EX ſpeciali amore & intentione tum Dei Patris, tum Chriſti, mortuus eſt Chriſtus pro electis, ut illis remiſſionem peccatorum & ſalutem æternam reipſa obtineret, & infallibiliter conferret.

PRima Propoſitio aſſerit, electos infallibiliter habituros remiſsionem peccatorum & vitam æternam ex morte Chriſti, idque ex ſpeciali amore & intentione Patris & Chriſti. Probatur hoc ex ijs Scripturis, quæ virtutem Mortis Chriſti, quoad electos demonſtrant. Iohan. 11. 51. *quod Ieſus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, ſed ut Filios Dei, qui diſperſi erant, congregaret in unum.* Epheſ. 5. 25. *Chriſtus dilexit Eccleſiã, & ſemetipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, &c.* quibus verbis intentio Chriſti ſeſe offerentis exponitur, quoad infallibilem ſalutis collationem.

THESIS

THESIS. II.

EX hoc eodem amore, per & propter meritum & interceſsionem Chriſti, dantur iſdem Electis fides & perſeverantia, cæteraque omnia, per quæ conditio fœderis impletur, & beneficium promiſſum, id eſt, vita æterna, infallibiliter obtinetur.

HÆc propoſitio aſſerit, ex morte & interceſsione Chriſti, manare ad electos ea gratiæ dona, per quæ efficaciter perducantur ad vitam æternam, Rom. 8.32.33.34. *Qui etiam proprio Filio non pepercit, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? &c.* Heb. 8. 10. *Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas.* Nam gratia illa quæ datur electis propter mortem Chriſti, eſt gratia redemptionis efficacis: gratiam autem redemptionis intelligimus, non qua poſſunt homines redimi ſi velint, ſed qua miſericorditer revera redimuntur, quia Deus vult.

THESIS. III.

DEus lapſi generis humani miſeratus, miſit Filium ſuum, qui ſeipſum dedit pretium Redemptionis, pro peccatis totius mundi.

IN hac Chriſti oblatione duo conſideramus, Modum vocandi homines ad actualem participationem

nem huius hoſtiæ, & fructum ex eadem hoſtia ad homines diverſimode redundantem.

Ad modum quod attinet, nemo mortalium eſt, qui non poſſit vere & ſerio per Miniſtros Evangelii vocari, ad participationem remiſſionis peccatorum, & vitæ æternæ per hanc mortem Chriſti, Actor. 13.38.39. *Notum ſit vobis renuntiari remiſsionem peccatorum per Chriſtum, &c.* Ioh. 3.17. *Qui non credit: condemnatus eſt, quia non credidit in Filium Dei.* Evangelio autem nihil falſum aut ſimulatum ſubeſt, ſed quidquid in eo per Miniſtros offertur aut promittitur hominibus, id eodem modo ab autore Evangelii offertur & promittitur ijſdem.

Ad fructum quod attinet, ex Morte Chriſti, in qua continetur infinitus theſaurus meritorum & benedictionum ſpiritualium, fructus actualis ad homines redundat eo modo, & ea menſura, ijſque medijs, quibus viſum eſt ipſi Deo. Viſum autem eſt Deo, etiam poſt acceptatam hoſtiam, non aliter remiſſionem peccatorum & vitam æternam cuivis actu conferri, quam per fidem in eundem Redemptorem. Atque hic ſe aperit æternum illud & arcanum decretum Electionis, quando illud pretium quod ſolutum eſt pro omnibus, & quod omnibus credentibus certo proficiet ad vitam æternam, non proficit tamen omnibus, quia non omnibus datur, ut hanc gratuiti fœderis conditionem impleant. Sic ergo Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, ut omnes & ſinguli, mediante fide, poſſint virtute ἀντιλύτρου, hujus remiſſionem peccatorum & vitam æternam conſequi. Sic pro electis mortuus eſt, ut ex merito mortis ejus ſecundũ æternum Dei beneplacitum ſpecialiter illis deſtinato, & fidem infallibiliter

liter obtineant, & vitam æternam.

THESIS IV.

IN hoc merito Mortis Christi fundatur vniuersale promissum Euangelicum, iuxta quod omnes in Christum credentes, remissionem peccatorum & vitam æternam reipsa consequantur.

PRomissum hoc esse vniuersale & in Christi Morte fundatum, constat ex Actor. 10.43. *Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.* Et Rom.3.24.45. *Quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius.* Quamvis igitur hoc promissum non promulgetur omnibus quolibet loco & tempore, tamen ejusmodi est, ut possit omnibus & singulis vere annuntiari. Natura siquidem promissionis se extendit perpetuo ad humanum genus, quamvis promissionis notitia juxta Dei specialem providentiam, modo his, modo illis gentibus contingat. Marc. 16.15. *Abite in mundum universum, & prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, &c.*

THESIS V.

IN Ecclesia, ubi juxta promissum hoc Evangelij salus omnibus offertur, ea est administratio gratiæ, quæ sufficit ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos, quòd sua culpa voluntaria, & vel neglectu, vel contemptu Evangelij, perierint,

rierint, & oblatum beneficium amiſerint.

CHriſtus ſua Morte non tantum Evangelicum fœdus fundavit, ſed inſuper impetravit a Patre, ut ubicunque annunciatum fuerit illud fœdus, una etiam ordinarie ea menſura gratiæ ſupernaturalis adminiſtretur, quæ ſufficiat ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos contemptus, vel ſaltem neglectus, ob non impletam conditionem. Hic duo breviter expedienda:

Quorum
1. Supponitur, aliquam menſuram gratiæ ordinarie in Miniſterio Evangelij adminiſtrari.
2. Ponitur, illam gratiam ſufficere ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos vel contemptus, vel ſaltem neglectus.

Primum patet ex Scripturis, Eſai. 59. ult. *Hoc eſt fœdus meum cum ÿs, dicit Dominus, Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de corde tuo amodo & uſque in ſempiternum.* Hinc patet, verbum & Spiritum individuo nexu, ex promiſſione Dei, in miniſterio Uerbi coniungi. Hinc Miniſtri Novi Teſtamenti, dicuntur Miniſtri, non literæ, ſed Spiritus, non literæ occidentis, ſed Spiritus vivificantis, 2. Corint. 3. 6. Et Miniſterium Evangelii dicitur διακονία τοῦ πνεύματος, ibid. verſ. 8. Hinc Evangelium dicitur χάρις σωτήριος, gratia ſalutifera, Tit. 2. 11. Et λόγος καταλλαγῆς, ſermo reconciliationis. 2. Corint. 5. 19. Luc. 10. 9. 11. Chriſtus cum mitteret 70. Diſcipulos, ut Evangelium prædicarent, juſſit illis, ut populis, quibus illud annuntiarent, dicerent, *Appropinquavit vobis regnum cælorum;*

rum; utique quod gratia aliqua ſupernaturalis illis adminiſtrata eſſet, quibus Evangelium annuntiatum eſt.

Non omnes vocari ad gratiam, quibus omnibus Evangelium prædicatur, non rectè dicitur, etiamſi ſint, qui Evangelio non obaudiant. Alterum probatur ex Ioh. 15. 22. *Si non veniſſem, & loquutus eſſem ijs, peccatum non haberent, nunc autem non habent, quod prætexant peccato ſuo.* Ex hoc loco conſtat, Chriſtum, proponendo Evangelium, etiam illam gratiam internam adminiſtraſſe, quæ hactenus ſufficiebat, ut ex eo quòd non acceptarent vel reijcerent Evangelium, juſtè coargui poſſint infidelitatis poſitivæ. Ioh 3. 19. *Hoc eſt judicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.* Iuſtè damnantur homines ob lucem Evangelij repudiatam.

Prosp. ad Cap. Gal. Resp. ad obiect.

Hebr. 2. 3. *Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?* Ob neglectam ſalutem in Evangelio oblatam, juſtæ pœnæ obnoxij reddimur. Ergo ſalus in Evangelio offertur.

Hebr. 4. 12. *Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrantior quovis gladio ancipiti, & pertingit uſque ad diviſionem animæ ſimul ac Spiritus, compagumque, & medullarum, & dijudicat cogitationes, & conceptus cordis.* Hinc manifeſtum evadit, talem eſſe vim & efficaciam verbi, ut in ima uſque animi penetralia ſeſe inſinuet, ut, quemadmodum vere credentes plane vivificet, ita contumacibus lethale vulnus certo infligat.

Denique Scriptura acerbiſſimas pœnas interminatur, non recipientibus, negligentibus, ſpernentibus præconium Evangelii, Matth. 10. 15. *Quicunque non audierit ſermones veſtros tolerabilius erit terræ Sodomorum.* Heb. 6. 4. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel fuerant illuminati, guſtaverunt que bonum Dei Verbum, &c. Terra*

enim bibens imbrem, proferens autem ſpinas, maledictioni proxima eſt.

THESIS VI.

NOn obſtante hoc pacto univerſali de ſalvandis credentibus, Deus nullo pacto aut promiſſo tenetur, Evangelium aut gratiam ſalutiferam omnibus & ſingulis communicare. Cur autem hiſce conferat, præteritis alijs, pendet ex miſericordia & libertate divina.

CHriſtus non alia ratione firmavit hoc pactum, quàm ut hujus pacti communicatio in libera & plenaria Patris poteſtate maneret. Deus autem dando unum beneficium, non aſtringitur ad novi beneficij donationem. Matth. 20.15. *An non licet mihi, quod volo, de meo facere?*

Tale pactum, aut promiſſum non occurrit in Scripturis. Promiſit Deus in V. T. ut præconium Evangelij gentibus communicaretur. In N. Teſt. ſublata eſt maceries, & Apoſtolis mandatum eſt. Marc. 16. 15. *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Sed nuſquam promiſed, ut univerſaliter in mundo, uno eodemque tempore aliquando prædicetur. Quin, ut rectè Proſper; *eo ipſo tempore, quo ad omnes gentes prædicatio Evangelij mittebatur, quædam loca Apoſtolus adire prohibebatur ab eo, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Multis utique in illa retardatis atque averſis, Evangelij mora, ſine agnitione veritatis & ſine regenerationis conſecratione moriturus. Dicat Scriptura quod geſtum*

Epiſt. ad Ruff. de vocat. Gent. lib. 2. cap. 3.

Act. 16. 67.

gestum est; Transeuntes autem (inquit) *Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetiti sunt à Spiritu Sancto loqui verbum in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permisit illis Spiritus.* Hæc Prosper.

Porro aperte constat, non obstante hoc pacto universali, quod in V. etiam Test. obtinuit, Deum huius notitiam Gentibus non revelasse. Psal. 147. 8. *Verbum suum denunciat Iacobo: Non fecit taliter omni nationi; ideoque iura ista non noverunt.* Actor. 14. 16. *Deus præteritis ætatibus sivit omnes gentes ambulare in vijs suis.* Quid quod nostris temporibus, vix sexta pars orbis habitabilis Christo nomen dederit? Quod si de facto Deus Evangelij præconium omnibus & singulis annunciare nunquam dignatus sit, utique nec ad hoc tenetur. Facit enim quicquid tenetur facere. Idem sane pronunciandum est de gratia salutifera. Nullibi in S. Literis mentio occurrit promissionis, qua Deus sese obstrinxit, ad gratiam illam omnibus & singulis communicandam. Imo Scriptura meminit Dei in miserendo libertatis. Rom. 9, 15. *Cujus vult, miseretur*; non obstante hoc pacto in sanguine Christi fundato, Ac quanquam Deus multis externis beneficiis afficiat omnes homines, etiam ingratissimos, qui extra pomœria Ecclesiæ degunt; & beneficijs salutaribus egeant omnes, utpote peccatores; nemini tamen ad illa, vel ista danda obligatur.

Denique, ex Sacris Literis evincitur, nonnullos judicari & damnari ob peccata contra solam legem Naturæ commissa, Rom. 2. 14, 15. ut qui excusantur ob non impletam legem fidei ignorantia plane invincibili, quæ excusatio locum habere nequit, ubi Deus promulgat legem, & homines obedire tenentur.

THESES HETERODOXÆ, QVAS REIICIMVS.

PRima: *Posita Christi Morte, non esse aliam Dei intentionem de ullis particularibus personis salvandis, nisi conditionatam, & ex contingenti fidei humanæ actu suspensam.*

1. THeses illæ, rationesque de primo Articulo præmissæ, in quibus certarum personarum electio stabilitur, ac incompleta electio refellitur; item, ubi salutis media certa ex electionis decreto manantia statuuntur, denique in hoc secundo Articulo Theses prima, & secunda: in quibus probatur, Christum ea intentione mortuum, ut electis beneficia specialia conferret, huic Antithesi refutandæ firmamenta subministrant.

2. Rationes omnes Theologicæ, ex Scripturis, Fideique analogia petitæ, quibus Christi incarnatio, humiliatio, vel exaltatio probatur vel confirmatur, eo spectant, ut demonstretur divina expressa intentio de fructuoso hujus tanti mysterii effectu, non conditionaliter producendo (nempe si homines, cũ æque nolle possint, velint, ut hic fructus inde enascatur) sed infrustrabiliter efficiendo, potentia divina id operante.

Præterea, domus Dei ex hominibus construenda non sat habet firmitatis, si ab hominibus construatur. Ipsâ Dei manu erigenda est hæc fabrica, Matth. 16. 18 *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* 1. Cor. 3. 9. *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.* Ephes. 2. 20. *Superstructi*

Superſtructi ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, Chriſto exiſtente ſummo angulari lapide: in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit; in quo & vos coædificamini, &c. Epheſ. 4. 16. *ex quo totum corpus compactũ & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis ſecundum operationem, &c.* Ergo ſibi ædificans Eccleſiam Deus, ſua manu lapides parat, dedolat, coagmentat; non autem expectat, ut ipſi ſe contingenter aptent, ac fundamento applicent.

3. Eâdem ſpecialis decreti certitudine præſtituitur à Deo ſalus Eccleſiæ per Chriſtum efficaciter conſumanda, qua Chriſtus ipſe mittitur. Eadem Dei vox, quæ Chriſtum exhibendum primo promiſerat, ſimul ciuſdem effectum inconditionatum promiſſo abſoluto obſignat, Gen. 3. 15. *ſemen mulieris conteret caput ſerpentis.* At Serpens non conteritur niſi per aliquorum certiſſimam liberationem ex captivitate Satanæ, & tranſlationem in Regnum Filii Dei, Eſai. 53. 10. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum.* Heb. 2. 13. *Ecce ego, & Filij, quos mihi dedit Deus.* Ergo decretum Dei, de longævo ſemine in Chriſti familiam adoptando, inſeparabiliter annectitur Decreto de anima Chriſti pro peccatis ponenda. Et, Chriſto ſeſe in victimam offerenti, dantur Filii, non a ſeipſis, ſed à Deo, qui nempe ipſis dedit Chriſtum

4. Si fructus Chriſti Paſſionis ſit tantum conditionatus, tum non certius eſt beneficium ex ſecundo Adamo, quam fuiſſet ex primo. Hinc enim propoſita ſalus ſub conditione (*hoc fac, & vives*) quam conditionem ut poſſet præſtare ſi vellet, auxilium eſt ei à Deo præſtitum, non autem ut actu ipſo infallibiliter præſtaret. In Novo autem Fœdere, gratia Chriſti morte impetrata, non modo nobis ſalus oblata ſub conditione

(*crede*,

(*crede, & salvus eris*) sed, ut actu ipso credamus, Deus efficit per Spiritum suum. Hebr. 8. 6. *Melioris Testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.* Quænam autem sit illa promissio, constat vers. 10. *Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas.*

THESIS II. HETERODOXA.

PRoprium & integrum finem Mortis Christi fuisse, ut Deo Patri acquireret jus & potestatem servandi homines, quibus vellet conditionibus.

1. SI nil aliud nobis acquisitum ex Morte Christi, quam ut aditus pateat ad novum quodlibet fœdus cum genere humano percutiendum, tum non sumus liberati à jugo legis; quia adhuc liberum erit Deo Patri, etiam post persolutam acceptatamque hanc victimam, legis præstandæ conditionem denuo nobis imponere. At Christus ad tollendam legis maledictionem pro nobis, hoc est, nostra vice, semel factus est κατάρα. Gal. 3. 13. Nos itaq; non possumus ratione legis non præstitæ fieri denuo legis rei, & ἀνυπεύθυνοι.

2. Christus morte sua nobis promeritus est ipsam personarum nostrarum reconciliationem cum Deo, gratiamque nobis reipsâ communicandam. Ioh. 1. 16. *De plenitudine ejus omnes accepimus.* Alioqui secundus Adam, Dominus de cœlo, minus profuisset suis, quam suis obfuit primus Adam, de terra terrestris; Et quoad imputationem, Si Christus pro nobis pœnas non subierit; Et quoad transfusionem, Si a Christo ca-

pit

pite nulla tradux gratia in membra derivetur.

THESIS III. HETERODOXA.

CHristi mortem impetrasse omnibus hominibus restitutionem in statum gratiæ & salutis.

RAtio 1. Salus est res promissa in Novo Fœdere, nec promittitur nisi sub conditione Fidei (quicunque credit, salvabitur) cum itaque non omnes homines fidem habent in Christo, sub cujus sola conditione salus promittitur, certum est, Mortem Christi, non omnibus, sed solis fidelibus impetrasse restitutionem in statum gratiæ,& salutis: quod abunde probat illud Apostoli, Rom.5.1. *Justificati igitur pacem habemus cum Deo.* Per (pacem) illic intelligimus, nostri, qui prius Deo inimici eramus, cum Deo reconciliationem, & restitutionem in sinum gratiæ: Idemque, apertè evincunt omnia illa loca, quæ probant, Nos sola fide in Christum justificari, seu haberi pro justis à Deo. Rom.3,4. Gal.2,16.

Ratio 2, Extra fidem in Christum, manet homo in condemnatione. Ioh.3.18. *Non videbit vitam, sed ira Dei manet super illum.* Ioh.3,36. Qui autem restituti sunt in sinum gratiæ, ij singuli remissionem peccatorum habent, quæ homines beatos facit, Psal. 32. Nec manent in condemnatione, neque super ipsis manet ira Dei. Qui igitur fide carent, ij per mortem Christi, in statum gratiæ & salutis non restituuntur; cum per nomen Christi nemo remissionem peccatorum consequatur, nisi qui in ipsum credat. Actor.10.43.

Ratio

Ratio 3. Si omnibus Christi mors impetravit restitutionem, tum restituti sunt, vel cum ab æterno destinatus esset in mortem, quod est falsum; sic enim nemo nasceretur Filius iræ, nec peccatum originis quicquam hominibus obesset, quod ex hac sententia fuit illis ab æterno remissum: nec opus esset infantibus, aut aliis, lavacro regenerationis, quod est contra assertionem Christi, Ioh. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei:* vel restituti sunt in primorum parentum persona, cum promulgaretur promissio de semine mulieris, quod est falsum: ipsi enim protoplastæ non sunt restituti in statũ gratiæ, nisi per fidem in Christum; ac proinde nec eorum posteri. Non omnes ergo, sive fideles, sive infideles: vel cum Christus ipse in cruce mortem oppeteret: quod est falsum. Sic enim nemo ante illud momentum esset restitutus, quod nemo concedit; neq; omnes ab illo tempore sunt restituti, quia procul dubio adversus quosdam Christi accusatores, condemnatores, crucifixores, derisores ira Dei isthoc eodem momento, & postea flagraverit.

EORVN.

EORVNDEM SENTENTIA, De III. & IV. Articvlis.

Primo de viribus arbitrij in homine lapſo.

THESIS NOSTRA I.

Voluntas hominis lapſi nudata eſt donis ſupernaturalibus, & ſalutaribus; quibus in innocentiæ ſtatu dotata fuit: ac proinde ad actus ſpirituales nihil jam valet abſque viribus gratiæ.

FVisſe donis eximiis dotatam, inde conſtat, quia homo factus eſt ad imaginem Dei. Imago autem Dei in principe animi facultate procul dubio principem locum obtinuit. Qualia vero hæc dona fuerint, quibus in creatione ornata eſt voluntas humana, patet ex ijs, quæ in hujus imaginis redintegratione reſtituuntur, Epheſ. 4. 24. *Induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis.* Hanc inſuper juſtitiam, ſanctimoniam & rectitudinem voluntatis per lapſum eſſe amiſſam clarum eſt ex ſecunda hac ejuſdem per Dei gratiam in Chriſto recuperatæ acceptione. Induendum, ſcilicet, nobis de novo, quod in Adamo denudato exuimus.

Hujuſmodi autem voluntatem noſtram nihil valere ad actus ſupernaturales tota Scriptura clamat. Ioh. 15. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* Rom. 5. 6. *Cum adhuc nullis eſſemus viribus,* 2. Cor. 3. 5. *Non ſumus idonei*

ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam, &c.

Enchirid. c. 30. Hinc illud Augustini, *Quid boni operari potest perditus, nisi in quantum à perditione liberatus?* Et illud, *Voluntas in tantum libera, in quantum liberata.*

THESIS II.

LApsæ voluntati inest non tantum peccandi possibilitas, sed etiam præceps ad peccandum inclinatio.

ISthæc possibilitas voluntati etiam integræ insuit, prout nimis constat ex eventu. Post lapsum autem, ac ex ipso lapsu, superaddita peccandi sitis avida. Iob 15.16. *Bibit, quasi aquam, iniquitatem*; complacentia, & gaudium in peccatis, Proveb. 2.14. *Lætantur faciendo malum, exultant in pessimis perversitatibus*; studium peccati, Gen. 6.5. *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore:* Mancipatio sub peccato, Rom. 6.17. *Fuistis servi peccati.* Denique mors in peccato, Ephes. 2.2. *Vos cum essetis mortui in delictis & peccatis.*

Nec aliter se potest res habere in homine corrupto, nondum per divinam gratiam restaurato: cum ea sit natura voluntatis, ut nuda manere nequeat, sed ab uno, cui adhæserat, objecto exeidens, aliud quærat, quod cupide amplectatur. ideo per Spontaneam defectionem habitualiter aversa à Deo Creatore, in creaturam effreni impetu fertur, ac cum ea libidinose ac turpiter fornicatur, semper avida fruendi utendis, ac vetita moliendi, & patrandi. Quid mirum ergo si talis voluntas sit Diaboli mancipium? Luc. 11.21. *Cum fortis*

tis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet.

Voluntas sine charitate est tota vitiosa cupiditas. *Aug. Retract. l. 15.*

De antecedaneis ad conversionem.

THESIS I.

SVnt quædam opera externa, ab hominibus ordinarie requisita, priusquam ad statum regenerationis, aut conversionis perducantur, quæ ab ijsdem quandoque liberè fieri, quandoq; liberè omitti solent; ut adire Ecclesiam, audire verbi præconium, & id genus alia.

REquiri talia manifestum est, Rom. 10. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt?* Esse autem in nostra potestate & ratio dictat; cum penes unumquemque sit regere suam loco-motivam; & experientia probat, cum videamus in externis homines pro arbitrio hoc, vel illud agere, vel vtrumque omittere; possunt itaque domi sedere, cum Ecclesia adeunda est, possunt aures obturare, voce Evangelici præconis sonante. Marc. 6. 20. *Herodes Ioannem audiebat libenter.* Actor. 13. 46. *Iudæi recusant audire Evangelium,* Psal. 58. 5. *Impii obturant aures suas, ut surdæ aspides.*

II.

SVnt quædam effecta interna ad conversionem sive regenerationem prævia, quæ virtute verbi, Spiritusque in nondum justificatorum cor-

dibus excitantur ; qualia ſunt notitia voluntatis divinæ, ſenſus peccati, timor pœnæ, cogitatio de liberatione, ſpes aliqua veniæ.

AD ſtatum juſtificationis, in quo pacem habemus apud Deum per D. N. Ieſum Chriſtum, non ſolet gratia divina homines perducere per ſubitum enthuſiaſmum, ſed multis præviis actionibus miniſterio Verbi ſubactos, & præparatos. Hoc videre licet in illis, qui, audita Petri concione, peccati onus ſentiunt, timent, dolent, liberationem deſiderant, ſpem aliquam veniæ concipiunt: quæ omnia ex illis verbis colligi poſſunt, Actor. 2. 37. *Quum hæc audiviſſent, compuncti ſunt corde ſuo, & dixerunt ad Petrum, & reliquos Apoſtolos, Viri, fratres, quid faciemus?* Hoc ipſa rei natura requirit. Nam ſicuti in generatione hominis naturali multæ ſunt præviæ diſpoſitiones, quæ formæ inductionem præcedunt, ita & in ſpirituali per multas antecedaneas gratiæ actiones ad ſpiritualem nativitatem pervenitur.

Hoc denique apparet ex inſtrumentis, quibus utitur Deus ad homines regenerandos: utitur enim miniſterio hominum, & inſtrumento verbi, 1. Cor. 4. 15. *Per Evangelium ego vos genui.* Quod ſi Deus immediatè vellet hominem impium regenerare, & juſtificare, nulla cognitione, nullo dolore, nullo deſiderio, nulla veniæ ſpe præparatum, nec hominum miniſterio, nec verbo prædicato hanc ad rem opus eſſet. Nec Miniſtris verbum Dei rectè ſecantibus cura incumberet, apte prudenterque auditorum conſcientias primo legis terroribus ſauciandi, deinde Evangelicis promiſſis erigendi, ac eoſdem hortandi ad pœnitentiam fidemq; à Deo

à Deo per preces & lachrymas petendam.

III.

Quos Deus, mediante Verbo, per Spiritum ſuum hunc in modum afficit, eos ad fidem, converſionemque vere, & ſerio vocat, & invitat.

EX natura beneficij oblati, & verbo Dei apertiſſimo judicandum eſt de illis gratiæ auxiliis, quæ hominibus ſuppeditantur, non autem ex abuſu, aut eventu. Cum igitur Evangelium ex ſua natura vocet homines ad pœnitentiam & ſalutem, cum gratiæ divinæ excitamenta eodem tendant, nihil hic ſimulate à Deo agi putandum eſt. Hoc probant ſeriæ illæ, patheticæque rogationes. 2. Cor. 5. 20. *Obſecramus Chriſti nomine, reconciliemini Deo.* Hortationes, 2. Cor. 6. 1. *Hortamur, ne fruſtra gratiam Dei recipiatis.* Expoſtulationes, Gal. 1. 6. *Miror, quod ſic tam cito transferimini ab eo, qui vocavit vos in gratiam Chriſti.* Promſſiones, Apoc. 3, 20. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit oſtium, ingrediar ad eum, &c.* Quod ſi non omnes, quos hoc verbi Spirituſque ſui dono dignatur Deus, ad converſionem ſeriam ſerio invitaret, certè & Deus nonnullos, quos ipſe Filii ſui nomine vocat, falleret; & promiſsionum Evangelicarum nuntij à vocatis falsò perhibiti teſtimonij accuſari poſſent; &, qui ad converſionem vocati parere negligunt, redderentur excuſabiliores. Neque enim ea fingi poteſt homines reddere inexcuſabiles per Verbum & Spiritum vocatio, quæ eo tantum fine exhibetur, ut reddat inexcuſabiles.

IV.

QVos ita affecit, Deus non deserit, nec desistit in vera ad conversionem via promovere, priusquam ab illis, per neglectionem voluntariam, aut hujus gratiæ initialis repulsam, deseratur.

TAlentũ gratiæ à Deo semel concessum nemini eripitur, nisi qui prius suo vitio illud sepelivit, Matth. 25.28. Hinc est, quod nos in Scripturis passim monemur, ne Spiritui resistamus, ne Spiritum extinguamus, ne gratiã Dei frustra recipiamus, ne deficiamus à Deo. Hebr. 3.7. Imo divinæ derelictionis ea apertissimè designatur ratio, quod Deus ab hominibus prius deseratur. Proverb. 1.24. *Quia vocavi & renuistis; ego quoq; in interitu vestro ridebo.* 2. Chron. 24.20. *Dereliquistis Iehovam, vt relinqueret vos.* At nusquam in Scripturis vel levissime innuitur, Deum solere, aut velle unquam absque prævia hominis culpa eripere cuiquam gratiæ excitantis auxilium, aut ullum subsidium, quod semel contulit, ad conversionem hominis ordinatum.

Sic docuere Patres Orthodoxi, quibus cum Pelagianis negotium fuit.

Augustin. vel Prosper, ad Artic. fals. ad 7. *Dei est voluntas, ut in bona voluntate maneatur; qui & priusquam deseratur, neminem deserit, & multos desertores sæpe convertit.*

V.

V.

HI præcedanei effectus, virtute Verbi, Spiritusque in hominum mentibus producti, rebellis voluntatis vitio, ſuffocari, ac penitus extingui poſſunt, & in multis ſolent; adeo ut nonnulli, in quorum mentibus, virtute Verbi Spiritusque, impreſſa fuit aliqualis notitia veritatis divinæ, aliqualis dolor de peccatis ſuis, aliquod deſiderium, & aliqua cura liberationis, mutentur planè in contrarium, veritatem reijciant & odio habeant, concupiſcentijs ſuis ſe tradant, in peccatis occalleant, & abſque deſiderio vel cura liberationis in ijſdem computreſcant.

MAtth. 13. 19. *Venit malus, & rapit, quod ſeminatum eſt in corde ejus.* 2. Pet. 2. 21. *Melius erat non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum converti. Canis reverſus ad vomitum.* Heb. 6. 4. *Qui ſemel illuminati, guſtaverunt donũ cæleſte, participes facti Spiritus Sancti, guſtaverunt bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, eos rurſus revocari impoſsibile, &c.*

Proſper. *Multi citò intellectus lumen accipiunt, ipſa autem intelligentia non in omnibus eundem habet vigorem, aut ſimilem facultatem; & plurimi cum & fide & intellectu videantur ornati, laborant tamen indigentia charitatis, & his, quæ fide & intellectu vident, nequeunt inhærere, quoniam perſeverari in eo non poteſt, quod non toto corde diligitur.* De vocat. lib. 2. cap. 2.

VI.

NE electi quidem ipsi in hisce precedaneis ad regenerationem actibus ita se gerunt unquam, quin propter negligentiam & resistentiam suam possint justè à Deo deseri & derelinqui: sed ea est erga eos specialis Dei misericordia, ut, quamvis hanc gratiam excitantem & illuminantem aut repellant aliquamdiu, aut suffocent, eos tamen iterum, iterumque urgeat Deus, nec desistat promovere, donec eosdem gratiæ suæ prorsus subjugaverit, ac in statu filiorum regeneratorum collocaverit.

Joh. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, veniet ad me, & eum, qui ad me venit, non ejiciam foras.* Hierem. 14. 7. *Quamvis quidem iniquitates nostræ levantur contra nos, Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ.* & 32. 39. *Dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me universis diebus.* Phil. 1. 6. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.* Quod si ita non pergeret Deus etiam reclinantes & refugientes prosequi, nulla vocatio redderetur efficax, nulla emergeret filialis adoptio, ipsaque in Dei beneplacito fundata electio frustraretur.

Aug. de persev. *Post casum hominis non nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum, neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo.*

VII.

VII.

Non-electos in hiſce præcedaneis ad regenerationem actibus, divino Spiritui, gratiæq; reſiſtentes, ejuſdem initialia effecta in ſeipſis liberi ſui arbitrij vitio extinguentes, Deus, quandocunq; ipſi viſum fuerit, juſtè derelinquit: quos ſua culpa derelictos, eodem demerito manere induratos, & inconverſos vere pronunciamus.

PVtamus extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe, neminem mortalium ita ſe gerere erga Deum, quin mereatur gratiæ collatæ ſubductionem, vel omittendo aliquid, quod facere debuit, vel faciendo, quod non debuit, quo poſito, clarum eſt, Deum ſine ullâ injuſtitia, aut crudelitate poſſe talibus hominibus gratiã oblatam ſubtrahere, eoſque ſui cordis duritiæ relinquere, Rom. 9. 18. *Cujus vult miſeretur, & quem vult indurat.*

Deus etiam hoc nemini debet, ut illum gratiæ ſuæ illuminanti, & excitanti reſiſtentem, proprijſque cupiditatibus inſervientem emolliat per illam ſpecialem gratiam, cui nullum cor durum reſiſtit. Rom. 11. 35. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Porro, qui hunc in modum derelinquitur, ſua culpa, inconverſus perit. Ioan. 5. 34. 40. *Dico vobis ut ſervemini, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Actor. 28. 27. *Incraſſatum eſt cor populi hujus, &c. ne convertantur, & ſanem eos.*

De Converſione, qua denonat immediatum opus Dei hominem regenerantis.

I.

DEus animos electorum ſuorum prædictis gratiæ ſuæ actibus excitatos, & præparatos intima quadam, & mirabili operatione regenerat, & quaſi de novo creat, infundendo Spiritum vivificantem, & omnes animæ facultates novis qualitatibus imbuendo.

PEr regenerationem hic intelligimus, non quemvis actum Spiritus Sancti ad regenerationem prævium, vel tendentem, ſed illum actum, quo poſito, ſtatim rectè affirmetur, Hic homo jam natus eſt ex Deo.

Hæc ſpiritualis nativitas præſupponit animum excitatum per Spiritum, organo verbi divini utentem. Vnde & renati dicimur ex incorrupto ſemine verbi, 1. Pet. 1. 23. Quod obſervandum eſt, ne quis Enthuſiaſticam regenerationem deſidioſus expectet, abſque ulla aut Dei, aut verbi, aut ſui actione prævia.

Porro ſtatuimus, Spiritum regenerantem in intima animæ penetralia illabi, & refingere ipſum animum, ejuſdem vitioſas inclinationes ſanando, ac indendo illi vires, & principium formale ad actus ſpirituales & ſalutiferos eliciendos. Epheſ. 2. 10. *Ipſius ſumus πλάσμα, creati in Chriſto Ieſu ad opera bona.* Ezech. 36. 26. *Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.* Ab hoc Dei opere promanant vires ad actus ſpirituales & ſalutiferos exercendos.

Ad

Ad opus credendi, 1. Ioh. 5. 1. *Quisquis credit, ex Deo natus est.* Ad opus diligendi, 1. Ioh. 4. 7. *Quisquis diligit, ex Deo natus est.* Ad omnia denique pietatis opera, Ioh. 15. *Sine me nihil potestis facere.*

Prosper dicit, *gratiam ipsam esse bonorum in nobis creatricem.* Scholæ Doctores hanc tam claram veritatem non diffitentur. *De liber. arbitr.*

Thom. Aquin. hanc gratiam, de qua loquimur, asserit, *dare quoddam esse spirituale ipsi animæ, esse quandam supernaturalem participationem divinæ naturæ, habere se ad animum, sicut sanitatem ad corpus.* *Quæst. disp. de virt. Artic. 20.*

II.

AD hoc ipsum opus regenerationis habet se homo passivè: neq; est in voluntate potestatis humanæ impedire Deum sic immediatè regenerantem.

IOh. 1. 13. *Non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.* Nam si in creatione naturali verum sit, Deus fecit nos, & non ipsi nos, in recreatione etiam spirituali idem valebit multo magis, Ierem. 13. 23. *Si mutare non potest Aethiops pellem suam,* tum nec homo peccato maculatus corrigere innatam naturæ suæ vitiositatem. In voluntate scil. lapsa est potentia passiva adesse hoc supernaturale extrinsecus adveniens recipiendum, non autem activa ad item vel per se, vel cum alio producendum. Ierem. 17. 14. *Sana me Domine, & sanabor, &c.* *Epist. Syn. Episcoporū Afr.*

In vivificandis hominibus Deus nullum initium humanæ voluntatis expectat, sed ipsam voluntatem bonam faciendo vivificat.

Quid agit liberum arbitrium? Breviter respondeo.
Bernard de libe. arbitr. & grat. *Salvatur. Opus hoc sine duobus effici non potest, uno, à quo fit, altero, in quo fit. Deus author est salutis, liberum arbitrium tantum capax.*
Bernard ibid. *Creatio in Christo in libertatem voluntatis facta est, & sine nobis, si in libertatem, tum non ex libertate. Si sine nobis, tum penes nos non est hoc Dei opus impedire.*
Aug de corrept. & grat. cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium.*

De Conversione qua denotat actionem hominis per fidem & pœnitentiam salutiferam se ad Deum convertentis.

THESIS. I.

PRædictam conversionem sequitur hæc nostra conversio actualis, Deo proliciente ipsum actum credendi & convertendi, ex mutata voluntate, quæ acta à Deo, agit & ipsa, convertendo se ad Deum, & credendo, hoc est actum suum vitalem simul eliciendo.

ORdine temporis vix distingui possunt opus Dei convertentis hominem, & actio hominis se convertentis ad Deum: ordine tamen causalitatis, divinum opus præcedat, nostra operatio sequatur, est necesse. Mala arbor fructus malos sua natura proferens, prius in bonam ipsa muterur opus habet, quàm fructũ ullum bonum proferat. Hominis autem nondum regeniti voluntas non modo mala est arbor, sed & mortua. Fructum ergo bonum si proferat, non id facit, ut

corrigatur

corrigatur, aut ſua cooperatione vivificetur, ſed quia mutata & vivificata eſt.

Scite Auguſt. *Non ideo bene currit rota, ut rotunda ſit, ſed quia rotunda eſt. Sic & nos dicimus, non ideo bene currit voluntas ut regenerata ſit, ſed quia jam regenerata eſt.* Ad Simplic. lib. 1. quæſt. 2.

In eandem ſententiam Hugo de Sto. Victore. *Gratia reparatrix bonam voluntatem aſpirat, ut ſit; deinde bonæ voluntati inſpirat, ut moveatur: primùm operatur eam, deinde per eam.* De ſac. Fidei.

Secundo dicimus, Deum non modo efficere habitualem illam mutationem, qua homo novas ſpirituales vires acquirit ad credendum & convertendum, ſed etiam mira quadam arcanæ operationis efficacia prolicere ex ſanata voluntate ipſum actum credendi, & convertendi. Sic paſſim loquitur Scriptura. Ioan. 6. 66. *Pater dat venire ad filium*, id eſt, credere. Phil. 1. 29. *Vobis donatum eſt credere* (ipſum τὸ πιστεύειν) 2. Tim. 2. 26, *Deus dat pœnitentiam.* Quod ſi, vires quaſdam infundendo, daret Deus tantum poſſe credere, poſſe convertere, ac ipſum interim actum committeret libero hominum arbitrio, certè, quod primus parens fecit, faceremus omnes; libero arbitrio à Deo deficeremus, nec poſſibilitatem hanc in actum perduceremus. Hæc itaque eximia eſt illa ſpecialis gratia, electis in Chriſto conceſſa, qua non modo poſſunt credere, ſi velint, ſed & volunt cum poſsint. Phil. 2. 13. *Dat Deus nobis & velle, & perficere.*

Hanc contra Pelagianos gratiam operativam aſſeruerunt Catholici.

Iubet Deus homini, ut velit: ſed Dominus in homine operatur & velle; jubet ut faciat, ſed operatur & facere. In Epiſt. Synod. Affr. Epiſcop.

Omnis, qui didicit à Patre, non ſolum poteſt venire, ſed Aug. de grat. Epiſt. c. 14

ſed venit; ubi jam & poſsibilitas profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus eſt.

Idem de Prad. ſanct.

Operatur Deus fidem noſtram, miro modo agens in cordibus noſtris, ut credamus.

Tandem & illud adjicimus, hanc Dei actionem in proliciènda fide non impedire, imo facere, ut ipſa voluntas ſimul agat, & actum ſuum eliceat. Ideoq; actus credendi, utcunque à Deo immittatur, tamen, quia ab homine exercetur, ipſi homini tribuitur, Rom. 10, 10. *Corde creditur ad juſtitiam:* & 2. Cor. 4, 13. *Credidi, propter quod locutus ſum. Deus eſt* (inquit Auguſt.)

Idem de perſev. lib. 2. cap. 3.

non qui credit omnia in omnibus, ſed qui operatur omnia in omnibus. Certùm eſt nos credere, cum credimus, ſed Deus facit ut credamus. Nos operamur, ſed Deus operatur in nobis operari.

II.

DIvina hæc actio non lædit voluntatis libertatem, ſed roborat: neque tamen extirpat radicitùs vitioſam reſiſtendi poſsibilitatem, ſed efficaciter & ſuaviter dat homini firmam obediendi voluntatem.

DUo hic negamus, primum voluntatis hac in parte læſionem. Nempe ſic Deus agit in natura, etiam ubi evehit, ac ſupra ſphæram ſuam attollit eam, ut non vertat ſingularem rerum naturam, ſed relinquat uniquique proprium modum motumque in actione producenda. Cum igitur per Spiritum gratiæ agit in voluntatibus humanis, facit eas ſuo nativo modo operari, id eſt, liberè, & eo liberiùs, quo moventur à Spiritu

tu efficacius, Ioan. 8, 36. *Si Filius vos liberaverit, verè liberi eritis.* 2. Cor. 3, 17. *Vbi Spiritus Domini, illic libertas.* Incredibile certe nobis videtur, Deum, qui noſtras fecit voluntates, eaſque libertate donavit non poſſe in eas, vel in eis tali modo operari, ut quamlibet bonam actionem per eaſdem, illæſa earum natura, hoc eſt liberè, eliciat.

De ipſis hominum voluntatibus facit, quod vult, & quando vult, habens humanorum cordium, quo voluerit, inclinandorum omnipotentiſsimam poteſtatem. *Aug. de corrept. & grat. cap. 14.*

Hanc abundantiorem gratiam ita credimus potentem, ut negemus violentam. *Proſp. de vocat. gent. lib. 2. c. 26.*

Alterum, quod hic diffitemur, eſt eradicatio perverſitatis. Quamvis enim Deus in ipſo regenerationis opere adeo potenter in voluntatem agat, ut actualiter reſiſtendi potentia proxima pro illo tempore ſuſpendatur, remotam tamen, & (ut loquuntur) *in actu primo* poſitam reſiſtendi potentiam ne tum quidem funditus extirpat, ſed in ſua amara radice deliteſcere permittit. Quamdiu ſcilicet animo humano ineſt radix illa corruptæ corrumpentiſque concupiſcentiæ, certum eſt, una ineſſe non modo poſsibilitatem, ſed & pronitatem ad reſiſtendum motibus Spiritus ſancti: Gal. 5, 17. *Caro concupiſcit adverſus Spiritum.* Sed hæc reſiſtibilitas, propter efficaciſſimam & ſuaviſſimam motionem gratiæ, nequit *in actum ſecundum* hic, & nunc erumpere, Proverb. 21, 1. *Cor Regis* (quanto magis hominum minus liberorum?) *in manu Domini quocunq; voluerit, inclinabit illud.* Huic gratiæ reſiſti nequit; quia primum operatur velle, id eſt, non reſiſtere; neq; enim reſiſtere ultra poteſt, cui velle reſiſtere ſublatum eſt, ut præclarè Reverendus Sarisburienſis. *Robert. Sariſ. de veritate gratiæ pag. 10.*

THESIS

THESIS III.

DEus hominem conversum, & fidelem non ita semper movet ad bonos actus subsequentes, ut tollat ipsam voluntatem resistendi, sed quandoque permittit illum vitio suo deficere à ductu gratiæ, & in particularibus multis actibus concupiscentiæ suæ parere.

OPortet semper discrimen statuere inter illos actus principales, sine quibus salus electorum non constat (quales sunt, convertere se ad Deũ, credere, perseverare) & particulares subsequentes actus, qui, specialiter considerati, non sunt ad salutem absolutè necessarij, ut hoc, aut illud peccatum vitare; tale, aut tale bonum opus non omittere: Ad illos enim eliciendos sic operatur gratia, ut det electis suo tempore & posse, & velle, & perficere: ad posteriores non deest quidem nobis per totum vitæ nostræ cursum motus & ductus Spiritus divini, ita tamen, ut gratiæ deesse possimus, imo ut nimis sæpe desimus, ac subinde concupiscentiis nostris liberè turpiterque pareamus. Hinc illa Galat 5. 17. *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.* Ephes. 4, 30. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo obsignati estis in diem redemptionis.* Spiritum enim contristare dicuntur, qui ejus ductui resistunt, & servili quadam libertate concupiscentijs suis, contra gratiæ motum & conscientiæ dictamen, indulgent.

THESES HETEROXÆ,

Qvas Reiicimvs.

THESIS I.

VOluntatem non esse capacem donorum spiritualium, adeoq; nunquam fuisse dona spiritualia in hominis integri voluntate: nunquam à voluntate lapsi hominis fuisse separata: nunquam in regeneratione humanis voluntatibus talia dona infundi.

SAcra Scriptura, dum in corde ponit dona Dei spiritualia, eadem agnoscit in voluntate Rectitudinem. Psal. 32. 11. *Gloriamini omnes recti corde:* Munditiem Matth. 5. 8. *Beati mundi corde:* Bonitatem Luc. 8. 15. *Hi sunt, qui in corde bono & honesto verbum retinent.* Quod si quis hæc ad effectus retulerit, eosque extra voluntatem collocaverit, ille (quod nefas est) præclarissima gratiæ divinæ dona in irrationali animæ parte collocabit.

Quin etiam ipsa habitualis conversio voluntatis ad Deũ Creatorem, & aversio ab inordinata libidine fornicandi cum creatura, procul dubio maximum erat donum. Hujus autem doni capacem fuisse voluntatem inde liquido constat, quod cum tali rectitudine creata fuit. Nempe Deus ab initio hominem fecit rectum. Hanc esse amissam ex effectis nimium patet; cum jam ipsa hominis carnalis voluntas non possit non frui vtendis, & uti fruendis: utpote in quam irruerit, & irruperit turma vitiosarum dispositionum. Porro cum

voluntas hominis animalis mala dicatur ab innata quadam, & inhærente malitia, quæ in improbo, etiam nihil agente, habitualis eſt, viciſsim agnoſcenda eſt in voluntate renatorum donata quædam & infuſa bonitas, quæ pijs illorum actionibus præſupponitur. Hanc habitualem bonitatem paſsim celebrat Auguſtinus. *Præcedit bona voluntas hominis multa dona Dei, ſed non omnia, quæ autem non præcedit ipſa, in eis eſt & ipſa.* Ne quis autem ſomniet, hanc voluntatis bonitatem non eſſe donum internum, facultati infuſum, ſed meram denominationem ab actu voluntatis ipſius petitam, vocat illam Proſper *primam ſupremi agricolæ plantationem.* Plantatio autem deſignat quiddam animæ inſitum, non actum ex ea dimanantem.

Enchirid. c. 32.

De vocat. l. 1. c. 5

THESIS II.

GRatiam, qua convertimur, eſſe lenem tantùm, & moralem ſuaſionem.

NOn inficiamur in opere converſionis vel futuræ præparando, vel præteritæ confirmando, Deum adhibere comminationum, promiſſionum, aliarumq; hortationum vim ſuaſoriam, qua animos hominum ſubigat, alliciat, commoveatque: verum ad ipſam hujuſce negotii cataſtrophen infallibiliter producendam potentius ſemper ac inſuperabiliùs operatur, *pro magnitudine potentiæ, pro efficacitate roboris potentiæ ſuæ,* Epheſ. 1. 18. Nec ſufficit ſuaſio contingenter tantum afficiens, & invitans. Nam

1. Suaſio moralis movet tantum objectivè, & in virtute finis. Rectè autem ſtatuunt Philoſophi, Qualis unuſquiſque eſt, talem ei finem videri. Dum itaque homo

homo carnalis est, & nondum regenitus, bona supernaturalia ei repræsentata, non possunt ita afficere voluntatem, ut illorum desiderio prorsus incendatur ad credendum & convertendum: sed potenti operatione, omnem suasionem excellente, superanda, ac immutanda est voluntas, ut bonum oblatum efficaciter amplectatur.

2. Si morali tantum suasione homines ad Deum converterentur, tum hæc quæstio, Cur, oblatâ æquali gratiâ, hic credat, ille non credat, per liberi arbitrii velle & nolle solveretur; nec ulla restaret hac in parte imperveſtigabilis sapientiæ, ac judicij Dei nostra admiratio. Atqui contra Pelagianos orthodoxa hæc sententia semper defensa est, *Conversionem & fidem ex occulta Dei gratia esse, quæ datur aliis secundum misericordiam, aliis non datur secundum justitiam.* *August. de perseu. lib. 1. cap. 7.*

3. Si mera morali suasione homines converterentur, qui hanc suadentem gratiam admiserit, posset verè dicere. Ego me discrevi: accepi enim gratiam lenem & suasoriam, quæ ad fidem & conversionem me quidem sollicitavit, sed æquè etiam alios: illi, pro sua libertate, moralem hanc suasionem repulerunt; ideoque manent inconversi: Contra ego, pro mea libertate, eandem suasionem sum amplexus; ac ideo sum conversus. Vbi interim illud Pauli, *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti?*

Fides & inchoata & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis Sacris Literis repugnare. *Aug. de prad. sanct. cap. 9.*

THESIS III.

POsitis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad efficiendam hanc conversionem utitur, voluntatem hominis relinqui in æquilibrio, velitne credere, vel non credere, convertere se ad Deum, vel non convertere.

CONTRA.

1. SI post omnes divinæ gratiæ operationes hominis voluntas in æquilibrio relinquatur, necessario sequetur, non Deum per gratiam, sed hominem per liberum arbitrium esse principalem causam, autoremque ipsius creditionis, ac conversionis. Qui enim, omnibus gratiæ suæ viribus exertis, nil aliud valuit, quam voluntatem ad medium quendam æquilibrij statum attollere, is ad novam ab æquilibrio mutationem, hoc est, ad actum credendi concurrit, non principaliter, aut prædominanter, sed solummodo concomitanter, & contingenter, nempe, sub hac conditione, si voluntas ex æquilibrio se prius sua vi naturali dimoverit. Quod ergo minus est, voluntas accepit à Deo; nimirum, ut poneretur in indifferenti quadam medietate, ut crederet, vel non crederet; quod autem majus est, ipsumque eventum specificat, sibi ex se præstitit voluntas ipsa, nempe, ut actu crederet.

2. Item sequetur, non majorem à Deo gratiam exhibitam electis, quam non electis; nec illos, quam hos, Deo majori gratitudinis debito obstringi; quandoquidem in utrisque divina manus nil aliud operata sit, quam voluntatis æquilibrium, quod in puncto consistit, nec latitudinis est capax.

3. Gratia convertens ea intentione datur, ut sit efficax,

cax, hominemque permoveat, imo perducat ad ipſum fidei actum infruſtrabiliter eliciendum: quo etſi aliquando forte pertingeret ex voluntatis in æquilibrio poſitæ libera propenſione ad amplexandum & obſequendum gratiæ, tamen haud minus ſæpe fruſtrabitur, ex voluntatis in eodem æquilibrio poſitæ libera ſui determinatione ad repudiandum gratiam, eique reſiſtendum: nempe, cum in æquilibrio ſemper ſupponatur contingentia prorſus æqualis ad utrumque.

Hæc gratia à nullo duro corde reſpuitur: ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur, *Aug. de Prædeſtin. Sanct. cap. 8.*

THESIS IV.

HOminem non poſſe plus boni facere, quàm facit, nec plus mali omittere, quàm omittit.

FAlſa ſunt hæc & abſona, ſive de homine irregenito & animali intelligantur, ſive etiam de renato & gratia ſanctificante ſuffulto. Primum, quod ad hominis naturalis ſtatum attinet, quamvis non poſſit infitam ſuam pravitatem exuere, aut peccati generaliter ſumpti dominium excutere, poteſt tamen multos actus externos cohibere, in quibus frena laxat concupiſcentiis ſuis. Vitioſa concupiſcentia inclinat hominem impium ad omne malum, non tamen determinat, aut cogit illum ad hoc, vel illud malum, hic, & nunc, neceſſario patrandum; ut hanc cædem, hanc rapinam, hoc adulterium. Hoc etiam inde conſtat, quod homines imbrobiſſimi ſua ſcelera aggrediuntur non ſine prævia deliberatione, liberrimaque mediorum diſpoſitione; quodque, ad ipſum facinus jam accincti temporare ſibi

possunt, ex alterius reverentia, aut præsentaneo periculi metu. Denique frustra ex legibus humanis pœnæ sceleratis intentantur, si nemo ea, quæ admittit flagitia, omittere potuerat.

Quod autem ad actus suo genere bonos attinet, certum est, ipsos irregenitos omittere sæpissimè multas actiones morales externas, quas secundum operis substantiam potuerant præstare, ac ob voluntariam talium operum omissionem justissimè condemnari, Matth. 25 42. *Esurivi, & non dedistis mihi ad commedendum: Sitivi, & non dedistis potum, &c.*

Deinde etiam de renatis, ac vere sanctificatis idem est asserendum; nempe quamvis sint à peccati dominio liberati, Rom. 6. 14. & 18. *Servi facti justitiæ*; Rom. 8. 1. & *non secundum carnem ambulent, sed secundum Spiritum*; possunt tamen, idq; liberè, extra rectum justitiæ tramitem gressus dimovere, etiam tum cum non transgrediuntur: itidemque cum labuntur, potuerant gratiæ vi ac subsidio, per voluntatem liberam, hoc est liberatam, concupiscentiis suis restitisse, vitasse illa carnis opera manifesta, quæ Gal. 5. 19. recensentur *fornicationem, immunditiem, iras, rixas, &c.* Quis sanus dixerit Davidem non potuisse non perpetrare adulterium? & hoc patrato, non potuisse illi, cui summam injuriam intulerat, non etiam pessima & deliberata machinatione ipsam vitam eripere? Verum, ne longe exempla petantur, singulorum piorum conscientias appellamus. Quis non quotidie Deum orans, *Dimitte nobis debita*, simul agnoscit, sibi per Dei gratiam in promptu fuisse bona præstare officia, quæ tamen omisit, item tentatiunculas superare, quibus tamen cessit? 1. Cor. 10. 13. *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam*

etiam cum tentatione exitum, ut posſitis ſuſtinere.

EORVNDEM DE QVINTO ARTICVLO SENTENTIA.

Qui eſt

De Perſeverantia Sanctorum.

IN hoc Articulo, quando de Sanctorum perſeverantia quæritur, manifeſtum eſt, de illis tantum Sanctis agi, qui rationis uſu pollent, actuque fidei ex Evangelio prædicato conceptæ juſtificantur, quique in eadem fide propriæ voluntatis actu aut perſeverare, aut à perſeverantia deficere ponuntur. Nam primo patet ex ipſo Quinto Remonſtrantium Articulo, agi de ijs qui Chriſto vera actuali fide inſiti ſunt. Soli autem adulti per veram fidem inſiti ſunt. Secundo, idem patet ex Articulorum connexione. Nam in IV. Articulo Remonſtrantes contendunt, Deum operari fidem in hominibus per vim & gratiam reſiſtibilem: & proinde Deum itidem fidem jam in cordibus fidelium ingeneratam, per vim reſiſtibilem conſervare & cuſtodire. Ideoque eum, qui ſemel fidem adeptus eſt, poſſe eandem amittere. Vt patet in ſtatu hujus controverſiæ à Remonſtrantibus formato. At Deus operatur & conſervat fidem reſiſtibiliter in ſolis adultis: ut qui ſoli libere poſſint gratiæ reſiſtere. Ergo. Tertio Remonſtrantes aſſerunt Perſeverantiam, de qua hic agitur, eſſe beneficium omnibus fidelibus ſub hac conditione ex æquo oblatum, ſi gratiæ ſufficienti non defuerint. Quæ aſſertio plane ſupponit, Articulum intelligi

Col. Hag. Bert. parte. 2. pag. 10.

Col. lib. page 150.

telligi debere de Perſeverantia adultorum, qui ſoli liberè deeſſe poſſunt gratiæ ſufficienti, utpote penes quos ſolos eſt libertatis uſus. Hæc ſi diligentius perpendiſſent Remonſtrantes, abſtinuiſſe poterant ab argumento ſumpto à parvulis baptizatis, ad aſſerendam juſtificatorum defectionem: præſertim ij, qui negant in Baptiſmo parvulorum ullam eſſe realis gratiæ collationem.

Coll. Bert. ibid. page 19.

Quia in hoc Articulo duo ſunt, quæ ventilari ſolent, Primum, an non-electi ad ſtatum ſanctificationis & juſtificationis, ex quo in vere Sanctorum numero cenſeantur, unquam pertingant; ſecundum, an Electi juſtificati & ſanctificati unquam ab hoc ſtatu penitus deficiant: ideo primo in loco Theſes ponimus eas, quibus oſtenditur, quouſque non-electi in via ad juſtificationem progredi poſſint.

Quoad non-electos, THESIS I.

QVibuſdam non-electis conceditur quædam illuminatio ſupernaturalis, cujus virtute intelligunt ea, quæ in verbo Dei annunciantur, eſſe vera, iiſdemque aſſenſum præbent minime ſimulatum.

HVjus Theſeos veritas quoad priorem partem, illuminationem ſcilicet mentis, aperte ex Scripturis colligitur. Heb. 6. 4. ubi Apoſtolus meminit eorum, qui in Spiritum S. peccarunt, aſſerens eos fuiſſe φωτισθέντας; & cap. 10. 26. innuit, eoſdem poſt acceptam veritatis cognitionem ultro peccare poſſe. Item, Apoſtolus Petrus, 2. Pet. 2, 21. mentionem facit quorundam,

rundam, qui cum cognoviſſent viam iuſtitiæ, tamen regreſſi ſunt à ſancta doctrina ijs tradita. Iudas erat *filius perditionis*. Ioh. 17. 12, idem tamen cognitione Evangelii inſtructus eſt. Vnde & miſſus à Chriſto una cum reliquis Diſcipulis ad prædicandum Evangelium Iſraeli, Matth. 10. 7. Eaſdemque pœnas interminatur Chriſtus Iudæ præconium aſpernantibus, ac aliorum, verſ. 9. Hi omnes illuminati ſunt cognitione ſupernaturali veritatis Evangelii: quæ illuminatio à Spiritu S. profecta, veram notitiam in horum mentibus genuit, ex qua actus eliciebant, quoties opus erat, eidem conformes. Imo fieri poteſt, ut Philoſophus Ethnicus diſtinctius & accuratius apprehendat myſterium incarnationis Chriſti & ſubtilius intelligendo diſcernat unitatem perſonæ, & naturarum diſtinctiones, quam rudis Chriſtianus.

De aſſenſu minime ſimulato, qui Evangelio præberi & poteſt & ſolet ab hominibus non electis, æque liquet. Luc. 8. 13. Semen, quod cecidit ſuper petroſam, eos denotat auditores, qui ad tempus credunt, id eſt, qui divinitus revelatis aſſentiuntur, & in primis pacto Evangelico: Aſſenſum autem hunc minime ſimulatū fuiſſe inde conſtat, quod ſermonem cum gaudio exciperent. Actor. 8. 12. Ipſe Simon Magus Philippo Evangelizanti, quæ ad regnum Dei pertinent, credidit, & in teſtimonium fidei baptizatus eſt. Hymenæus, & Alexander naufragium fecerant fidei, non quidem fictæ, aut ſimulatæ, ſed veræ. Neque enim cuiquam vitio vertendum, quod à fide hypocritica deficiat: nec fidei ſimulatæ naufragium fit, ſed detectio, & manifeſtatio: nec naufragus eſſe poterit, niſi qui vere in navi fuit. 2. Pet. 2. 20. Nonnulli dicuntur effugiſſe inquinamenta mundi [illegible], quorū ul-

tima conditio deterior facta est priori: hæc autem ἐπίγνωσις, non nudam cognitionem, sed & assensum cognitis datum denotat, ex quo nata illa fuga inquinamentorum mundi. Ioh. 12. 42. *Ex principibus multi crediderunt in illum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut è Synagoga non ejicerentur, Dilexerunt enim gloriam hominum, magis quam gloriam Dei.* Credebant scil. fide dogmatica minime simulata, in cordibus quidem tum latente, sed in externum professionem non erumpente, propter periculi metum. Qui (ut inquit Tract. 53. in Ioh Augustinus) *in hoc ingressu fidei si proficerent, amorem quoque humanæ gloriæ proficiendo superarent.*

Omnes hujusmodi desertores juste coarguuntur, ac puniuntur, non quod fidem eam, quam nunquam habuerint, simularint, sed quod eam, quam habuere, dereliquerint: ac multo gravius peccant à fidei gratia collata recedentes, quam illi, quibus Evangelii præconium nunquam innotuit, ut docet salvator. Ioh. 15. 22.

II.

IN ijsdem ex hac cognitione & fide oritur affectuum quædam mutatio, & morum aliqualis emendatio.

EX illuminatione, & fidei assensu prædictis nascitur quædam in non-electis, cum mutatio affectuum, tum vitæ emendatio: de priore constat ex Matth. 13. 20. *audiunt verbum, & cum gaudio accipiunt.* Item 1. Reg. 21. 27. *Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.* Hosce gestus fuisse indices veri doloris, ex Prophetæ verbis concepti, inde constat, quod Deus hanc humi-

liationem ſupplicii temporalis amotione remuneratus ſit, verſ. 29. *quia humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus.* Heb. 6. 4. Quia ibidem deſcribuntur apoſtatæ, non tantum *illuminati ſunt, ſed & guſtarunt donum cæleſte, bonum Dei verbum & virtutes futuri ſeculi,* Et verſ. 6. inhuitur eoſdem aliquo modo fuiſſe renovatos. Et cap. 10. 26. *Iidem, qui acceperant cognitionem veritatis*, verſ. 29. dicuntur *conculcare ſanguinem fœderis, quo ſanctificantur.* Mat. 6. 20. *Herodes libenter audiebat Johannem Baptiſtam.*

De aliquali morum emendatione idem Herodes exemplo eſſe poteſt, qui *Johannem Baptiſtam obſervabat, eoque audito, multa faciebat.* 2. Pet. 2. 20. *Inquinamenta mundi effugerant per agnitionem Domini & Servatoris Jeſu Chriſti.* Hi ex hujus cognitionis & fidei operatione averſati ſunt hæc mundi inquinamenta. Item cap. 1. 9. Quidam *obliviſcuntur ſeſe à veteribus peccatis purgatos fuiſſe.* Et Matth. 12. 43. Ex talibus *Spiritus immundus exiiſſe dicitur.* In hiſce ut illuminatio & aſſenſus divinitus revelatis præſtitus minime ſimulatus erat, ſed ſuo gradu & ordine verus, ita affectus quoque & morum immutatio. Hæc ſcilicet initialia non erant ficta, vel fucata, ſed ex vi diſpoſitionum ad gratiam & afflatu Spiritus Sancti, quem in ſeſe pro tempore ſenſerunt. Quod patet ex affectibus, gaudio, dolore, zelo, quos non tam præ ſe ferunt, & ſimulant, quam in ſe vere experiuntur.

De talibus pronunciat Auguſtinus, *Non erant Filij, etiam quando erant in profeſſione & nomine filiorum, non quia juſtitiam ſimulaverunt, ſed quia in ea non permanſerunt.* *De corrept. & grat. cap. 9.*

III.

EXhis initialibus, etiam per externa obedientiæ opera teſtatis, ſumuntur, & ex charitatis judicio ſumi debent, pro credentibus, juſtificatis & ſanctificatis.

QVi iſtiuſmodi Spiritus Sancti donis internis cum vitæ emendationem, tum fidei Chriſtianæ externam profeſſionem adjunxerint, merito à nobis (quibus intima cordium penetralia incomperta ſunt & inſcrutabilia) fidelium, juſtificatorum, & ſanctificatorum cenſu ſunt habendi, id quod ſatis luculenter ex Apoſtolo Paulo evincitur: qui in epiſtolis, quas ad Eccleſias dedit particulares Romæ, Corinthi, Epheſi, &c. omnes promiſcuè compellat, ut *dilectos Dei, ſanctos, ſanctificatos*. Rom. 1. 7. 1. Cor. 1. 2. Epheſ. 1. 1. Phi. 1. 1. Similiter Apoſtolus Petrus in fronte primæ Epiſtolæ advenas diſperſos hac formula affatur, *dilectis ex prænotione Dei Patris ad ſanctificationem Spiritus*. Auguſtini calculus accedat de non-electis ſic loquentis. *Iſti, cum pie vivunt, dicuntur Filii Dei; ſed quoniam victuri ſunt impie, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præſcientia Dei.* Et poſt. *Sunt rurſus quidam, qui filii Dei propter ſuſceptam temporalem gratiam dicuntur à nobis, nec ſunt tamen Deo.*

De corrept. & grat. cap. 9.

THESIS IV.

NOn-electi huc uſque progreſſi, ad ſtatum tamen adoptionis & juſtificationis nunquam perveniunt: ac proinde ex horum

apoſtaſia

apostasia perperam deducitur Sanctorum apostasia.

Licet non electi in Ecclesiæ gremio enutriti dictis initialibus in mente, voluntate, & affectibus ad iustificationem aliquo modo tendentibus disponantur, non tamen inde in statu justificationis vel adoptionis positi sunt. Adhuc enim vitiosarum, quibus indulgent, cupiditatum fibras radicesque funditus defixas retinent, amore terrenorum penitius afficiuntur, & duricies in imis cordium recessibus latens non auferitur: hinc, urgente persecutione, aut tentatione, à gratia recedunt, & aut amore voluptatum carnisque illecebris inescati, aut aliquo alio vitioso affectu abrepti produnt tandem se φιλαύτους, ac potius φιλησόνους, quam φιλοθέους; nihilque minus quam *Deo frui*, quicquid sibi falso persuadeant, sed revera *uti voluisse Deo, ut fruantur mundo*, vt alicubi Augustinus: unde constat, eos nunquam reipsa pertingere ad illam mentis & affectuum mutationem & renovationem, quæ cum justificatione conjuncta est, imo nec ad illam, quæ proxime præparat ac disponit ad justificationem. Nunquam enim seriam pœnitentiam agunt; nunquam serio dolore afficiuntur, hoc ipso, quod peccando Deum offenderint; humilem cordis contritionem non attungunt, nec sincerum propositum de non peccando imposterum concipiunt; ijs non datur resipiscentia ad vitam, cuius mentio Act. 11, 18. non dolor ille secundum Deum, qui resipiscentiam efficit ad salutem, cuius nunquam pœniteat; Non sunt pauperes Spiritu; quoniam talium est regnum cœlorum.

De civ. Dei l. 15

2. Cor. 7. 17.

Matth. 5. 13.

Huc facit illud Augustini. qui de reprobis agens, *istorum* (inquit) *neminem adducit Deus ad pœnitentiam salubrem, & spiritualem, qua homo in Christo reconciliatur Deo.*

Contra Iulianum lib. 5. c. 3.

Matth. 8, 6.

Adde, quod nunquam serium in se sentiunt desiderium reconciliationis; non esuriunt nec sitiunt iustitiam: tales enim saturabuntur, iisque dabitur è fonte aquæ vivæ, qui fons erit aquæ salientis ad vitam æternam. Porrò seipsos non abnegant, nec suis cupiditatibus penitus abrenunciant, neq; unquam rerum omnium præ Christo vilipendentiam, quam habuit Apostolus, in sordibus suis persentiscunt. Deniq; fidem illam vivam, & ἐνεργουμένην, quæ peccatorem justificat, & per dilectionem operatur, nunquam adipiscuntur. Est enim hæc fides peculium Electorum; & negatur non-electis.

Apoc. 21. 6.
Ioh. 4. 14.
Phil. 3. 8. 1. & 2. Tim. 1. 5.
Tit. 1. 1.
Ioh. 10. 26.

Præterea solos electos iustificari constat ex aurea illa Apostoli catena, *Quos prædestinavit, hos vocavit, quos vocavit, justificavit*: hos nempe, & non alios; ut ex Aug. ostendimus ad Articulum I.

Rom. 8. 30.

Idem August. *Non omnium Deus, sed eorum, quos præscivit & prædestinavit, delicta dimittit.*

Cont. adul. leg. & proph. et. l. 2. c. 2.

Eosdem non-electos nunquam ad statum adoptionis pervenire ex Scripturis etiam satis liquido constat. Nam primo gratia adoptionis fundatur in prædestinatione: *Qui prædestinavit nos, quos adoptaret in filios per Iesum Christum.* Secundò, status adoptionis, ut & jus ac privilegium filiorum, non nisi fide viva acquiruntur. *Quotquot eum receperunt, iis dedit ἐξουσίαν, hoc est, jus & privilegium, ut essent filii Dei: nempe, qui credunt in nomine ejus.* Item, *Omnes estis filii Dei per fidem in Christo Iesu.* Est autem hæc fides propria Electorum, ut supra dictum est. Tertio, omnes, qui in filios adoptantur, regenerantur, & quidem ex semine incorruptibili, per sermonem Dei vivi. *Quisquis natus est ex Deo, peccatum non committit, quoniam semen ejus in illo manet.*

Eph. 1. 5.
Ioh. 1. 12.
Gal. 3. 27.
1. Pet. 1. 23.
1. Ioh. 3. 9.

Quarto,

Quarto, Iidem filii adoptivi sunt etiam hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: & hæreditatis arrhabonem accipiunt. At non-electi nunquam ex semine incorruptibili regenerantur, nec in se manens Dei semen habent, nec in eandem cum Christo hæreditatem conscribuntur. Rom.8.17. Gal.4.7. Eph.1.14.

Hinc August. *Non erant in numero filiorum, etiam quando erant in fide filiorum.* Rursus: *Sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filii Dei fuerunt, etiamo quando esse videbantur, & ita vocabantur.* *De corrept. & grat. cap. 9.*

Ambrosius; *Num Deus Pater ipse, qui contulit, potest sua dona rescindere? & quos adoptione suscepit, eos à paterni affectus gratia relegare?* *Lib. 1. de Iacob. & vit. loc. c. 6.*

Gabriel Biel, *Præsciti non sunt filii adoptivi, patet, quia non sunt per voluntatem Dei ad hæreditatem præordinati.* *3. dist. 10. q. 1. art. 1.*

Horum tantum, qui ad veræ iustificationis metam & adoptionis statum nunquam perveniunt, veri nominis apostasia datur.

Eorum vero, qui in filios Dei cooptati, veraq; sanctitate imbuti sunt, certa ac indubitata est perseverantia, ut post demonstrabimus.

Aut ergo horum filiorum Apostasia disertis Scripturarum testimoniis erat probanda, aut infausti nominis ominisq; titulo de apostasia Sanctorum, abstinendum.

DE PERSEVERANTIA

Quoad ipsos electos, ipsiusq; certitudine, quoad rem.

THESIS I.

PRæter fidem illam dogmaticam, affectuum morumque aliqualem emendationem, datur

suo

suo tempore electis omnibus ipsa fides justificans, & gratia regenerans, eaque omnia, per quæ ex statu iræ in adoptionis ac salutis statum transferuntur.

QVando Deus cum electis agit, non subsistit in præparatorijs, aut initialibus quibusdam operibus, sed opus suum semper absolvit, eosdem vera fide donando, justificando, adoptando, & ex statu mortis in vitæ statum transferendo. Hoc ostendit Apost. Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam justificavit, quos autem justificavit, eos etiam glorificavit.* Et Col. 1. 12. *Gratias ago Patri, qui idoneos nos fecit ad portionem hæreditatis Sanctorum in lumine, & redemit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilecti sui.* Ex quibus locis constat, dari electis omnibus perpetuã quandam beneficiorum spiritualium seriem, quæ illos nunquam derelinquit, sed usque ad statum gloriæ prosequitur.

II.

QVamvis electi in hoc statu constituti, ratione reliquiarum concupiscentiæ, in omni opere bono aliquid omittant, & leviora peccata subreptionis, negligentiæ & inadvertentiæ quotidie committant, inde tamen nec justificationis status concutitur, nec iuris ad regnum cœleste hæreditarii usus intercipitur.

EX legis quidem rigore quodvis, vel levissimum peccatum est mortiferum, & excludit peccatorem, à favore

à favore Dei & regno cœlorũ. Sed cum filiis in Christo jam adoptatis & justificatis, Deus nunquam agit stricto jure. Sunt quidem peccata aliqua, ob quæ Deus hisce filiis suis iram atq; indignationem denunciat, imo è cœlis exclusionem, mortemque æternam interminatur. Qualia ea sunt, videre licet. 1. Cor. 6. 10. Galat. 5. 25. Colosſ. 3. 6. de quibus in Thesibus sequentibus dicetur. Sunt autem & alia quædam peccata, ob quæ Deus misericors non solet filios suos vel ad tempus lumine vultus sui privare, non metum condemnationis aut mortis illis incutere. Hujusmodi sunt rebelles concupiscentiæ motus, de quibus conqueritur Apostolus Rom. 7. Item, defectus & nævi, qui etiam optimis renatorum operibus adhæresount. Deniq; ea quotidiana humanæ infirmitatis delicta, quæ committuntur absque certo aliquo proposito committendi, & quotidiana remissionis postulatione dimittuntur. De hisce Iacob. 3. 2. *In multis offendimus omnes.* Et 1. Ioh. 1. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Hisce peccatis non obstantibus, rectè dixerit quivis fidelium: *nihil condemnationis est* Rom. 8. 1. *ijs, qui sunt in Christo Iesu.* Imo in medio harum infirmitatum, cuivis iustificato Deus dicit, quod Apostolo dixit, *Sufficit tibi gratia mea: Nam virtus mea in infir-* 2. Cor. 12. 9. *mitate perficitur.* Non excidunt autem à statu justificationis suis infirmitatibus, quorum infirmitate virtus Dei perficitur, quique interim gloriari possunt virtutem Christi in se inhabitare, ut eodem loco habetur.

III.

Idem regeniti ac iustificati quandoque suo vitio incidunt in atrocia peccata, atque hisce indig-

nationem Dei paternam incurrunt, reatum damnabilem contrahunt, præsentem ad regnum cœlorum ingrediendum aptitudinem amittunt.

EXemplis Davidis, ac Petri constat posse renatos in gravissima peccata seipsos præcipitare, Deo id quandoq; permittente, ut discant cum humilitate agnoscere, non suis viribus aut meritis, sed solius Dei misericordia se fuisse à morte æterna servatos, & vita æterna donatos. Dum huiusmodi peccatis inhærent, ijsque securè acquiescunt, indignatio Dei paterna contra eos suboritur. *Si justitias meas prophanaverint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.* Quinetiam reatum damnabilem contrahunt, ita ut dum in eo statu impœnitentes persistunt, nec debeant nec possint aliter sibi persuadere, quam se esse morti obnoxios. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Sunt enim capituli crimine constricti, cujus merito secundum divinam ordinationem morti subjacent, quamvis nondum morti traditi sint, neque, si paternum Dei amorem spectemus, tradendi; sed ab hoc peccato prius eripiendi, ut sic ex mortis reatu eripiantur.

Psal. 89. 31.

Rom. 2. 9.

Rom. 8. 13.

Denique, pro præsenti conditione amittunt aptitudinem ad ingrediendum regnum cœlorum; quia *in illud regnum non intrabit aliquid coinquinatum aut abominationem faciens.* Cœlestis enim corona non imponitur, nisi iis, *qui bonum certamen certarunt, & cursum suum in fide & sanctitate consummarunt.* Ineptus ergo ad hanc coronam adeundam, quisquis impietatis operibus adhuc inhæresit.

Apoc. 21. 27.

2. Tim. 4. 8.

IV.

IV.

Dei immota ordinario postulat, ut fidelis sic exorbitans, per renovatum fidei & pœnitentiæ actum prius redeat in viam, quam ad viæ metam, hoc est, regnum cœleste, perduci possit.

EX electionis decreto ita ad finem prædestinantur fideles, ut non aliter quàm per media à Deo instituta, quasi per viam quandam regiam ad eundem finem perducantur. Nec minus rata & certa sunt hæc Dei decreta de mediis, de modo, ac ordine eventorum, quam de fine, ac ipsis eventis. Si quis igitur insistat viam divinæ ordinationi contrariam, puta latam illam viam immunditiæ & impœnitentiæ, quæ recta ducit ad gehennam, nunquam poterit in cœlum isto pacto pervenire. Imo si mors illum oppresserit in hoc devio errantem, non poterit non in mortem incidere sempiternam. Hæc est perpetua & clara vox Scripturarum. *Nisi pœnitentiam egeritis, vos similiter peribitis. Neque idololatræ, &c. regni Dei hæreditatem possidebunt.* Luc. 13. 3. 1. Cor. 6. 9. Frustra ergo sunt, qui opinantur electum in talibus flagitiis voluntatem, & ita morientem, vi electionis nihilominus necessario salvandum fore. Nam Deo quidem decernente certa est & firma salus Electorum: at eodem Deo decernente non nisi per viam fidei, pœnitentiæ, ac sanctitatis est certa. *Absq; sanctitate nemo videbit Deum. Solidum fundamentum Dei stat, & discedat ab injustitia omnis qui nominat Iesum Christum.* Heb. 12. 14. 2. Tim. 2. 19. Sicuti ergo certum fuit ex Dei decreto & promisso illos omnes, qui in eadem cum Paulo navi

navigabant, incolumes è naufragio emersuros; & tamen illud Pauli dictum simul certum fuit, *Nisi hi manserint in navi, salvi esse non potestis*; ita certum fuit, electos Dei servos, Davidem & Petrum ad regnum cœlorum perventuros; & tamen non minus certum, si ille in adulterio & homicidio, hic in Christi abnegatione & perjurio impœnitentes permansissent, neutrum eorum salvum esse potuisse. Verum enim est illud Theologicum pronunciatum, Malum oritur ex quovis defectu, bonum non nisi ex causis integris. Ingens igitur illud bonum vitæ æternæ non potest nobis competere ex eo solo quòd sumus electi, nisi concurrant & reliqua, quæ ad exequendam electionem ex necessaria Dei ordinatione requiruntur. Si quid horum desit, & contrarium insit homini electo, videtur ex utraque parte stare quædam impossibilitas. Exempli gratia, impossibile est ut Paulus electus pereat: impossibile est etiam ut Paulus blasphemus in Christū, & incredulus, si hoc in statu moriatur, non pereat: vel, impossibile est ut David electus pereat: impossibile simul, ut Dauid adulter & homicida, si mors illum oppresserit impœnitentem, non pereat. Sed hunc nodum divina providentia & misericordia facile solvit: curando ut nemo electorum in eo statu moriatur, in quo à vita æterna juxta aliquam divinæ voluntatis ordinationem excluderetur.

Act. 27. 31.

V.

IN illo interstitio, quod est inter contractum ex gravi peccato reatum, & fidei ac pœnitentiæ actum renovatum, stat talis peccator, suo merito damnandus, Christi merito & firmo Dei

proposito

propoſito abſolvendus : non prius autem, quam per excitatam fidem ac pœnitentiam veniam impetraverit, actu abſolutus.

DE damnationis merito ob tale peccatum, nulla poteſt eſſe quæſtio. *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.* Nihilominus ſub tali reatu non eſt eadem conditio fidelium, & improborum. Fidelibus Chriſti ſanguis eſt inſtar antidoti parati, & in proximo poſiti, quo, ſimulac fides eorum evigilaverit, uti poſſunt ad hoc lethale venenum ſuperandum. At infidelibus deeſt internum hoc principium, nempe fides, abſque qua ipſum remedium eſt quaſi è longinquo poſitum, nec poteſt illis fieri proprium, actuq; applicari. Huc accedit ſpecialis Dei amor, qui quamvis non impediat, quin paternæ ipſius indignatio ſuboriatur contra filium immorigerum, arcet tamen odium hoſtile, quod cum propoſito damnandi conjunctum eſt. *Cum punimur, à Domino erudimur, ne cum hoc mundo damnemur.* Veruntamen hic Pater miſericordiarum, qui non vult filios ſuos, etiam peccati reatu conſtrictos cum mundo damnare, neque vult eoſdem peccatis ſuis cum mundo ſuaviter indormire. Hinc illum ordinem inſtituit, ut actus pœnitentiæ beneficium veniæ præcedat. Pſal. 32. 3. *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino. Et tu remiſiſti iniquitatem peccati mei.* Et Ezech. 18. 27. *Cum averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, ipſe animam ſuam vivificabit.*

Gal. 5. 21.

1. Cor. 11. 32.

Si quis igitur ipſum momentum cognoſcere velit, in quo poſt contractum ex gravi peccato reatum fiat actu abſolutus, videtur Cyprianus clare illud hiſce

verbis indicasse. *Cum te in conspectu Domini video suspi-*
Cypr. de cœna D. *rantem, Spiritum sanctum non dubitabo aspirantem: cum intueor flentem, sentio ignoscentem.*

VI.

IN interstitio prædicto jus ad regnum cœlorum non tollitur, justificatio universalis non irrita redditur, status adoptionis manet immobilis, & custodiente Spiritu S. semen regenerationis una cum omnibus fundamentalibus donis, sine quibus hominis regenerati status non consistit, sarta tecta conservantur.

IUs nostrum ad regnum cœleste non in actionibus nostris, sed in gratuita adoptione atque in nostra cum Christo conjunctione situm est. Ideoq; jus ad regnum non tollitur, nisi sublato eo, in quo fundatur;
Rom. 8. 17. *Si filij, hæredes; hæredes Dei, & cohæredes Christi.* Manente ergo adoptione & in Christū insitione, extra viam regni aberrare potest fidelis, at jure regni hæreditario excidere non potest. Nam sicuti is, qui in lepram incidit, propria domo carere cogebatur, donec ab illo morbo esset purgatus, neque interea loci ius ad suam domum amisit: ita Dei filius adoptivus, adulterij, homicidij, aut cuiuscunque atrocis peccati lepra corruptus, non potest quidem cœlum ingredi, nisi per fidem & pœnitentiam renovatam ab hac contagione prius re-purgetur: & tamen ius eiusdem hæreditarium interim non extinguitur.

Porro nec illa universalis & proprijssime dicta Iustificatio [quam depingit Apostolus Rom. 3. 24. 25.] irrita

rita redditur interveniente reatu particularis peccati, licet atrocis, & conſcientiam graviter ſauciantis. Nam huic iuſtificationi è diametro opponitur, non quilibet reatus cuiuſcunque peccati, ſed reatus univerſalis omnium peccatorum nondum expiatus, nec reatus cujuſq; perſonæ, ſed reatus incredulorum Chriſti ſanguine nondum ablutorum, nec cuiuſvis menſuræ reatus, ſed reatus talis, propter quem odium Dei hoſtile perſonæ reæ ſuperincumbit. Qui ſemel vera fide juſtificatus eſt, nunquam erit poſtmodum hoc modo reus.

Dicere itaque poſſumus, Effectum iuſtificationis interveniente particulari tali peccato ad tempus ſuſpendi: quia perſona ex hoc novo reatu indiget particulari abſolutione. At dicere non poſſumus, Statum iuſtificationis diſſolvi: quia eadem perſona non excidit ab univerſali peccatorum præcedentium remiſſione, non privatur ſpeciali illa, quam credentibus omnibus Chriſtus promiſit, interceſsione, nec gratuita Dei Patris ſui dilectione.

Par ratio eſt adoptionis, Nunquam enim Deus in Chriſto adoptat ſibi filium, quem poſtea exhæredare, & è familia ſua ejicere aut cogatur aut conetur. Peccare quidem poſſunt, & graviter, Filii Dei: ita tamen eos peccare, ut orbentur patria & patre cœleſti minime patietur Dei providentia & miſericordia. *Servus non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.* Nam [ut loquitur Ambroſ.] *donum adoptionis Deus non reſcindit.* Ioh. 8. 35. *Ambr. de Iacob. & Vita Beat. lib. 1. cap. 6.*

Denique, ſemen regenerationis, cum fundamentalibus illis donis, ſine quibus vita ſpiritualis non conſiſtit, ſalva conſervantur. Hoc inde clare patet, quod idem Spiritus ſanctus, qui hoc ſemen cordibus renatorum infundit, eidem ſemini vim imprimit cœleſtem

& incorruptibilem, eandemque perpetuo fovet, & custodit. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.* Manente in iis hoc vitæ semine, vivæ fidei, & charitatis dona prorsus extingui est plane impossibile. Hinc vero Gregor. *In Sanctorum cordibus, secundum quasdam virtutes semper manet Spiritus: secundũ quasdam recessurus venit, & venturus recedit. In his virtutibus, sine quibus ad vitam non pervenitur, in electorum suorum cordibus permanet.*

Ioh. 4. 14.

1. Ioh. 3. 5.

Greg. mor. lib. 2. cap. 42.

VII.

QVod renati prorsus non excidant à fide, sanctitate & adoptione, minime oritur ex ipsis, aut ipsorum voluntate, sed ex speciali Dei amore, divina operatione, Christiq; intercessione & custodia.

CErtum est, si Deus stricto iure nobiscum agere vellet, posse eum justissime paternum suum favorem, gratiæque salutiferæ dona nobis ob ingratitudinem & proterviam nostram subducere. Sed, cum ipsius Scholæ Decreto *peccatũ non tollit gratiam effectivè, sed demeritoriè*; nisi evincatur, Deum cum suis agere secundum mala eorum merita, haud consequetur, ex admissione atrocis alicujus peccati fidem eos amittere, aut justificationis & adoptionis statu excidere. Nam quod nostro merito malo juste fieri posset, id boni Dei misericordia, & Christi intercessione, ac Sp. Sancti operatione ne fiat, impeditur. *Nulla creatura*

poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ie- Rom.8. ult.
ſu Domino noſtro: Non diabolus: *Hunc enim Deus* Rom.16.20.
conteret ſub pedibus noſtris. Non mundus: *Hunc enim* 1.Ioh.5.4.
Chriſtus vicit; & ita operatur in omnibus ſuis, ut ipſi quoque per fidem tandem victores evadant. Non denique [unde maximum nobis imminet periculum] propria noſtra infirmitas, aut liberi noſtri arbitrii in malum proclivitas & flexibilitas. Nam Dei virtus in hac fidelium infirmitate ſemper oſtenditur, & per Chriſti interceſsionem pro iiſdem, ne deficiant Luc.22.31.
à ſua fide, ſemper obtinetur. *Ego rogavi pro te ne deſi-*
ciat fides tua. Non tantum pro ijs rogo, ſed & pro *ijs*, Ioh.17.20.
qui credituri ſunt per ſermonem eorum, &c. Perſeverantiam igitur fidelium in fide & Dei gratia, non arceſſimus ab eorum libero arbitrio, ſed ab eorum liberatore Chriſto.

Liberabit me Dominus ab omni opere malo, & ad cæ- 2.Tim.4.8.
leſte regnum ſuum conſervabit me.

Huc ſpectant illa apud Auguſt. *Tutiores vivimus ſi to-* Aug. de Bono. Perſev. cap. 6.
tum Deo damus, non autem nos illi ex parte & nobis ex parte committimus.

Sicut ipſe operatur ut accedamus, ſic & ipſe operatur, Ibid. cap. 7.
ne diſcedamus.

VIII.

PErſeverantia itaque Sanctorum eſt gratuitum Dei donum, & ex decreto Electionis ad nos derivatum.

COncluſio hæc ex ijs omnibus, quæ jam dicta ſunt, enaſcitur. Verum ut clarius conſtet, paucula adjungemus.

Primo, quod ſit donum Dei gratuitum, evincitur ex illis Apoſtoli verbis, *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Si
1. Cor. 4. 7. res ulla juſtam gloriandi cauſam hominibus præbeat, ea profecto eſt conſtanter in bono uſque ad finem perſeveraſſe, etiam tum cum potuerint mediis ad perſeverandum ſufficientibus pro arbitrio non uti. Aut igitur hoc ſingulari munere datur fidelibus, aut habent aliquid quod non acceperunt, in quo magnifice glorientur. Nos autem è contra aſſerimus, ſive per perſeverantiam intelligi velimus ipſam vim ſtatuminantem & ſuffulcientem fideles, ſive ipſam ſtabilitatem, & invictam fidei firmitatem, ſive denique ipſum actum perſeverationis, nihil horum eſſe quod non ſit donum Dei.

Quod ad vim attinet, qua fulcitur voluntas, ut poſ-
In reſponſ. ad Walach. pag. 75. ſit perſeverare, Remonſtrantes haud gravate concedunt, ſolam Dei gratiam eſſe, quæ hominem hiſce viribus ad perſeverandum inſtruit.

Quod attinet ad ipſam ſtabilitatem & firmitatem, quæ conſideratur ut modus vel adjunctum veræ fidei, hoc etiam in donis Dei numerandum eſt. Nam qui dat ipſam rem, nempe fidem, ille & modum rei ſimul
2. Theſ. 3. 3. dat, puta ſtabilitatem ejuſdem fidei, ſive firmitatem,
1. Cor. 1. 7. 8. *Fidelis eſt Dominus qui ſtabiliet vos. Nullo dono deſtituti eſtis, ſed exſpectatis revelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui confirmabit vos uſque ad finem inculpatos.* Ex quibus dictis patet, Fidem eſſe donum Dei, tam in ſuis incrementis & ſtabilitate, quàm in ſuis initijs, & quaſi tenella ætate. Denique, ſi ſanas loquendi formulas ex Scripturis petere cupiamus, ipſum actum perſeverationis noſtræ donum quoque Dei appellemus oportet; Nam ſi Scriptura non modo ipſam fidei qualitatem.

qualitatem donum Dei appellat, sed τὸ πιστεύειν gratuito hominibus donatum pronunciat, tum etiam & nos debemus non modo perseverantiam, sed & ipsum perseverationis actum Deo acceptum referre. Hoc in loco allegato clare docetur, ubi Apostolus ait, non modo datum fuisse Philippensibus credere in Christum, sed etiam pati pro Christo: quod quid aliud est, quam sub cruce in fide Christi perseverare? In hanc sententiam Augustinus, *Asserimus donum Dei esse perseverantiam, qua usque in finem perseveratur in Christo.* Et inter Massilienses errores refertur, quod negaverint dari cuiquam talem perseverantiam, *à qua non permittitur prævaricari.* Quem errorem refellit Augustinus de Bono perseverant. Cap. 6.

Phil. 1. 29.

In Epist. Hilarii ad Aug.

Aug. de Bono Persever. cap. 1.

Iam restat, ut hoc donum perseverantiæ ab Electionis fonte dimanare ostendamus. Cui rei firmandæ unicum hoc argumentum afferemus.

Quod datur ex efficaci intentione infallibiliter servandi illam personam, cui donatur, illud ex decreto electionis dimanare manifestum est. Quid enim aliud est aliquem eligere, quam eundem ad salutem infallibiliter consequendam ordinare: jam vero ea est vis & natura hujus doni, ut ne cogitare quidem possimus, cuiquam à Deo destinatam aut donatam esse perseverantiam, nisi ex intentione prævia eundem ad salutem infallibiliter ordinandi & perducendi. Quicquid enim commodi ex quocunque divino beneficio ad quemvis redundat, id totum absque dubio beneficii autor in eũ conferre decrevit, cui idem beneficium impartiri dignatus est. At ex immota Dei ordinatione, quisquis perseveraverit, salvus erit. Ergo cuicunq; Deus dare voluit perseverantiam, manifestum indicium est, eundem antecedenti Dei decreto ad salutem fuisse destinatum.

natum. Huc ſpectat illud Matth. 24. 24. Vbi ſeductionis impoſſibilitas quoad certas perſonas Deo notas in prævia eorundem electione fundatur. Et illud Pauli Rom. 11. 5. Vbi pauculorum reſervatio qui à Deo non defecerunt, ſecundum electionem gratuitam facta eſſe dicitur.

De his vide plura apud Auguſtin. de Bono. Perſever. Cap. 17.

De Perseverantiae certitudine quoad nos.

THESIS I.

Q Vivis fidelium poteſt certo eſſe perſuaſus, quod per miſericordiam Dei Patris ſui ſit in vera fide conſervandus, & ad æternam ſalutem perducendus.

De perſeverantia egimus, quoad certitudinem objecti, nunc de eadem agendum quoad certitudinem ſubjecti; nempe, quatenus rem in ſe certam, etiam nos, in quibus perficitur, pro certa ac infallibili apprehendimus. Quemvis fidelium dum in huius beneficii ſortem admittimus, hoc non paucis indultum privilegium, ſed fidelibus omnibus, qua fidelibus, attributum, iiſque quarto modo proprium aſtruimus.

Poſſe autem potius, quam ſemper actu eſſe ita perſuaſum dicimus, quia certa hæc perſuaſio, etſi ex ipſa fidei natura emergat, non tamen ſemper, prout poteſt, ac debet, actum ſuum exerat, ſed nonnunquam ſupprimatur, ut paulo poſt dicemus. Veruntamen hic aſſerimus,

asserimus, quemvis vere fidelem intus apud se *& semper & ad semper* fundamentum huiusmodi habere in promptu firmum satis, cui, si recte statum suum, divinamque promissionem & custodiam pensitet, superstruere possit actualem hanc πληροφορίαν de sua in fide ad salutem æternam conservatione.

1. *Deo,* propter gloriam suam non est satis, nos conservare, nisi etiam nos de hac sua conservatione faciat certiores. *Benedictus Deus cuius virtute custodimur per fidem in salutem.* 1. Pet. 1. 3. Non autem benedicimus Deum de iis, quæ nobis sunt incomperta. Christo non erat satis, pro Petri perseverantia orare, unde effectum in se erat infallibile; nisi etiam Petrus id ipsum sciret, unde firma eiusdem persuasione frueretur. *Oravi prote, Petre, ne deficeret fides tua.* Luc. 22. 32.

2. *Nobis,* propter solatium nostrum, non est satis in Ecclesiæ navi positos versus salutis portum tendere, nisi etiam firmiter persuasum habeamus, nulla tempestate posse nos à portu optato secludi. Noacho non satis erat Arca includi, sed etiam ad fiduciam ipsius confirmandam contra naufragium divina promissione munitus erat, *Ponam fœdus meum tecum, & ingredieris Arcam, &c.* Gen. 6. 18.

3. Hæc persuasionis certitudo promanat ex ipsa fidei specialis natura, utpote quæ fertur non tantum actu directo in rem promissam, sed & actu reflexo in suam apprehensionem. De priori actu, illa; *justificati per fidem, pacem habemus erga Deum. Oves meæ non peribunt in æternum.* Rom. 5. 1. Ioh. 10. 28. De posteriori, illa; γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν. Item, *Qui credit in Filium habet testimonium Dei in se.* 1. Ioh. 5. 10. Item, *Nos accepimus Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.* 1. Cor. 2. 12. Ergo omnis vere fidelis per intimum fidei suæ actum credit ejusdem fidei suæ conservationem.

4. Idem

4. Idem ſtabilitur ex fidei hujus teſtimoniis. Inſigne
1.Ioh 5.10. πλήρωμα eſt ſpirituale gaudium. *Credentes exultatis gaudio ineffabili & glorioſo.* Gaudium autem hoc non
1.Cor.2.12. eſt evanidum. *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.*
1.Pet.1.8. Item, Spiritualis gloriatio. *Habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ* filiorum *Dei.* Hæc autem gloriatio fertur in objectum ſuum, ut præſens & jam comprehenſum, etſi reipſa
Ioh.6.22. futurum. Sic Chryſoſtomus [in locum] *Gloriatur quis ſuper ijs, quæ in manu jam habet. Quoniam igitur*
Rom.6.2. *rerum futurarum ſpes ita firma eſt atque evidens, ut jam datarum, æque, inquit Apoſtolus, & ſuper illis gloriamur.*

5. Denique, hanc non modo perſeverantiæ, ſed & perſeverantis certitudinem probat mutua inter Deum & fideles oppignoratio, illinc depoſiti noſtri in Dei manu cuſtoditi, hinc arrhæ divinæ cordibus noſtris inditæ. Utrumque pignus non ad utriuſque, ſed ad unius tantum partis ſecuritatem datur, nempe, noſtri. Utrumq; licet utrimq; poſsideatur, tamen unius tantum partis fidelitate cuſtoditur; nempe Dei. De priore
2.Tim.1.12. Paulus, *Non confundar: ſcio enim, cui credidi: & certus ſum, quia potens eſt ſervare depoſitum meũ in illum diem.* Depoſitum: ibi pignus ſalutis; Potens ſervare: ibi cuſtos firmus: Scio, & certus ſum: ibi fides. Non confundar: ibi fiducia.

De poſteriore penes nos ſito idem Apoſtolus. *Cre-*
Epheſ.1.14. *dentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis S. qui eſt arrhabo*
2.Co.22. *hæreditatis noſtræ.* Item, *dedit arrhabonem Spiritus in cordibus noſtris.* Quod ſi Deus hac arrha nobis prius data, reliquam hæreditatis poſſeſsionem conſequenter non adjiceret, ipſe arrhæ perditæ damnũ pateretur; ut eleganter, ſimulque ſolide infert Chryſoſtomus,

ὁ χῦ, εἰ μὴ ὅμοιλε τὸ πᾶν διδόναι, εἶλετο αὖ τ ἀῤῥαβῶνα παρέχειν, ἢ ἀπολέσαι εἰκῆ, ἢ μάτην. Chryſo. Homil. in 2. co. 1.

Idem; Οἱ ὄντως πνεύματος μετέχοντες, ἴσασιν ὅτι ἀῤῥαβὼν τ κληρονομίας ἡμῶν ἐστι. Idem Homil. 2. in Epheſ. 1.

II.

EXtra ſtudium ſanctitatis, & vſum mediorum, non poteſt in actum exire hæc fidei perſuaſio.

PErſeverantiæ donandæ, ac vitæ æternæ adipiſcendæ firmam perſuaſionem ad ſolam quidem Dei miſericordiam ac Chriſti interceſſionem, ut cauſam, referimus; ita tamen ut ad ſanctificationem, ut comitem individuam, ac certum indicem, ſimul remittamus. Hoc ipſum ſolidæ fidei indicium ponitur; *In hoc ſcimus, quod cognovimus eum, ſi mandata ejus ſervemus,* 1. Ioh. 2. 3. Hæc juſtificationis quaſi propria paſſio deſcribitur. *Nulla condemnatio ijs, qui in Chriſto ſunt, qui non ſecundum carnem ambulant.* Rom. 1, 1.

Hanc autem ſanctitatem, non gradu, ſed ſtudio, ſive propoſito metimur; ipſamque & ſanctitatem & fidei perſuaſionem precatione, jejunijs, vigilijs, membrorum mortificatione, aliiſque medijs à Deo inſtitutis promoveri, & firmari poſſe ac debere pronunciamus. *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem,* Marc. 16. 28. *Caſtigo corpus meum; ne efficiar ieiectaneus.* 1. Cor. 9. 27. Interim tamen ſtudium hoc & pium horum mediorum uſum, ita inter noſtra liberatæ voluntatis curricula recenſemus, ut ſimul inter gratiæ adjuvantis auxilia, & Spiritus S. inhabitantis notiones, numeremus.

Hanc autem, de qua loquimur, firmã perſuaſionem, conſtat ſine his non emergere.

1. Quia

1. Quia juſtificationis comes ſanctificatio non conſiſtit extra obedientiæ propoſitum. Quod quidem propoſitum habituale, licet multis interruptum lapſibus, ſufficit electis ad ſtatum juſtificationis in ſe ſalvum cuſtodiendum; ad præſentaneum autem fiduciæ ſolatium neceſſario requiritur hujuſmodi propoſitum actuale. Nec poteſt quiſquam ex Spiritus teſtimonio ad cor ſuum loquente dicere, Ego iam firmiter credo me in ſtatu gratiæ indefectibiliter perſtitutum: niſi ſimul ex ſinceri cordis ſtudio adjiciat, Ego iam firmiter ſtatuo in Sanctorum Dei mandatorum vijs ambulare.

Multo minus cogitari poteſt vivus hujuſce fiduciæ actus ſtare cum actuali & directo peccandi propoſito: cum, ut habitus habitui, ita actus actui opponatur. Nec ſine inſulſa contradictione quenquam fingemus ita ſtatuentem, Ego vitam æternam mihi eripi non poſſe plane confido. Simul tamen mihi decretum eſt, illecebroſis cupiditatibus inſervire, Hæc ἀσύμφωνα eſſe oſtendit Salvator, *Nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Mat. 6. 24.

III.

PErſuaſio hæc non habet illum certitudinis gradum, qui omnem contrarij formidinem perpetuo excludat: ſed aliquando vivida eſt, aliquando languida; aliquando, ut in graviſſimis tentationibus, nulla.

IN donis ſpiritualibus, quibus in hac vita imbuimur, ſpectanda ſinceritas, non ex ſpectanda graduum perfectio: etiam illud, quod reliquis omnibus arripiendis

dis est manus, suos habet morbos, & debilitates, ita ut summo certitudinis gradu non semper fruatur fidelium de sua salute perseverantiaque persuasio.

Primi debilitas oritur, ex ipsa fundamentali huius personalis fiduciæ dependentia, quæ infra fidei dogmaticæ certitudinem videtur subsidere. Assensum quippe nostrum afficiunt fidei Catholicæ Articuli, ut principia immediata, ac prima. Fidei autem specialis veritas, non inde deducitur, ut quiddam necessario consequens, sed tantum subiungitur per modum assumptionis. Ergo illius, quæ hanc persuasionem facit, conclusionis non potest esse firmitudo major, quam quæ præmissarum debiliori inest. Subsumptio autem illa experimentalibus nititur indiciis perprivatam hominis conscientiam penfitatis. Quæ cum nonnunquam in dubium vocentur, an sint signa genuina, sæpe autem tentationum nube occultentur, ne ad præsens solatium effulgeant; quid mirum si non semper in promptu sit vegeta & valida fidelium de sua æterna salute persuasio.

Quid quod etiam ipsa Fidei Catholicæ principia, utcunque revelationis lumine in se clara, cum tamen per certitudinem, non evidentiæ, sed tantum adhæsionis nobis innotescant, non adeo æquabilem apud eos sortiuntur assensus firmitatem, qualem demonstrationes Mathematicæ, aut communes Notiones. Sed in iis ipsis intuendis, ex nostræ carnalis diffidentiæ reliquiis quasi vapores oboriuntur aliquando, per quos divinæ immutabilis veritatis lumen refringi nobis videtur, ac vacillare. Quanto crebrior ac diuturnior est in personali sua fiducia intuenda hallucinatio singulorum fidelium? Quorum quidem oculi semper vacillarent, nisi & hanc communem fidei Catholicæ

revelationem, & illam propriam ſubſumentis conſcientiæ applicationem firmaret, & cordibus noſtris obſignaret Spiritus Dei, qui teſtimonium perhibet *Spiritui noſtro nos eſſe filios Dei.* Hoc autem ipſum Spiritus teſtimonium, etſi nunquam ſemen ipſum prorſus extinguatur, quoad fructum tamen & ſenſum, aliquando vel ſe ſubducit, ut nobis pateat infirmitas noſtra; vel ad tempus noſtra rebellione & ingratitudine obruitur.

Altera itaque debilitas oritur ex tentationibus, quibus hæc perſuaſio oppugnatur. Eæ ſunt partim afflictiones, quæ malum pœnæ videntur intentare, partim perverſæ noſtræ concupiſcentiæ, quæ malum culpæ reatumque imprimunt; partim Diaboli laquei & inſultus, quibus nos utroque in genere infeſtat: præcipua vero palæſtra eſt in carnis & Spiritus colluctatione. Durante hac lucta languida eſt fides. Quod ſi vincat Spiritus carnem, tum vivida eſt, ac triumphum canit, *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Sin, quod Rom. 8. 35. ſæpe fit, delaſſatus, & fractus ad tempus ſuccumbat Spiritus, vel afflictionum mole oppreſſus, vel graviorum peccatorum maculis ſordidatus, nulla tum reſtat actualis hujuſmodi perſuaſio, ſolatium omne ſpirituali intercluditur, divinique vultus lumen abſconditur. Hinc illæ Sanctorum querulæ voces, Iob 6. 4. *Sagittæ Domini in me ſunt, quarum indignationebibit Spiritum meum, & terrores Domini militant contra me.* Threnor. Cap. 3. 42. *Nos inique egimus, & ad iracundiam provocavimus. Idcirco tu inexorabilis es, oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.* Quod ſi altius ſurgant tentationum fluctus, & conſcientiam ſuo onere preſſam etiam vulnerent ignita Diaboli tela, tum non modo exulat ſuavis hæc perſuaſio, ſed prorſus contraria ſuccedit. Qua ſancti turbati Deum, ut iratum, apprehendunt,

dunt, ac in apertas Inferorum portas ruituri sibi videntur. Hoc monstrant pene desperabundæ illæ voces Iobi. 3. 2. *Pereat dies in qua natus sum.* Davidis psal. 31. 32. *dixi in excessu mentis meæ, Projectus sum à facie oculorum tuorum.*

IV.

POstquam fidelis ex hujusmodi tentationibus eluctatus est, actus ille, quo apprehendit paternam Dei erga se misericordiam, vitamque æternam sibi infallibiliter conferendam; non est actus incertæ opinationis, aut spei conjecturalis, cui falsum subesse potest, sed veræ & vivæ fidei per adoptionis spiritum in ejus corde excitatæ & obsignatæ.

VT in natura, sic etiam in gratia, nube pulsa clarior it dies; & morbi quidam sunt in posterum salutares: Fidelis è gravium tentationum fluctibus emergens, non modo eandem, quæ pene suffocata erat, fiduciam resuscitat, sed & majorem ejus gradum acquirit, fit enim & ab exercitio fortior, & à victoria lætior. Quod si ea in lucta etiam ossa illi fuerint confracta, in nodum firmiorem consolidabuntur. Psal. 51. 10. *Exultabunt ossa humiliata.*

1. Quia hominis regeniti vita & status est spiritualis, & quasi contra naturam distinetur, dum peccati aut tentationis via ripitur. Itaque Spiritus facile ad ingenium suum redit, & priorem suam de Dei misericordia paterna fiduciam recognoscit. Hoc ex Sanctorum exemplis constat, qui luctas suas vehementiores in vi-

vam fidei vocem desinentes expressérunt, Ionas in ventre Ceti, *Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum: veruntamen rursus videbo Templum Sanctum tuum.* Paulus, *Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis hujus? Gratia Domini Iesu Christi.* In utroque luctam subsequens eluctatio in actum fidei firmum erumpit.

Ion.2.5. Rom.7.24.

2. Quia anima anhela, & reconciliationem paternã sitiens, ad aquæ vivæ fontem avidius accurrit, & suavius gustat, qua aliquantulum se privari sensit, placati Dei fruitionem. Inde fidei semen in se agnoscit, cujus vi ad ipsas fidei ruinas resarciendas exurgit. Ejus quidem radix ipsa concussione crescit, & novas fibras emittit: unde majoris certitudinis propagines succrescunt. Ex hac colluctatione & afflictione patientiam discit, qua se domat; *ex patientia probationem*, qua se explorat: ex *probatione* ad *spem* adscendit de futuris tentationibus similiter superandis; 2.Cor.1, 10. *Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem speramus, quoniam adhuc eripiet.* De perseverantia, adeoq; vita æterna conferenda. 1. Cor. 1. *Confirmabit vos usq; in finem inculpatos in diem Domini nostri Iesu Christi.* Hæc autem spes non confundit, ut ibidem sequitur apud Apostolum. Non est itaque vaga opinio, aut incerta coniectura; sed spes, quæ, ut à fide orta, eandem habet cum fide certitudinem, ideoque solida est, ac infrustrabilis.

Rom.5.

Renovatæ huius confirmatæque fiduciæ exemplum habemus in Davide, post maculam gravis peccati abstersam. Psalm.51. Post tentationis periculosæ retusum impetum, Psal.73. In utroque elucet Spiritus precum, gaudium spirituale, & obsignatio adoptionis. *Spiritum sanctum à me ne auferas. Tenuisti manum dextram meam,*

meam, &c. Inde fiducialis illa concluſio; *Mihi autem Deo adhærere bonum eſt, ponere in Domino ſpem meam.*

THESES HETERODOXÆ, Qvas Reiicimvs.

THESIS I.

Perſeverantiam vere fidelium non eſſe effectum Electionis, ſed beneficium omnibus ſub hac conditione ex æquo oblatum, nempe ſi gratiæ ſufficienti non defuerint.

Primum hujuſce Theſeos membrum confutavimus in Theſibus noſtris de 1. Articulo, Orthodoxa 3. & Heterodoxa 3. Item in hoc 5. Arti. Theſi. 8. Orthodoxa, de Perſeverantiæ certitudine, quo ad rem.

Secundum ejuſdem membrum multa numerat abſurda.

1. Falſum eſt, perſeverantiam eſſe donum tantum oblatum, non etiam datum. Scripturæ enim teſtantur Deum gratiam perſeverantiæ ſuis non tantum offerre, ſed etiam dare, ac ipſorum cordibus indere. Ier. 32. 40. *Timorem meum dabo in corda ipſorum, ut non recedant à me.* Ioh. 4. 14. *Aqua, quam ego dabo illi, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* 1. Cor. 10, 13. *Sed una cum tentatione dabit etiam exitum.*

2. Falſum eſt, idem ex æquo omnibus offerri, ut patet ex noſtris de Artic. 1. Theſibus ſupra citatis. Vbi perſeverantiam in fide ad ſolos electos pertinere probavimus.

3. Falſum eſt, perſeverantiam eſſe Donum ſub con-

ditione oblatum. Est enim donum à Deo absolute promissum sine ullo conditionis respectu. Ratio hæc est: promissiones Dei aliæ sunt de fine, aliæ de medijs ad finem; Promissiones de fine, verbi gratia, de salute sunt conditionatæ. *Crede, & salvaberis. Esto fidelis ad mortem*, [seu persevera] *& ego dabo tibi coronam vitæ.* Cum autem nemo par sit conditionibus præstandis, Deus quoque promissiones fecit liberrimas & absolutas de dandis ipsis conditionibus; quas ipse in nobis efficit, ut per ipsas, tanquam media, possimus ad finem pertingere. Deu. 30.6. *Deus circumcidet cor tuum, ut diligas Dominum Deum tuum, ex toto corde & tota anima tua, ut vivas.* Finis hic promissus est vita, quem Israelitæ nunquam assequentur, nisi præstita hac conditione, nempe Dei dilectione. Verum Deus hic absolute promittit, se daturum illius ipsam conditionem.

Cum itaque promissiones de fide & perseverantia in fide, sint promissiones de medijs, omnino sunt de donis absolutis, quibus Deus, per spectata hominũ ἀδυναμία cum de assequendo fine sine mediis, cum de ipsis mediis seu conditionibus ex se præstandis, pollicetur se effecturum, ut conditiones ipsas præstent. Deus vitam spondet constanter ipsum timentibus. Promissio de vita est conditionata: de constanti autem timore absoluta. *Timorem meum dabo in corda ipsorum, ut non recedant à me.*

4. Esto donum hoc conditionatum. Non tamen offertur sub hac conditione si gratiæ sufficienti non defuerint. Contra hanc conditionem militant illæ rationes, quæ à nobis allatæ sunt contra vires Liberi Arbitrii in hominis conversione. Quibus & has addimus.

1. Ex hac conditione sequetur, frustra nos pro ullis hominibus orare Deum, ut det ipsis donum perseverantiæ

rantiæ: quia de more offert illis universalem, & sufficientem gratiã, cui si nolint ipsi deesse, perseverabunt.

2. Otiosa est hæc conditio, facit enim perseverantiam conditionem perseverantiæ. Non enim deesse gratiæ sufficienti est perseverare. Si itaque sub hac conditione Deus perseverantiam offerat, offert eandem sub sui ipsius conditione.

Denique secundum hujus antichefeos membrum solide ab Augustino convellitur, Cujus disputationis hæc summa est; *Adæ fuit datum, ut posset, si vellet, in bono perseverare; sed non fuit datum ut vellet. Nobis vero, qui vere Christo insiti sumus, talis data est gratia, ut non solum possimus, si velimus; sed etiam, ut velimus in Christo perseverare.* Aug. de Corre. & Grat. c. 11. & 12.

Item de unitate Ecclesiæ cap. 9. idem Augustinus ipsissimam hanc vocem in Donatistis damnat, *Si volunt homines, credunt: si nolunt, non credunt: si volunt, perseverant in eo, quod credunt; si nolunt, non perseverant.*

THESIS II.

PErseverantiam esse conditionem novi fœderis antecedaneam ad Electionem.

Vide 2. & 1. Theses Heterodoxas à nobis in 1. Articulo rejectas.

THESIS III.

Vere fidelem posse peccare in Spiritum Sanctum,

Thesin hanc hæ rationes oppugnant.

1. PEccare in Spiritum Sanctũ est peccare ad mortem 1. Ioh. 5, 16. Vere fideles *non possunt ad mortem*

tem peccare. Quia peccare ad mortem, eſt illud peccatum admittere, ex quo certa mors ſequetur, nempe æterna & ſecunda: quæ tamen numquam poteſtatem habet in vere fideles: utpote qui peccato moriuntur, & à peccatis reſurgunt ad vitæ novitatem. Apoc.20,6. *Beatus & ſanctus, qui habet partem in prima reſurrectione: in tales ſecunda mors non habet poteſtatem.*

2. Qui peccant in Spiritum Sanctum illi nunquam pervenient ad gloriam aut regnum cœleſte: ad quod tamen vere fideles infallibiliter perveniunt. Eſſe enim vere fidelem idem eſt quod eſſe juſtificatum, ac filium Dei adoptivum. Iuſtificati autem ad gloriam pervenient. Rom.8. *Quos juſtificavit, hos glorificavit.* Et filii adoptivi pervenient ad regnum cœleſte. Gal.4,7. *Si filij, et iam hæredes Dei.*

3. 1.Ioh.3.9. *Quiſquis natus eſt ex Deo*, qualis eſt omnis vere fidelis, *peccatum non poteſt facere:* quod (interprete Apoſtolo, verſ. 8. *Qui peccatum facit, eſt ex Diabolo*) intelligendum eſt de iſtiuſmodi peccatis, quæ conſtituunt hominem ſub regno & poteſtate Diaboli, quale cum primis eſt peccatum in Spiritum Sanctum.

2.Tim.4.18. Quo ſpectat illud quoque Apoſtoli, *Liberabit me Dominus ab omni opere malo, & ad cœleſte regnum conſervabit me.* Quid? an ab omni omnino opere malo? Non id quidem. Sed ab omni tali opere malo, quod ipſi jus ad regnum cœleſte prorſus adimat: Cujuſmodi procul dubio, propter non modo malitiam inſitam, ſed & finalem adjunctam impœnitentiam, eſt peccatum in Spiritum Sanctum.

THESIS IV.

THESIS IV.

NVllum vere fidelem ac regenitum posse esse certum in hac vita de sua perseverantia ac salute, absque speciali revelatione.

DE priore huius Antitheseos parte, actum prius in hoc Articulo. Perseverantiam autem de futuro posse sine revelationis specialis privilegio innotescere, hic probatur hac ratione. Quosdam Sanctos, præsertim Paulum, hanc certitudinem adeptos in confesso est. Rom. 8, *Certus sum, quod neque mors, neque vita*, &c. Atqui Paulus ipse hanc fiduciam non à revelatione extraordinaria petijt, sed à rationibus illis, quæ ipsi cum aliis fidelibus sunt communes, vers. 32. *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donabit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus est, qui iustificat, Christus est, qui interpellat pro nobis.* Nunquid soli Paulo, non item aliis fidelibus, datus Christus? Num solus Paulus electus Dei? Num solũ Paulum Deus iustificat? aut pro solo Paulo Christus interpellat? Cum ergo ex his præmissis toti Electorum Ecclesiæ communibus, ibidem subinferat Apostolus Conclusionem fiducialem *Quis nos separabit? & certus sum*, &c. constat alios etiam fideles, quibus ius est ad eadem media salutaria, posse inde hanc haurire, & sibi applicare πληροφοριαν de sua salute & perseverantia. Eandem conclusionem fidelis quisque potest ex aliis ordinariis præmissis inferre.

1. Ex Dei fidelitate, 1. Corinth. 10. 13. *Fidelis est Deus, qui nos finit*, &c. 2. Ex experientia prioris bene-

volentiæ, Phili. 1.6. *Perſuaſum habens, hoc ipſum fore, ut qui incæpit opus bonum, perficiat.* 3. Ex bonorum operum praxi in fide præſtitorum, 2.Pet.1.10. *Si enim hæc feceritis, nunquam extidetis*: quæ autem illa ſint, conſtat ex verſ. 5. & 6. 4. Ex teſtimonio conſcientiæ, 1.Ioh.3,31. *Si cor noſtrum nos non condemnat, fiduciam habemus apud Deum.* 5. Ex teſtimonio anteactæ vitæ, 2 Tim.4,7. *Bonum certamen certavi*, &c. *deinceps mihi repoſita eſt corona.* Vltimo, hæc omnia obſignat teſtimonium Spiritus Dei, Rom. 8, 16. *Spiritus Dei anteſtatur Spiritui noſtro*, &c.

Hæc & ſimilia media ſingulis patent fidelibus. Ergo & Concluſio.

Quod ſi hæc certitudo ab extraordinaria tantum revelatione profluëret, fruſtra moneret Petrus omnes fi-
2.Pet.1.11. deles, *Date operam ut electionem veſtrã firmã reddatis.*

THESIS V.

QVoties grave carnis peccatum cõmittitur, toties ſtatum iuſtificationis & adoptionis amitti.

Contra hanc Antitheſin militant, præter alias, hæ rationes.

NOn poteſt homo ullo peccato actus divinos reſcindere. At iuſtificatio & adoptio ſunt actus divini, iiq; ex beneplacito emanantes. Ergo, &c. Cum itaq; quæritur, An per peccata carnis gratia juſtificans poſſint intercidi, non ſolum quæritur, An homo per peccatum poſſit aliquam qualitatem amittere: ſed litem hanc oportet multo altius repetamus, An nimirũ peccatum humanum poſsit actus divinos refigere, aut mutare illam Dei ſententiam, qua jam apud ſe Deus pronunciavit nos iuſtos, & adoptavit in jus filiorum.

Fruſtra

Fruſtra autem hic obtenditur deficientia ſubiecti; cum Deus ſubiectum quod per ſe procul dubio deficeret, reficit continuo, dando ipſis perſeverantiã, ne poſſint deficere. *Vt enim cuſtodiat nos per fidẽ, cuſtodit etiam in nobis fidem ipſam*, ut ſcite Reverend. Sarisburienſis. De veritate gratiæ.

2. Tantum abeſt, ut etiam gravia illa carnis peccata fidelem à ſtatu iuſtificationis adoptioniſq; ſemper deturbent, ut contra à Theologis, præſertim practicis, ſtatuatur, Deum eadem ſæpe in iuſtificatis & adoptatis permittere, ut confirmatior poſtea ſit ipſis cum iuſtificatio tum adoptio, ſecundum illud Prophetæ Pſal. 119 72. *Bonum eſt mihi, quod humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas.* Hoc non modo in Davidis, ſed etiam in Hezechiæ, & Petri lapſibus patet: quibus occaſionaliter promotum eſt in ijs ſtudium ſanctitatis, infirmitatis ſuæ agnitio, ac pro perſeverandi dono vehementior Dei obſecratio. Concludimus itaque, Sanctorum lapſibus non abrumpi iuſtificationem, aut amitti adoptionem, ſed effici, ut reſurgentes eo cautius *cum timore ac tremore ſalutem ſuam operentur.*

THESIS VI.

Doctrinam de certitudine perſeverantiæ & ſalutis, eſſe ex ſua natura veræ pietati noxiam, & toti religioni perniciosam.

HAnc vero calumniam facile retundit & veritas divina, & humana experientia. Iſthæc, ſcilicet, Chriſtiana de Perſeverantia & Salute certitudo, non modo quoad rei naturam, ſed etiã quoad ipſum in Eccleſia eventum, effectus, Deo benedicente, producit prorſus contrarios.

1. Quoad rei naturam, finis infallibilitas non tollit, ſed ſtabilit, vſum mediorum. Iidemque ſancti, qui certiſsime

tissime sibi spondét & constantiam in via, & fruitioné in patria, simul norunt hoc non præstari sine intermediis sanctimoniæ officiis, & oppositorum fuga: ideoq; mediis illis non valedicunt, sed sedulo incumbunt. 1. Ioh. 3, 3. *Omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.* Esai. 38, 5. Ezechias, accepto divino, de quindecim annis vitæ suæ adjiciendis, promisso, non ideo omnem medicamentorum, alimentorumque usum abiecit, sed ad ipsum eventum in actum producendum, cataplasma sibi à Propheta præscriptum ulceri curando adhibuit.

Hanc carnalis securitatis ex hac doctrina consequentiam, prorsus respuit Apostolus quasi indignabundus, Rom. 6. 1. *Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo vivemus in illo?* quasi non modo incongruitatem, sed & impossibilitatem innueret.

2. Quod ad eventum attinet, verum quidem est, posse veritatem quamlibet Dei saluberrimam ex hominum abusu in perversum rapi. At ex hac doctrina, ne de facto quidem, extare ullum huiusmodi incommodum agnoscimus. Contemplemur Ecclesias Reformatas, in quibus viget hæc perseverantiæ ac inviolabilis adoptionis fiducia, Nunquid inde concupiscentiis frena laxantur? num pietas pessundatur? Gratias agimus Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, quod apud nostros, qui hac solatii specialis plena persuasione fruuntur, & sibi inamissibilem in cœlis hæreditatem conservari prorsus confidunt, non minor reperiatur pietatis cura, vitæque, prout fragilitas humana fert, inculpatæ studium, quam apud alios quosvis, qui suam a libero arbitrio suspendunt perseverantiam, nec ab ulla electione Dei prævia eãdé profluere concedũt.

Exposui-

EXposuimus nostram de celeberrimis hisce Quinq; Articulis sententiam; quam credimus Verbo divino esse consentaneam, & tot Reformatarum Ecclesiarum Confessionibus conformem. A quibus ut una hæc Belgica divellatur, nec tutum nec pium ijs videbitur, quibus vel mica inest prudentiæ, vel veræ pietatis scintilla.

Hoc certe *Sereniss. noster, ac Potentiss. Magnæ Britanniæ Rex, Fidei Christianæ Defensor*, ac propugnator longe acerrimus (qui etiam unice in votis habet, ut in florentissimis hisce Provinciis fides sincera, Ecclesiæq; & Reipub. pax, sarta tecta conservetur) in primis curavit, cum nobis, huc destinatis, in mandatis daret, ut publicæ Ecclesiæ vestræ pacem moderatoribus consiliis pro modulo nostro promoveremus, ac ut venerandos Symmystas in Synodo hac celebri coactos, hortaremur, nequid in Decretis Synodicis, quod contraveniat receptæ doctrinæ, in tot publicis Ecclesiarum Confessionibus consignatæ, statuatur.

Displicuit non ita pridem novatorum quorundam ingeniis hæc recepta doctrina; quam dum omni ope, & opera exagitare studuerunt, ea nihilominus instar cœlestis cuiusdam flammæ, ipso motu & concussione clarius emicuit. Nos quidem ex animo optamus hisce fratribus nostris Remonstrantibus τὸ ὑγιαίνειν ἐν διαθέσει πρᾳεῖαι, animosq; à pacis studio minime abhorrentes. Quinetiam & cæteris venerandis fratribus eam erga illos charitatem, ut quorum errores oppugnant, eorum personis bene velle non desinant.

Atque hic liceat nobis paulisper, ad Amplissimos & Præpotentes Ordines, eorumque Consultissimos Delegatos, omnesque adeo, qui ad clavum Reipubl. in hoc Belgio sedent, sermonem nostrum convertere.

Vestrum est Illustres DD. non minus curare, ne religio Orthodoxa, quam ne Respublica vestræ fidei concredita, quicquam detrimenti patiatur. *In hoc enim Deo serviunt Magistratus, cum ea faciunt ad serviendum illi, quæ facere non possunt nisi Magistratus.* Hic itaque non pietate tantum, & exemplo, sed potestate vestra, & imperio opus est. Imperium coerceat illam *prophetandi*, uti vocant, *libertatem*; qua freti nonnulli, fundatissima fidei nostræ dogmata primo leviter tentare solent, dein aperte impugnare, tandē explodere & exsibilare. Si Orthodoxam doctrinam, & communi omnium Ecclesiarum Reformatarum calculo comprobatam cuivis liceat impetere; metuendum profecto erit, ne, qui, Magistratu connivente, res novas in Ecclesia moliri cœperint, eodem etiam repugnante, cum occasio ferat, idem quoque in Republ. moliatur. Sed minime opus habent nostra hortatione, qui jampridem ingenti labore & sumptu ea omnia procurant, quæ ad renovandam & stabiliendam in hisce Ecclesijs pacem ac veritatem optari potuerunt.

Quorum ergo singularem prudentiam, pietatem, & industriam perspeximus, de eorundem constantia vel dubitare nefas putamus. Deumque precabimur, ut, quæ pio animo ab ijsdem profecta sunt, felici successu absolvantur.

Vos itidem paucis conveniemus, Dilecti Fratres ac Comministri, quorum prudentiam latere non potest, hisce, quæ disceptantur, primarijs controversijs immisceri aliquando quæstiunculas, quæ neq; eandem habēt fidei certitudinem, neque multum momenti ad veram pietatem. Quæ autem sunt ejusmodi, ut absque illis Gratia Dei gratuita in hominum salute procuranda enervetur, & liberum arbitrium in Dei solium evehatur,

pro

pro illis, tanquam pro arcis & focis dimicandum; nec ullo modo ſinendum, ut certitudo ſalutis noſtræ, à firmitate divini propoſiti ad humani arbitrij fragilitatem revocetur. Verum, ſi qua intercurrant, quæ in ipſis Eccleſijs Reformatis nondum definita, à doctis, & pijs in utramque partem, ſine fidei detrimento probabiliter diſputantur, non decet graves & moderatos Theologos, quæ ipſi in talibus privatim ſentiunt, omnibus credenda obtrudere. In hiſce ſalva res eſt, modo id caveatur, ne diverſitas opinionũ aut inter Miniſtros ſolvat vinculum pacis, aut in populum ſpargat ſemina factionis.

Porro & illud monemus, inter ea, quæ certa ſunt, & in verbo divino ſolide fundata, eſſe tamen quædam, quæ non ſunt omnibus promiſcue inculcanda, ſed ſuo loco & tempore prudenter attingenda. In his eſt ſublime *Prædeſtinationis myſterium*, ſuaviſſimum illud quidem, & ſolatii pleniſſimum, ſed illis ſolis, qui in fide radicati ſunt, & in pietate exercitati, qualibus in gravi conſcientiæ lucta inſtar firmi propugnaculi eſſe poteſt.

Verum enim-vero ubi Prædicantium quorundam imprudentia ad hanc abyſſum ſpeculandam vocantur, qui nondum prima religionis fundamenta probe didicerunt, quibuſq; mens adhuc carnalibus affectibus tota diffluit, id vnum efficitur, vt, dum de arcana Prædeſtinatione litigant, ſalutiferum Evangelium negligant, & dum nihil aliud, quã Prædeſtinationem ad vitam ſomniant, viam vitę æternę prædeſtinatis conſtitutam nunquam inſiſtant. De Reprobationis arcano maiori ſollicitudine cavendum, ut non modo parce prudenterq; proponatur, ſed etiam ut in eo explicando ſtudioſe vitentur horridæ illæ opiniones & in Scripturis minime fundatæ, quę ad deſperationem potius

quam

quam ædificationem faciunt, & Eccleſias quaſdam Reformatas ſcandalo ingenti gravant. Deniq; de mortis Chriſti pretioſiſſimo merito ita ſtatuamus, ut nec primitiuæ Eccleſiæ ſententiam, nec Reformatarum Eccleſiarum Confeſsiones negligamus, nec [quod caput rei eſt] promiſsiones Evangelicas in Eccleſia univerſaliter proponendas enervemus.

Paucula hæc monuimus, potius ut noſtrum erga venerandos Fratres amorem, officiumq; teſtemur, quam quod eos monitis hiſce noſtris indigere arbitremur.

Quod reliquum eſt, Deum Opt. Max. ſuppliciter obſecramus, ut huc colliment, hoc aſſequantur conſilia Procerum, ſtudia Miniſtrorum, auxilia exterorum, vota omnium; quo Eccleſia hæc Belgica, extirpatis erroribus, & compoſitis diſsidijs, fide Orthodoxa, ac ſtabili pace in omne ævum perfruatur, per pacis noſtræ ſequeſtrum Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Subſcripſerant ac ſubſignarant,

GEORGIVS LANDAVENSIS	*Iam* Ciceſtrienſis.
IOANNES DAVENANTIVS.	*Iam* Epiſc. Sarisbur.
SAMVEL WARDVS.	
THOMAS GOADVS.	
GVALT. BALCANQVALLVS.	*Iam* Decanus Roffen.

FINIS.

Errata Typographica in Suffrag. Colleg.

Pag.	Lin.	pro	lege
14	5	certi	certa
22	16	ſufficiunt	ſuſcipiunt
32	20	promiſed	promiſit
49	23	adeſſe	adeſſe
	25	item	idem
59	ul.	temperare	temperare
67	23	attangunt	attingunt
68		58, 59.	68, 69.
68	8	ſordibus	cordibus
72	19	capituli	capitali
73	21	voluntatem	voluntatem
85	18	notiones	motiones
89	4	Primi	Prima
90	22	ſpirituali	ſpirituale
94	16	illius	illi
98	26	ſint	ſit

GRATIA DISCRIMINANS.

Concio ad Clerum.

Habita CANTABRIGIÆ in Ecclesia B. *Mariæ*, *Ian.* 12. 1625.

Per

Sa: Wardum Sæ Theologiæ Doctorem, Professorem Theologicum Dnæ *Margaretæ*, Collegiiq; *Sidneiani* in eadem Academia Præfectum.

Emendatior et auctior.

LONDINI,
Excudebat *Milo Flesher*: impensis *Roberti Mylbourne*. 1627.

ALMÆ MATRI
ACADEMIÆ
CANTABRIGIENSI,
GRATIÆ DISCRIMINATRICIS
SEMPER ASSERTRICI,

Alumnus

S.W. Professor Theol. *D. Marg.*
Do, Dico, Consecróque.

AGe, perge Cathedrã ornare (quod facis) ſacrã
Subtilitate, non levi, rapidâ, vagâ,
Sed orthodoxa quam coronat veritas,
Et juſta firmat ſoliditas patiens libræ.
Antiquitatis crypta tu penetras frequens,
Scholaſticorum tu profundos vortices.
Te nulla fallit, nulla te ſcium latet
Diſtinctionum tela, rationum ſtropha
Tam perſpicacem mente, judicio gravem,
Linguis peritum, tamq; nervoſum ſtylo.
His addo genium temperatum, εὐφυᾶ.
Placidum, modeſtum, lite rixoſâ procul.
Age, perge, Cauſſæ fortis adſertor Dei,
Perge obloquenti huic obloqui ſuperbiæ,
Quæ, quod ſupernè fit, voluntati arrogat.
Tuêre partes optimas ſolers pugil,
Prædeſtinantis munus immeritum Patris
Adoptionem, & perpetem conſtantiam:
Quæ ſumma nobis donat, haud vendit, bona.
Diſcriminantis Gratiæ quis ſit vigor
Oſtendis, unum ſeparantis altero.
Cordis rigentis illa duritiem domat
Ictu efficaci, dúmque nutat anxius,
Pendentis animi tollit æquipondium.

Non hoc voluntas ipsa, motu libero
Determinante gratiam, præstat sibi:
Sed Liberator, *qui voluntatem bonam,*
Non invenire, sed facere semper solet:
Nec sequitur ipsam, sed suo nisu trahit.
Iaculum petendo dirigit manus scopo;
Haud calamus, haud vel arcus ipse, dexteram.
Nostra est voluntas arcus: huic meta est Salus:
Fides sagitta: Gratia est mittens manus.
Sed & arcus hic distortus, ac metæ impotens,
Donec refinxit, & tetendit, artifex:
Nec sibi sagittam format, aut nervo applicat,
Sed de pharetrâ desuper plenâ accipit:
Chordæ admovetur hinc, & hinc emittitur.

Sic approbavit hunc lubens libellulum

THO: GO:

CONCIO AD CLERVM, HABITA *CANTABRIGIÆ*, in Eccleſia B. *Mariæ, Ian.* 12. 1625.

Ad Philippenſes 2. verſ. 12, & 13.

Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona ſua voluntate.

PAVLVS Apoſtolus verſu 12. hortatur *Philippenſes*, ut, ſicut anteà ſemper ex quo nomen ſuum Chriſto dediſſent (exemplo Chriſti) obedientes ſeſe præſtiterant Dei præceptis ab Apoſtolo recenſitis, ita deinceps facere pergant, ſi gloriæ Chriſti, cujus ſuprà meminerat, participes fieri velint. Illud initio hujus verſus, (*ſicut ſemper obediſtis*) videtur Parentheſi includendum; ut ſenſus ſit, Itaque fratres mei dilecti (*ſicut ſemper obediſtis*) quaſi diceret, id, quod hactenus feciſtis] *operamini ſalutem veſtram cum metu & tremore* Non tantùm ſicut me præſente feciſtis, aut facere ſoletis, ſed nunc multò magis me abſente: ſic enim palàm oſtendetis

ostendetis vos id facere ex animo propter Deum, & non serviliter, seu ἀνθρωπαρεσκῶς, quasi nobis placere studentes. Hic videtur esse sensus partis prioris hujusce versus duodecimi.

Hisce verbis postremis modò lectis, hortatur Apostolus dilectos *Philippenses*, ut salutem suam operentur & conficiant, pergendo in studio obedientiæ, & stadio pietatis; *Cum metu, & tremore salutem vestram operamini*: & rationem subjungit, *vers.* 13. *Quia Deus est, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona sua voluntate.*

Videtis textus nostri membra duo:
1. Officium præstandum, ad quod Apostolus hortatur, *vers.* 12.
2. Rationem hortationis, *vers.* 13.

In officio præstando, duo notanda veniunt,
1. Actus præscriptus, *Salutem vestram operamini.*
2. Modus præstandi, *Cum metu & tremore.*

Ratio hortationis præcipuè sumitur à *modo*: Rationem enim subjungit Apostolus, cur salutem suam operaturi sunt isto *modo*, cum metu et tremore; *Quia Deus est, qui operatur & velle, & perficere, pro bona sua voluntate*: ubi duplex ratio redditur cur isto *modo* cum metu & tremore salutem suam operaturi sunt:

Prima

Prima ſumpta eſt ab efficiente cauſa hujus operationis; *Deus enim eſt, qui operatur*: id quod explicatur per partes hujus operationis; *Deus enim operatur* tùm { *velle* / *perficere*.

Secunda, à cauſa impulſiva hujus ἐνεργείας bipartitæ; éſtque Dei beneplacitum: Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle, & perficere, *pro bona ſua voluntate*.

De hiſce ſuo ordine. & Primò de actu præſcripto. Actus, ad quem hortatur, eſt propriæ ſalutis operatio. Carceres jam pietatis ingreſſi fuerant *Philippenſes*; monet Apoſtolus, ut in ſtadio pergant, ut verſus metam ad βραβεῖον ſupernæ vocationis contendant. *cap.* 3. 14. Phil. 3. 14.

Non dicit Apoſtolus nudè ἐργάζεσθε (inquit *Chryſoſt.*) ſed κατεργάζεσθε, id eſt, (ut ipſe interpretatur) μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας, accuratè, magnóque cum ſtudio operamini. *Chryſoſt. Homil. ad Philip.*

Salus æterna eſt ſummum cujuſque hominis bonum, & ultimus finis, qui omnibus mediis, quibus ad beatitudinẽ perducimur, amabilitatẽ, ordinem, & menſuram ſuam confert. Intentio hujus finis eſt ſummum & primarium opus creaturæ rationalis: operari propter hunc finem eſt operatio omnium, quæ ad hominem ſpectant, longè graviſſima, & maximi momenti: ideóque non mirum, ſi Apoſtolus imprimis hortetur *Philippenſes*, ut præ omnibus *ſuam ſalutem operentur*. *Salus ſummum cujuſq; bonum.*

In politeia salus populi est suprema lex: In vita Christiana salutis operatio est summum præceptum: huic ergò operi imprimis incumbendum; huic omni cura & diligentia invigilandum: huic conficiendo omne studium & ultimus conatus adhibendus est. Iubet Servator; Quærite primùm regnum Dei & ejus justitiam: idem est quærere regnum Dei & ejus justitiam, & operari propriam salutem; ergò primo in loco *operamini vestram salutem.*

Math. 6.

Quod *Seneca* olim de Philosophia; Sive aliquid habes, ô jam philosophare; sive nihil, hoc priùs quære quàm quidquam: hoc de nostræ salutis operatione multò verius afferendum; Sive aliquid habes, sive nihil, operare tuam salutem; hanc priùs quære quàm quidquam.

Seneca Epist. 17.

Rationes plures in promptu. 1. Nostri melior pars anima est: salus animæ est salus totius hominis: meritò poscit studia majora & priora pars melior. 2. Æterna momentaneis præferenda, *Operamini* (inquit Servator) *non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*: Æternum gloriæ pondus nobis conficitur (inquit Apostolus noster) *dum non spectamus temporaria, quæ cernuntur, sed quæ non cernuntur, æterna.* 3. Supervacanea necessariis postponenda; operari autem propriam salutem est unicum illud necessarium, & id, pro quo Apostolus (capite sequenti) reliqua omnia pro stercoribus duxit.

1.

2.

2 Cor. 4. 18.

3.

Luc. 10 42. Philip. 3. 7.

Hinc ergò discamus, optimum esse curam principalem animæ impendere; ut, quæ utilitate prior est, non sit consideratione posterior. Curandum

randum est, ut primas apud nos curas, quæ prima habentur, obtineant, summásque sibi solicitudinis partes, quæ summa est salus, vendicet. Omnia vincat eo studio, quo præcedat omnia: ut præclarè *Eucherius*. *Quid prodest homini* (inquit Servator) *si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Proinde *non potest ulla compendii causa consistere, si constet animæ intervenire dispendium*, inquit idem *Eucherius*: meritò igitur hortatur Apostolus *Philippenses*, *vestram salutem operentur*. Hoc primum.

Eucher. Epist. ad Valerian. cognatum.

Matth. 16. 26.

Eucher. ut supr.

2. Ex hac Apostoli hortatione rectissimè etiam evincitur in homine regenerato & liberato (quales hosce *Philippenses* jam esse præsumit Apostolus) esse liberum in operibus pietatis, & salutem spectantibus arbitrium. Vt quid enim tam sedulò moneret Apostolus *Philippenses*, ut *suam salutem operentur*, si non aliquatenus penes eos fuisset hoc ipsum, propriam salutem operari, & quidem *liberè* operari: neque id ex *libertate illa*, quæ immunis est à *sola coactione*, sed etiam, quæ immunis est ab *omni naturali necessitate*? Neque enim operantur pii suam salutem *spontanè* tantùm, quomodo grave tendit deorsum, aut apis mellificat, aut aranea telam texit, ut quæ operationes suas suspendere non nôrunt, ad quas à propriâ naturâ, vi quadam irresistibili determinantur, imò nec ut brutum cum ex disciplina, apprehensione & metu verberum naturalem suum appetitum cohibet, & pabulo suo contrà naturalem inclinationem spontaneè abstinet; sed ita sponte operantur regeniti homines, ut etiã agant ἐκ προαιρέσεως ex *præ-*

2. *Liberum arbitrium esse in homine ad opera pietatis.*

Homo non sponte solùm agit.

Sed & liberè. vid. Irenæum lib. 4. adversus Hæreses. c. 72.

 electione,

electione, & *poteſtate electivâ*, quæ non videtur cum coarctatione ad unum, & neceſſitate naturali poſſe conſiſtere; cùm electio inter plura ſit, ſemperqúe ſupponat, ſaltem in homine, præviam conſultationem, & antecedaneum rationis de objecti indifferentia plenum & perfectum judicium; imò & indifferentiam in ipſa potentia volendi, & reſiſtibilitatem; & ita ſemper & velit, & agat, ut ſaltem *non velle*, & *non agere* poſſit. Habitus enim, ſive dona gratiæ, quæ renatis infunduntur, eos reddunt ad benè ſanctéq; operandum habiles quidem & idoneos, ſed neceſſitatem haud imponunt actus ſibi conformes producendi. Rectè Durandus, *Habens habitum poteſt velle oppoſitum ejus, ad quod inclinat habitus.* Et in eandem ſententiam alicubi Bellarminus, *Nullus habitus in viatore determinat ad agendum.* Niſi ita ſe res haberet, ut quid Apoſtolus hîc tam ſerìò hortaretur Philippenſes, ut ſuam ſalutem operentur? Niſi etiam in ipſo primo actu credendi, & convertendi voluntas ageret per modum agentis liberi, ut quid Prophetæ tam ſolicitè monerent: ut Deo vocanti & excitanti conſentiamus? ut quid nobis imputarent, quòd non conſentiamus? *Vocavi vos, & non reſpondiſtis;* Ierem. 7. 13. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti?* Matth. 23. 37. Deniq; ut quid ſtaret Chriſtus ad oſtiũ cordis noſtri pulſans & expectans, donec aperiamus? Quorſum hæc omnia, niſi ut intelligamus ipſum conſentire, reſpondere, operari, ſive non conſentire, non reſpondere, non operari eſſe actus humanæ voluntatis connaturali ſuo modo agentis? Ita tamen, ut, cum rectè agat *obediendo*, id Græcæ divinæ Apoc. 3. 20.

vinæ tribuendum sit, cum malè agat *repugnando*, id innatæ pravitati sit imputandum. Id ipsum insuper evincunt minæ, promissiones, præcepta, increpationes divinæ, quæ in sacris oraculis passim occurrunt. De hisce videndus *Augustinus*.

Aug de Grat & lib. arbit. c. 1. 2. 3. & 4, Nec in conversione, nec post tolluntur à voluntate.

Hoc igitur necessariò asserendum est, ut, calumniam crebrò, sed immeritò nobis inustam abstergamus. Nos enim liberè profitemur, nec gratiam operantem, nec cooperantem, nec in conuersione, nec post conuersionem tollere ab humana voluntate in ipso eliciti sui actus exercitio *potentiam resistendi, & dissentiendi, si velit*: Est enim hæc resistibilitas *connata* & *nativa*, ab ipsa voluntate, quâ potentia naturalis, inseparabilis, & propria passio, quæ fluit à voluntate, quâ potentia libera. Quandocunq; enim vult & consentit, vult & consentit *resistibiliter*, id est, ita suum præbet consensum, ut si ipsa nollet, talem consensum non eliceret. Præclarè in hanc sententiam *Augustinus*: In rectè faciendo nullum est vinculum necessitatis, quia est libertas charitatis.

1 *Resistibilitas connata.*

De natur. & grat. c. 65.

2 Certum est, gratiam Dei, nec in actu conversionis, nec post quamdiu hîc vivitur, penitus tollere vitiosam illam resistendi ac renitendi possibilitatem, vel potiùs insitum pronitatem ad resistendum motibus Spiritus Sancti, quam ab exordio nostræ nativitatis omnes nimis veraciter experimur; Hanc, distinctionis ergô, resistibilitatem *adnatam* & *adauctam* dicere possumus.

2. *Adnata.*

3 Addo gratiam Dei, nec in actu conversionis, nec post, tollere omnem *actualem resistentiam* ex vitiosa hac renitendi pronitate profectam; tantum

3. *Actualis resistentia.*

abest, ut *omnem resistendi possibilitatem* per gratiam ademptam existimemus.

August. Ep. 89. q. 2. Fulgent. lib. 2. de verit. prædest.

Rectissimè ergò *Augustinus*; Liberum arbitrium non ideò tollitur, quia juvatur, sed ideò juvatur, quia non tollitur. Et *Fulgentius*; Gratiâ Dei humanum non aufertur, sed sanatur arbitrium; non adimitur, sed corrigitur; non removetur, sed illuminatur; non evacuatur, sed adjuvatur.

Ex hac ergo Apostoli hortatione, *Operamini salutem vestram*, rectissimè infertur liberum hominis in operibus pietatis arbitrium.

Atque hæc de actu *Philippensibus* præscripto; *operamini salutem vestram.*

3um Modus operandi salutem debet esse cũ timore & tremore.

Modum operandi explicat Apostolus verbis sequentibus, Cum metu & tremore: *Operamini salutem vestram cum metu & tremore.* Rectè enim *Augustinus* observavit rationem hîc reddi, cur hoc modo operanda sit salus: *sc.* Cum timore, et tremore: quia quòd aliquid boni aut velitis, aut faciatis, hoc non est ex vobis, sed ex Deo: *Deus enim est qui operatur velle & perficere, pro bona sua voluntate.*

Timor & tremor.

Timor & tremor differunt: quòd timor sit cordis, tremor corporis: ut *Haymo*, & Glossa ordinaria. Atq; tremor timoris vehementioris effectus esse solet. Verùm, ubi conjunguntur, ferè in Scripturis non aliud significant, quàm solicitudinem operandi cùm metu offendendi: sic apud Apostolum, 1 *Cor.* 2. Et ego in infirmitate, *& timore, & tremore* multo fui apud vos. Et 2 *Cor.* 7. Apostolus ait *Titi* Viscera erga eos affecta esse, dum reminiscitur (inquit) quomodo illum *cum timore*

Quid sit operari cum timore & tremore.

1 Cor. 2. 3.

2 Cor. 7. 15.

&

& tremore exceperitis (id est) cum in memoriam revocat quanta cum solicitudine eum à me missum susceperitis, metuentes, ne quid in vobis esset, quod eum offenderet. Alibi etiam ad *Ephes.* 6. Apostolus hortatur Servos, ut auscultent Dominis suis, *cum timore & tremore*, (id est) cum solicitâ reverentiâ: nam servilis metus minimè probatur in servis Christianis. Ephes. 6. 5.

Augustinus rectè animadvertit Apostolum hîc alludere ad illud *Psalmistæ: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Hisce ergò verbis solicitam reverentiam, seu solicitudinē cum metu Deum offendendi in salute operandâ exigit Apostolus à *Philippensibus*, & meritò quidem exigit: siquidem si unquam ita operandum sit, certè in hoc negotio salutis. Hoc enim opus primarium, & verè palmarium est Christianorum, ut saluti suæ invigilent, & in operibus piis & salutaribus sese exerceant. Æquum ergò est, ut omnem curam & solicitudinem in hoc arduo salutis negotio, tum promovendo, tum consummando impendant. *Aug. de Nat. & Grat. c. 33*

Docet itaq; hisce verbis Apostolus, quo animi affectu operari salutem debeamus; ut, *sc.* solicitè, cautè, cum timore & humilitate in pietatis stadio curramus, siquidem *cum metu & tremore operari* non aliud est, quàm ex serio timore & solicito humilique operari. Hîc ergò Apostolus facere vult ab animis fidelium duas maximas pestes in salute nostra conficiendâ, securitatem carnis, & animi superbiam; solicitudo securitatem & somnolentiam excutit; timor superbiam & præsidentiam arcet: securitas carnalis negligentiores nos reddit *Duæ pestes in salute operanda vitandæ: Securitas carnalis, Superbia.*

reddit in bonorum operum ſtudio, undè in multa facinora facilè illabimur; ſuperbia facit, ut in benè operando inſoleſcamus, nobiſq; tribuamus id quod ſolius gratiæ divinæ beneficio debemus, quâ peſte nihil ad perniciem animarum creandam, & iram Dei provocandam periculoſius.

Diabolus arte ſua veteratoriâ uſus, 1. Nos carnaliter ſecuros reddere in ſalutis negotio ſatagit; ſi hâc non ſuccedat, elatos & ſuperbos reddere conatur. Pulchrè *Auguſt. Superbia etiam in ipſis rectè factis cavenda eſt,* (id eſt) *in ipſa via juſta, ne dum homo, quod Dei eſt, deputat ſuum, amittat quod Dei eſt, & redeat ad ſuum.* Et alibi, *Quando jubetur, ut operentur, liberum eorum convenitur arbitrium; ſed ideò cum timore & tremore, ne ſibi tribuendo quòd benè operantur, de bonis, tanquam ſuis, extollantur operibus.*

Aug. de Nat. & Grat. c. 33

Aug. de Grat. & lib. arb. c. 9.

Navigandum igitur eſt ad tutiſſimum æternæ ſalutis portum inter *Scyllam* & *Charybdim*, inter *Scyllam* carnalis ſecuritatis, & ſuperbiæ *Charybdim*: ſolicitudo pia facit, ut *Scyllam* ſtudioſè vitemus; timor ſalubris, ut *Charybdim* declinemus.

Nullus *Romæ* ad templum *Honoris* patebat aditus, niſi per templum *Virtutis*: Non itur ad cœlum, niſi per anguſtam viam, per viam ſolicitudinis, timoris, humilitatis, patientiæ, & id genus virtutum, per ſedulum uſum mediorum ſalutis; Deniq; in omnibus fidei & pœnitentiæ exercitiis, precandum, jejunandum, vigilandum eſt nobis: membra carnis ſunt mortificanda omnibus, qui ſupernæ vocationis βραβεῖον reportare, & ad metam æternæ beatitudinis pervenire cupiunt.

Fidelis

Fidelis sermo est (inquit Apostolus) *Si commortui cum eo simus, & convivimus; si sustinebimus, etiam cum eo regnabimus.* 2 Tim. 2, 11.

Rectè *Augustinus: Discunt* (filii Dei) *in ipsa via justa cum tremore se exultare debere, non sibi arrogando, tanquam de sua virtute, fiduciam permanendi, nec dicendo in abundantia sua, non movebor in æternum, propter quod iis dicitur, Servite Domino in timore, & exultate ei, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.* — *Quid ostendens, nisi eos esse commonitos, qui jam ambulant in via justa, ut in timore Deo serviant; id est, non altum sapiant, sed timeant, quod significat, non superbiant, sed humiles sint?* Vnde & alibi dicit, (*Rom.* 12.) *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes; exultent Deo, sed cum tremore, in nullo gloriantes, quando nostrum nihil: ut qui gloriatur, in Domino glorietur.*] Hæc Aug. Aug. de Corrept. & Grat. c. 9.

Pulchrè etiam *Tertullianus. Doctrina index disciplina est.* — *Vbi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ; ubi metus in Deum, ibi gravitas honesta, & diligentia attonita, & cura solicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & subjectio religiosa, & apparitio devota, & processio modesta, & ecclesia unita, & Dei omnia.*] Hæc ille. Tertul. de præscript. c. 43.

Vt operemur salutem nostram hoc modo *cum metu & tremore* permulta meritò suadent: naturæ nostræ imbecillitas, ignorantia agendorum, difficultas ad bonum, propensitas ad malum, illecebræ carnis, ὀχυρώματα hostium salutis, ignita Diaboli jacula, nostra ad superandas tentationes impotentia, *Motiva ad operandam salutem dicto modo.*

potentia, quæ tamen omnia eò ſpectant, (ita ordinante & diſponente divina ſapientia) ut inde diſcamus cum omni humilitate noſtram impotentiam agnoſcere, nobiſmet abrenunciare, occaſiones peccati vigilanter cavere, ab inani propriæ dignitatis confidentia abhorrere, ad divinam clementiam confugere, omnibus ejus gratioſis promiſſionibus adhærere, & ex ejus miſericordia, quanti quanti ſumus, toti dependere, & inde læta omnia, & fœliciſſima expectare.

Ob. Romanenſium.

Romanenſes hinc colligunt Apoſtolum, cum hortetur *operari ſalutem cum timore & tremore*, omnem & gratiæ præſentis & ſalutis futuræ certitudinem ablegandam docere: ideóque neminem aut debere, aut poſſe de ſua in gratiam receptione, & ad vitam æternam acceptatione, & multò minus de ſua in gratia perſeverantia ſtatuere, aut certò confidere. Quibus adſtipulantur, quoad hoc ultimum de perſeverantia, *Remonſtrantes Belgici.*

Remonſtrantium.

Sol.

Sol. At nihil minus ex hoc loco concluditur: id quod amplius conſtabit ex illo loco Pſalmiſtæ, ad quem alludere videtur Apoſtolus, *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.* Cum enim hortetur Pſalmiſta, ut exultemus Domino cum tremore, talem timorem & tremorem intelligit, quæ cum exultatione in Domino conſiſtere poſſit: ſi autem timor & tremor cum exultatione pia conſiſtere poſſint, utiq; excludunt dubitationem de divina erga nos benevolentia, & pendulam incertitudinem: Non enim exultamus, niſi de iis, de quibus certi ſumus, nec niſi quando, &

Pſal. 2. 11.

Tremor cum exultatione conſiſtit.

quatenus

quatenus certi sumus; exultationi siquidem, non minus quàm fidei sanctorum, subesse falsum non potest. Servire igitur Domino cum timore & exultare ei cum tremore non aliud est, quàm Domino servire, eique exultare cum solicitudine & timore offensæ divinæ; sic enim Domino serviendo, ei exultamus; fiduciam optimam, & de præsenti justitia & gratia, & de salute futura concipiendo, quarum neutrius firma fiducia absq; solicitudine & metu aut haberi, aut separari potest.

Hinc per Prophetam populo suo, quo cum novum fœdus pangit, promittit Deus timorem, Ierem. 32. 41. *Timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant. Quod quid est aliud* (inquit Augustin. de bono perseverant. c. 2.) *quàm talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant.* Et *Hieronymus* in Ierem. 32. *Sic liberum* (Deus) *donat arbitrium, ut tamen ipse timor, qui tribuitur, gratiâ permanat largitoris.*

Aug. de bono perseverant.

Hieronym. in Ier. 32.

Præclarè *Bernardus*; *Timor maxima spei est materia, quia timor est donum Dei dirigens nos ad salutẽ, & ex perceptione præcedentium donorum firma est expectatio futurorum.*

Ber. serm. 15. in Psal. Qui habitat.

Et antè eum *Cyprianus* ex Scripturis evincit timorem Domini esse *fidei & spei fundamentum, & firmamentum.* Et in egregia illa ad Donatum epistola; *Dei est* (Dei inquam est) *omne quod possumus, inde vivimus, inde pollemus, inde sumpto & concepto vigore hic adhuc positi futurorum indicia præscimus. Sit tantùm timor in nobis innocentiæ custos.* Tantùm ergò abest ex mente *Cypriani*, ut

Cyp. lib. 3. ad Quirini

Lib. 2. Ep. 2.

timor innocentiæ cuſtos excludat ſalutis fiduciam, ut inde hîc adhuc poſiti futurorum indicia prænoſcamus, quatenus ſolicita ex timore innocentiæ cuſtodia ſit *& occultæ prædeſtinationis indicium, & futuræ felicitatis præſagium*, ut verbis Bernardi utar.

Bern. de grat. & libero arb. in fine.

Illud etiam addo, tantùm abeſſe, ut operari ſalutem *cum timore & tremore*, omnem fiduciam ſalutis futuræ excludat, ut abſque hac nulla vera fiducia concipi poſſit. Ita enim comparatum eſt, Deo ſic ſapientiſſimè ordinante, ut pro gradu ſolicitudinis reſpondeat gradus fiduciæ, ut ubi major ſolicitudo ſit, ibi major ſit fiducia, ubi minor ſolicitudo, ibi minor fiducia, ubi nulla ſolicitudo, ibi nulla fiducia: Vtque certum eſt, extra ſtudium ſanctitatis & ſolicitudinem operandi ſalutem cum metu & tremore, nullam haberi poſſe de ſalute conſequenda veracem fiduciam; ita æquè certum eſt, ex ſtudio ſanctitatis & dicta ſolicitudine in exercitiis fidei, pœnitentiæ, timoris, dilectionis, & id genus aliis timoratam conſcientiam præclaram concipere de æterna ſalute conſequenda confidentiam.

Devotiſſimè *Gregorius, Deum ſitiens animæ priùs timore compungitur, poſt amore: at verò cum longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ naſcitur ſecuritas, & in amore cæleſtium gaudiorum animus inflammatur.*

Greg. lib. 6. ep. 23. c 187.

Concludo hunc locum cum *Bernardo* ſerm. 9. in Cant.

Bern. ſerm. 9 in Cantic.

Quanta putas ex hac manſione inter animam & verbum

verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate ſequatur fiducia? non eſt (ut opinor) quòd jam talis anima dicere vereatur, dilectus meus mihi. Quæ ex eo quòd ſe diligere & vehementer diligere ſentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de ſua ſingulari intentione, ſolicitudine, cura, opera, diligentia, ſtudióque, quo inceſſanter & ardenter invigilet, quemadmodũ placet Deo, æquè hæc omnia in ſeipſo indubitanter agnoſcit. Et mox. *Amor Dei amorem animæ parit, & illius præcurrens intentio, intentam animam facit, ſolicitudóque ſolicitam; neſcio enim qua vicinitate naturæ, cum ſemel revelata facie gloriam Dei ſpeculari anima poterit, mox illi ſe conformari neceſſe eſt, atque in eandem imaginẽ transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oporteat appareat tibi Deus, cum ſancto ſanctus erit, cum innocente innocens erit; quidni æquè & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & ſolicitus cum ſolicito.*

Accepiſtis officium ad quod hortatur Apoſtolus, ejúſque { actum. / modum.

Ratio hortationis, cur Philippenſes hoc modo *cum metu & tremore ſalutem operaturi ſunt*, ſequitur; éſtq; duplex. 1. ex efficiente hujus operationis, Deo nimirum; *Deus enim eſt, qui operatur*: id quod explicat Apoſtolus per partes hujus operationis, quæ ſunt { *velle*, / *perficere*.

Ratio hortationis 1ª.

Deus enim eſt qui operatur & velle, & perficere. 2. deſumitur à cauſa impulſiva, eſtque Dei *bonitas*, Dei bonitas & beneplacitum: *Deus enim eſt, qui operatur*

2ª.

ratur tum velle, tum perficere pro bona ſua voluntate.

Quod ad rationem primam attinet deſumptam ab efficiente: Deus (inquit Apoſtolus) eſt ille ὁ ἐνεργῶν, eſt ille, qui operatur: operatio hæc ſalutis propriis viribus non efficitur; *Deus enim eſt, qui operatur,* καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, *& velle & perficere.*

Vbi rationem reddit Apoſtolus, non *actus*, ſed *modi*, ut diximus; non enim hîc ratio redditur liberæ cooperationis noſtræ in operibus piis & ſalutaribus, ad quam hortatur Apoſtolus; ſed cur cum ſerio & ſolicito timore operari debeant; cum hoc non ſit propriarum virium opus, ſed opus Dei, cujus eſt operari tùm velle, tùm perficere: quæ explicatio frequenter occurrit apud *Auguſtinum*, & ejus ſequaces *Proſperum*, *Fulgentium*, & alios.

Quæſtio. Hîc quæri ſolet, cur Apoſtolus hortatur nos operari ſalutem, & tamen ſubjungat, Deum operari tùm velle, tùm ipſum perficere.

Sol. Hæc quæſtio ab antiquis temporibus magnas turbas in Eccleſia excitavit, præſertim ab eo tempore, quo exortus eſt *Pelagius*, & *Semi-Pelagiani*; poſteà etiam Scholaſticorum temporibus ſic conqueritur *Bradwardinus* noſter: *Totus penè mundus, ut timeo, & doleo* (inquit) *poſt hunc abiit, & erroribus ejus favet.* *Vaſquezius* Ieſuita liberè fatetur, *Scholaſticos quamplures lapſos fuiſſe in errorem Maſilienſium, & in negotio converſionis aſſeruiſſe uſum liberi arbitrii eſſe ex nobis.*

Bradward. de cauſa Dei. l. 2.

Vaſq. in prim. part. diſp. xci. c. 10. 12.

Annis abhinc 40, aut circiter, inter *Dominicanos* & *Ieſuitas* eadem quæſtio novo titulo *de Auxiliis* vexata eſt, imò & inter Ieſuitas ipſos adhuc vexatur:

vexatur: & nuperrimè inter ipsos reformatos in vicino Belgio, nempe *Remonstrātes*, & *Cōtra-remonstrantes*. In hisce temporum angustiis varia hujus controversię capita vix recensere possum, multò minus judicium nostrum se ipsis capitibus apud vos proferre.

Pelagius in commentario in locum, qui inter *Hieronymi* opera etiamnum extat, sic exponit: *Velle operatur Deus suadendo, & præmia pollicendo.* Alibi sic referente *Augustino.* lib. de Gratia Christi, *Operatur in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine & præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est.* Verum *Augustinus* hanc rejicit explicationem.

Explicatio Pelagii.

Pelag. in ep. Paul. apud Hieronym.

Aug. de grat. Christ. c. 10.

Vitalis Carthaginensis à vestigiis *Pelagii* non multū recessit, sic enim ille apud *Augustinū.* epist. 107. *Deus in nobis operatur & velle & perficere: id est, per legem suam & scripturas suas Deus operatur ut velimus, quas vel legimus, vel audimus. Sed iis vel consentire, vel non consentire ita nostrum est, ut si velimus, fiat, si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille (dicis) quantū in ipso est, ut velimus, cum nobis nota sint ejus eloquia: sed si nos acquiescere nolumus, nos ut operatio ejus nihil in nobis prosit, efficimus: Quæ si dicis* (inquit *Augustinus*) *orationibus nostris contradicis.* Vti *Augustinus* dictam explicationem *Vitalis* reprehendit, & meritò quidem. Non enim operatio

Vitalis.

Aug. ep. 107

operatio Gratiæ divinæ ab humanæ voluntatis consensu suspenditur, sed ipsum consensum efficit insitâ efficaciâ: ut postea ostendemus.

Aliorum. Alii sic; Deus operatur in vobis *velle, si velitis.* At non nisi absurdè exigitur quippiam, ut conditio suiipsius, ac si dixerit quispiam, Deus facit me vivere, si vivam.

Remonstrantium. Alii sic; Deum in nobis operari *velle*, quatenus mediante verbo Euangelii, ita afficit voluntatem interna Spiritus sui operatione, ut & potentiam volendi, & vires supernaturales ad piè volendum irresistibiliter conferat; quibus voluntas adjuta & elevata ex sua libertate operatur velle & perficere, ea tamen lege, ut eodem tempore, quo movetur à Deo, ut operetur velle; positis omnibus gratiæ operationibus ad agendum requisitis, ex parte etiam ipsius Dei, possit ex se gratiam istam ita aspernari, ita non velle, ac nolle, ut sæpè eam de facto aspernetur, eique adversetur: sic *Iacobus Arminius* cum *Remonstr. Belgicis.*

Hi enim arctè tenent, & acerrimè contendunt talem *resistibilitatem* semper voluntati inesse in omni pia operatione, ut positâ gratia efficaci, & omnibus operationibus, quibus Deus ad efficiendam conversionem, aut aliquod opus pium utitur, voluntas adhuc in æquilibrio relinquatur, velítne velle, vel non velle, credere, vel non credere, convertere se ad Deũ, vel non convertere; velítne gratiæ efficaci resistere, vel non resistere, consentire vel non consentire, etiam sensu composito. Ex horum enim sententia gratia divina non determinat voluntatem, nec salva libertate determinare potest,

test sive physicè, sive moraliter, sive alio quovis modo, sed semper indifferentem, & indeterminatam relinquit, & in statu æquilibrii, ut jura libertatis intacta & illæsa conserventur.

Quod autem de gratia efficaci sentiunt quoad piam aliquam operationem & opus ipsum conversionis, idem prorsus statuunt de gratia data ad perseverandū, & ad vincendas quasvis tentationes.

Hæc explicatio & assertio libertatis humani arbitrii, quomodò jam à nobis exponitur, & ab illis asseritur, est fœcunda mater & radix non paucorum errorum.

Hinc enim consequenter docent 1°. gratiam non dari aliam ad *perseverandum in gratia*, quàm illam supra descriptam, ad primum bonum velle, in opere conversionis, necessariam, talem *sc.* cujus efficacia tota (suppositis divinis auxiliis, quibus perseverare possimus) ex sola libera humani arbitrii cooperatione pendeat, nec aliam, quàm quæ data est *Adæ* in statu innocentiæ, quâ potuisset perseverare, si vellet.

Consectaria assertionis Remonstrant.
1. Quoad perseverantiam.

Hinc etiam consequenter 2°. docent novo ausu prædestinationem in genere non aliam in Scripturis revelari, quàm *decretum de salvandis perseveranter credentibus*, nec aliam in specie, quàm destinationem *Petri* ad æternam salutem ex præviſione finalis ejus perseverantiæ, & libera finali ejus cooperatione cum gratiæ præsidiis, in vitæ hujus exitu; idq; necessariò asserendum putant, ne dicta arbitrii libertas lædatur.

2. Quoad prædestinationem.

Hinc 3°. & ultimò consequenter deducunt, Christum *ex æquo* pro omnibus mortuum fuisse,

3. Quoad efficaciam mortis Christi.

nec plus meruisse *Iacobo* quàm *Esavæ*, *Petro* quàm *Iudæ*, non enim meruisse ullî nisi gratiam illam, quâ in æquilibrio constituatur voluntas, ut possit convertere si velit, non ut certò velit, ne dicti arbitrii libertas violetur.

Cum igitur dicta explicatio & assertio humani arbitrii libertatis sit non paucorum errorum proseminatrix, eò diligentiùs à nobis & perpendenda & refellenda est rationibus ex hoc nostro contextu ferè desumptis. Antea tamen hîc duo præmittenda, quæ non parùm lucis adhibitura sunt, tùm huic textui, tùm toti huic *de Auxiliis* cõtroversiæ.

1um *Non hîc quæri de resistibilitate simpliciter dicta, sed de modo.*

Primum, non hîc quæri simpliciter, an Deus in opere conversionis, aut quovis bono opere, operetur hoc ipsum velle & perficere *resistibiliter*. Id enim nos suprà asseruimus, sed de *modo resistibilitatis* tota lis est. Neutiquam enim *Synodici Dordraceni*, aut Theologi *Belgici* censuerunt voluntati, cum elicit hoc velle, ablatam esse, vel resistibilitatem *connatam*, quâ resistere potuit, si vellet, quam voluntatis propriam passionem esse supra asseruimus, vel resistibilitatem *adnatam* ex voluntatis depravatione, quâ gratiæ operationibus resistere & potest & solet; siquidem omnes nostri Theologi acriter contendunt, hanc vitiosam resistibilitatem semper voluntati, dum hîc vivitur, adhæresce re, licèt in renatis fractam & imminutam, multò minus somniârunt de auferenda resistibilitate *nativâ* & *connatâ*.

Sed hoc est, quod dicimus, cum Deus efficaci gratia operatur in voluntate *ipsum velle*, hanc gratiam efficaciter ponere in voluntate *non-resistentiam*,

am, atque ita tollere eo tempore actualem reſiſtentiam; id quod fit, ut optimè explicat *Auguſtinus, inſpiratâ gratiæ ſuavitate per ſpiritum ſanctum, facientè plus delectare quod præcipit, quàm delectat, quod impedit*, vel ut alibi ait, vbi fit, *vt ea quæ pertinent ad juſtitiam ſic delectent animum, ut quicquid aliud voluntas ſive dolor impedit, delectatio illa ſuperet*: ibid. c. 34. vel ut breviùs alibi, indendo *certam ſcientiam*, & *victricem delectationem*. Ideò enim contendimus actualem reſiſtentiam tum temporis certò tolli, quòd impoſſibile ſit, talem reſiſtentiam cum gratia efficaci in voluntatem receptâ, unà conſiſtere. Cùm enim certum ſit, certitudine *cauſalitatis* efficaci gratiæ voluntatem non obluctaturam, ſed gratiam ejus converſionem irreſiſtenter & invictè operaturam, ex hac hypotheſi certum eſt voluntatem eo temporis momento gratiæ non reſiſtere, imò nec reſiſtere poſſe; non quòd reſiſtibilitas aut *connata* aut *adnata* auferatur, ſed quòd non poſſunt ſimul coexiſtere, ſeu (ut Schola loquitur) componi in voluntate hæc duo, *voluntatem gratia efficaci affici*, & *voluntatẽ eodẽ tempore reſiſtere*, ſeu (quod perinde valet juxta noſtram hypotheſin) *voluntatem eodem momento non reſiſtere & reſiſtere*, vel *velle non reſiſtere*, & *velle reſiſtere*. Vnde illa *Auguſtini* concluſio: *Humanæ voluntates non poſſunt reſiſtere, quo minus faciat ipſe* [Deus] *quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit*. Illud enim pro certo ponimus, impoſſibile eſſe, ut efficaci gratia Deus voluntatem moveat, & ſimul voluntas non moveatur; ſed hæc *impoſſibilitas* eſt

Auguſt. de ſpir. & liter. c. 28.

Ibid. c. 34.

Idem de pecc. merit. & remiſſ. lib. 2. c. 19.

Aug. de corrept. & Gratia c. 14.

tantùm *consequutionis*, & *conditionata*, seu ex *suppositione*, & in *sensu* (ut loquuntur) *composito*, quæ nullam consquentis absolutam impossibilitatem inducit, nec libertatem, vel ad oppositum possibilitatem tollit: sed infallibilem obediendi voluntatem ponit. Hoc *Prosper* hisce verbis innuit; *Liberum arbitrium* tunc *cohortationi vocantis obedit, cùm in illo gratia Dei affectum obediendi generavit.*

Prosp. epist. de lib. arbit. ad Ruffin.

Dicimus igitur Deum operari ipsum *velle* non nisi *irresistenter* in sensu divisio, nec *irresistibiliter* nisi in sensu composito. Aliam *irresistibilitatem* non agnoscimus. Date veniam vocibus, ut de rebus ipsis clarius & apertius, quid sentiendum sit, intelligatur, & larvam detrahamus iis, qui venenata sua dogmata sub prætextu propugnandi voluntatis irresistibilitatem orbi Christiano propinant, & omnem veri nominis efficacem gratiam quantumvis solidissimè in scripturis fundatam, suæ resistibilitatis perversa notione enervant, seu potiùs tollunt.

Retineant adversarii hanc suam, quam tanto opere deperiunt, *resistibilitatem*, modo nobis concedant (eam, quam *Augustinus* ubique tradidit) Non resistendi infallibilitatem, *Cum Deus vult id fieri, quod non nisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinat eorum corda, ut hoc velint: eo* sc. *inclinante, qui in nobis mirabili modo & ineffabili operatur & velle.*

De prædest. Sanct. lib. 1. c. 10.

2. Alterum, quod præmittendum censuimus, est hoc; non illud hic quæri, an non obstante, quod Apostolus pronunciat, Deum operari & velle & perficere,

2°. *Non quæri, an voluntas formaliter eliciat velle.*

perficere, homo & ejus voluntas sint *formalis causa* eliciendi hosce actus volendi et perficiendi. Nam certum est, ipsam voluntatem in omni opere bono, adeóq; in ipso opere conversionis elicere *formaliter* hoc ipsum *velle convertere*; homo etiam est, qui *formaliter* hîc vult, ac perficit. Non enim nisi stultè diceretur, Deum hoc modo aut velle, aut perficere; neutiquam enim Deus hîc aut credit, aut sperat, aut diligit; sunt hæc quippe solius hominis opera. Hoc ergò illud est, quod cõtrovertitur, an nõ Deus in opere cõversionis suâ gratiâ adeò efficaciter moveat voluntatem, aut hâc positâ, semper certitudine *infallibilitatis*, ipsum velle in opere cõversionis, & in opere quovis pio operetur: an potiùs omnis efficacia gratiæ ex solo eventu sit metienda? Hisce præmissis, nos dicimus gratiam efficacem, quæ operatur velle et perficere, adeò potenter in opere conversionis, & quovis opere salutari voluntatẽ movere, ut certò infallibiliter tollat, non *resistibilitate* aut connatã aut adnatam, aut etiam omnẽ actualem resistentiam, sed *actualem resistentiam vincentem*; adeò ut gratia semper eliciat consensum & acceptationem: ac proinde eo momento impossibile sit, quòd voluntas non annuat, aut de facto resistat. Hoc demonstraturi sumus, et unà eademque opera oppositam Remonstrantium sententiam impugnaturi ex ipso contextu et *Augustino*, non tam freti ejus auctoritate, quam rationibus in sacra Scriptura solidissimè fundatis.

Deus non credit, sed voluntas. Quid hîc controvertatur?

Nam 1 dicit Apostolus, *operamini salutem vestrã cum metu & tremore, quia Deus operatur in vobis hoc ipsum, τὸ θέλειν & ἐνεργεῖν, ipsum velle & perficere.* 1. *Ratio.*

non ait *posse velle*, et *posse* tantùm *perficere*, quod æquè facilè dixisse poterat, si non plus quàm nudum *posse velle*, Deum operari voluisset.

Pelagius in lib. 3. pro lib. arbit. referente *Aug.* hæc tria distinguebat. Locamus (inquit)

posse—in natura; hoc ad Deum propriè pertinere.

velle—in arbitrio } *velle* & *esse* ad hominem

esse—in effectu } voluit pertinere.

Et de *posse* (inquit) solùm disseritur. Solam enim possibilitatem voluntatis credebat divino adjuvari auxilio. *Augustinus* huic *Pelagii* assertioni hunc nostrum textum opponit: *Non ait Apostolus Deum est qui operatur in vobis posse, sed Deus est qui operatur in vobis velle & perficere.* Et cap. 25. *Desinat Pelagius dicere, quòd possumus omne bonum facere, dicere, cogitare; illius est, qui hoc posse donavit: quòd verò benè vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est: Desinat (inquam) ista dicere: non enim solùm Deus posse nostrum donavit, atque adjuvat, sed etiam velle & operari operatur in nobis. Non quòd nos non volumus, sed quia sine ejus adjutorio non volumus.*

Ibid. c. 25.

Ob. Dices, *Pelagium* non agnovisse prævenientem gratiam, sed tantùm legem & doctrinam & externam revelationem Evangelii, non autem gratiam internam excitantem intellectum & voluntatem.

Sol. *Sol.* Contrà *Pelagius* agnovit illuminationem intellectus, & internam excitationem voluntatis stupentis, ut posset velle, sed quia eam negavit, qua Deus efficeret, ut velimus, *hinc* (inquit *Augustinus*) *nos istam gratiam volumus; Istam aliquando gratiã*

Aug. ibid. c. 10.

fatetur,

fateatur, quæ futuræ gloriæ magnitudo non solùm promittitur, verùm etiam creditur & speratur; nec solùm revelatur sapientia, sed & amatur, nec suadetur solùm omne quod bonum est, verùm & persuadetur. —Hanc debet Pelagius *gratiam confiteri, si vult non solùm vocari, verùmetiam esse Christianus.* Hinc etiam liquet *Augustin.* exigere ad conversionem & bona opera gratiam ejusmodi, quæ non solùm dat posse velle, sed quæ efficienter actum volendi re-ipsâ eliciat.

Et cap. 47. *Si consenserit nobis* [Pelagius] *non solùm possibilitatem in homine, sed ipsam quoque voluntatem, & actionem* (i.) *ut benè velimus, & benè agamus divinitus adjuvari—ut sine illo adjutorio nihil benè velimus, & agamus, eámque esse gratiam Dei per Iesum Christum—nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur.* Hæc *Augustin.* *Ibid. c. 47.*

Neq; hic somniandum est, adjutorium hoc (quam gratiam Dei per Iesum Christum appellat *Augustin.*) nihil aliud denotare, quàm *Monitricem illam gratiam*, quæ *Pelagio* non displicuit, aut *universalem omnibus & singulis Assistentem*, quæ *Arminio* arrisit; sed illam potiùs, quæ *dat animæ spirituale quoddam esse, & divinum*; quæ se habet ad animam, sicut sanitas ad corpus, quæ habet subjacentem sibi liberi arbitrii potestatem: uno verbo, quæ primùm ipsam bonam voluntatem operatur, deinde per eam operatur, ut scitè *Hugo* de Sacrament: lib. 1. par. 6. cap. 17. Vide etiam *Aug.* Ep. 143. & Enchirid. cap. 33. Et Concil. Milev. can. 4. Et Arausc. can. 5. & 6. *Aquin. qq. disput. de verit. q. xxvij. art. 2. ad. 7. Tertul. de anima.*

Ex

Ex hisce liquet, *Pelagium* agnoviſſe internam prævenientem gratiam, qua ſemper ad *poſſe velle* adjuvatur homo, non minus quàm Remonſtrantes. At *Auguſt.* toto ferè hoc libro de gratia Chriſti, & in lib. de natura & gratia, in hac non acquieſcit, ſed inſuper exigit gratiam, quæ tribuat *velle* & *agere* bonum.

2. *Ratio.*

2. Quomodo inculcat Apoſtolus *operari ſalutem noſtram*, hoc argumento, quòd Deus operatur *velle*, ſi non Deus prius naturâ operetur *velle*, quàm nos operemur ſalutem? Hinc *Auguſt. Certum eſt nos velle, cum volumus, ſed ille facit, ut velimus bonum. — Certum eſt nos facere cùm facimus, ſed ille facit, ut faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* Et de bono perſeverant. *Nos ergò volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle; Nos ergò operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari.* Deus ergò juxta Apoſtolum & *Auguſtinum*, operatur in nobis non *poſſe velle* tantùm, ſed ut *actu velimus*; idque præbendo vires efficaciſſimas voluntati. Quod clarè definitum eſt Concil. Araus. can. 17. & 20.

Auguſt. de Grat. & lib. arbit. c. 16.

Et de bono perſeverant. c. 13.

3. *Ratio.*

3. Quorſum tàm ſolicitè monet Apoſtolus de *modo* operandi, ut *cum metu & tremore operemur ſalutem noſtram, quia Deus operatur velle & perficere*; ſiquidem Deus non operatur niſi *poſſe velle*, Nos autem ipſum *velle* & *perficere*? Quare non potiùs dixiſſet, cum fiducia & ſecuritate operamini ſalutem veſtram: penes enim vos eſt totum illud actu *velle* & *perficere*, cùm Deus nemini mortaliũ deſit, ſed omnibus largiatur gratiam ſufficientem (ut paſſim docẽt Remõſtrantes) qua poſſint velle?

4 Si in opere conversionis Deus operetur tantùm *posse convertere*, & sola voluntas det ipsum *velle convertere*, tum in operanda conversione & salute potiores partes erunt voluntatis, quàm gratiæ; hominis, quàm Dei: siquidem potiores partes ejus sunt, qui dat *operari*, quàm ejus, qui solùm dat *posse operari*; cùm operari sit actus atque adeò prior & perfectior potentiâ; & operatio sit complementum & perfectio operantis, ut docent Metaphysici: ut enim intelligere actu potius est & perfectius, quàm posse intelligere, ita & velle in actu perfectius est quàddam, quàm posse velle. Videte *Bradwardinum*, fol. 235. 4. *Ratio.* *Bradwardin. de causa Dei contra Pelagianos.*

Porrò majoris virtutis est illud principium quod dat ipsum *operari*, quàm id quod tribuit solùm *posse operari*: est enim actus secundus nobilior, quàm actus primus, vel habitus; præsertim in *spiritualibus & moralibus*, quæ praxin respiciunt; cum habitus tales sint propter actus, & ordinentur ad actus, tanquam ad finem.

Dices habitum esse præstantiorem suo actu, cum causa sit actus; causa enim est suo effectu præstantior. *Ob.*

Resp. Hinc non sequi habitum esse simpliciter perfectiorem actu, sed solùm secundùm quid: habitus enim non est causa principalis istius actus, sed instrumentalis: causa autem instrumentalis non necesse est ut sit suo effectu perfectior, præsertim ubi effectus sit finis, ad quem ipsa causa ordinatur. *Sol.*

Cùm ergò actus secundus sit simpliciter perfectior & nobilior, quam habitus; & *velle convertere*

tere erit nobilius; quàm ſolummodo *poſſe convertere*: adeóq; à Deo erit hoc *velle convertere*: cum in opere converſionis (opere longè maximo) primas partes Deo deberi, & Scriptura, & recta ratio & dictent, & ſuadeant.

Auguſt. de corrept. & grat. c. 11.

Hinc eſt quòd *Auguſt.* contendat gratiam per Chriſtum collatam eſſe majorem et potentiorem, quàm illa, quæ homini integro eſt collata, quia *illa dat velle quod poſſet, hæc autem non niſi poſſe quod vellet.*

5. *Ratio.*

5. Hoc amplius ex eo demonſtratur, quòd cum ex ſententia *Remonſtrantium* Deus tantùm operetur *poſſe*, et homo ipſum *velle*; ſequetur non Deum per gratiam, ſed hominem per liberum arbitrium eſſe principalem cauſam & authorem ipſius *creditionis* ac *converſionis*; ſiquidem poſt omnes gratiæ operationes, voluntas non habet à gratia, niſi ut ſit potens convertere; voluntas ſcilicet viribus gratiæ non niſi ad medium quendam æquilibrii ſtatum attollitur, et liberam et indifferentem in utramque partem propenſionem adipiſcitur. Quod autem ad actum credendi, hoc tantùm modo concurrit, non *principaliter* aut *prædominanter*, ſed ſolummodo *concomitanter* & *contingenter* operatur, nempe ſub hac conditione, ſi voluntas ex æquilibrio ſe priùs ſua vi naturali dimoverit; quod ergò minus eſt, voluntas accipit à Deo, nimirum, ut *poſsit velle*, *poßit credere*, *poſsit convertere*; quod autem majus eſt, & ipsũ eventũ ſpecificat, ſibi ex ſe præſtat ipſa voluntas, nempe ut *actu velit*, *credat*, *convertat*, Deóque vocanti annuat & conſentiat. Hoc argumento utitur *Auguſtinus*

contra *Pelagium*. *Si nobis* (inquit) *libera quædam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse vel bona vel mala; bona verò voluntas ex nobis sit, melius est id, quod à nobis, quàm quod ab illo; quod non nisi absurdissimè dici posse*, fidenter ibidem pronunciat *Augustinus*.

Aug. de peccat. merit. & remiss. lib. 2. c. 18.

6. Si Deus non operetur, nisi *posse velle convertere*, ipsa voluntas solummodo ut *velit convertere*, non majus auxilium confert gratia efficax *Petro* convertenti, quàm *Iudæ* non convertenti, ac proinde *Petrus* se discernit à *Iuda* per aliquod proprium, quod non accepit ab auxilio gratiæ; consequens est contra Apostolum: *Quis te discernit?*

6. Ratio.

1 Cor. 4. 7.

Sequela probatur; nam *Petrus* & *Iudas* non discernuntur realiter per gratiam, quam acceperunt antecedenter ad liberam cooperationem voluntatis: quia neuter accipit aliam gratiam, quàm *posse velle convertere*: in iis, autem, quæ communiter, & ex æquo recipiunt, non discernuntur. Ergò discernuntur, quia *Petrus* voluit uti tali auxilio ex innata sibi libertate, *Iudas* verò noluit: adeóque discretio & differentia ultimatim reducitur in liberam utriusque cooperationem pro innata sua libertate. Vnde invictissimè sequetur, *Petrum* convertentem posse in veritate in hunc modum coram Deo gloriari. *Domine gratias ago tibi* (verbis utar eruditissimi *Bannez*, quibus aliquoties usus sum, nec piget repetere, cum nervosè impugnent, vel potius expugnent hostes veritatis & gratiæ inimicos) *quod supernaturale auxilium mihi misericorditer contuleris, nempe posse velle convertere: at verò simile æquale; auxilium condiscipulo*

Bannez. in 2. 2æ q. 10. art. 1. documen. 30.

« « «

" Iudæ *contuliſti ſed ego ſuperaddidi, quod tu mihi ſu-*
" *pernaturaliter non dediſti, ſcilicèt, velle convertere;*
" *cumque non amplius receperim, quàm ille, tamen ego*
" *amplius effeci, quàm ille, cùm jam juſtificatus evadè,*
" *& ille in peccato permaneat; itaque non amplius tibi,*
" *tuæque gratiæ debeo, quàm iſte Iudas, qui non eſt con-*
" *verſus. Hoc autem Chriſtianæ aures audire exhor-*
" *reſcunt.* (inquit *Bannez*) *Eſſet enim maxima*
Ibid. *ſuperbia ita ſentire, & maxima blaſphemia ita loqui.*
Sic enim veraciſſimè dicere potuit *Petrus*, contra-
quàm habet Apoſtolus; ego me diſcerno, quia ſu-
peraddidi velle benè uti divino auxilio; quòd ſi
hæc loqui horreamus, utpote planè Pelagiana;
certè invictiſſimè ſequitur *Petrum* accepiſſe à Deo
non ſolùm poſſe velle convertere, ſed ipſum bo-
num velle, ipſam bonam voluntatem, ipſam elec-
tionem, acceptationem, conſenſum voluntatis, nec
gratiam tantùm communem, ſed gratiam eminen-
ter diſcriminatricem. Hoc argumentum latè per-
quitur *Auguſtin*: lib. de prædeſtin: Sanct. c. 5.

Iam ſi cauſam quæramus, unde in *Petro* origi-
nem habeat hoc ipſum velle accipere gratiam,
rectè ab *Aquinate* reſpondetur: Hoc ipſum velle
accipere gratiam eſt ex prædeſtinatione divina.
Aquin. qq. Diſp. de verit. q. vi. art. 2. ad 11. *Aqui.* quæſt. diſp. de præd. art. 2. Si autem quæ-
ratur unde eveniat, quòd *Petrus* infallibiliter per-
ſeverare velit in gratia acceptâ, cauſam hanc red-
De bono perſever. c. 23. dit *Auguſt.* *Quia Deus ſic in poteſtate ſua habet*
cor noſtrum, ut bonum, quod non tenemus, niſi pro-
pria voluntate, non tamen tenemus, niſi ipſe in nobis,
operetur & velle.
" Huc ſpectat non abſimile exemplum, quo uti-

tur

tur *Bradwardinus* noster, gratię Dei strenuissimus assertor, ut ostendat Deum non dare tantùm posse velle, sed & ipsum velle, ut ita omni gloriationi via præcludatur. *Si filius* (inquit) *miles, acceptis à patre naturalibus, ordine, atque armis, strenuè militaret, sicque forsitan in superbia erigeretur inflatus, quomodo in ipso eradicaretur superbia, & plantaretur humilitas, si ei ab aliquo diceretur non glorietur omnis miles in conspectu patris sui, ex ipso enim est in militia, ut qui gloriantur, in patre suo glorietur, & quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Posset enim rationabiliter respondere dicendo, quare non deberem de mea militia gloriari? Accepi quidem à patre meo naturalia, quia nullus generat semetipsum; accepi & ordinem, quia nulli conceditur insignire tali ordine semetipsum; accepi & arma, quia, similiter ut cæteri militum, non nascebar armatus, nec sum faber armorum, debitum tamen usum eorum, qui omnibus prævalet, non accepi ab alio, sed habui ex meipso: actus strenuos militares non accepi ab alio, sed habui ex meipso, crebras victorias famâ celebri divulgatas non accepi ab alio, sed habui ex meipso, pro hujusmodi igitur in meipso meritò gloriabor, in alio autem nihil; sic & de quolibet milite I. Christi.* Hæc *Bradward.* Prætermittere non possum illud *August.* Ench. ad Laur. cap. 98. *Altissimo ac salubérrimo sacramento universus facies, ac, ut ita dixerim, vultus sanctarum Scripturarum benè intuentes id admonere invenitur, ut, qui gloriatur, in Domino glorietur.* Dicet *Arminius* & *Remonstrantes* omni gloriationi viam præcludere, siquidem gratiæ Dei ascribunt,

Bradward. de causâ Dei. lib. 2. c. 23. fol. 562.

bunt, & fidei, & conversionis initium, continuationem, atq; consummationem, omnis item operis boni, eò usque, ut homo jam regeneratus sine hac præveniente, & excitante, sequente, & cooperante gratiâ, bonum prorsus neque cogitare velle, aut facere possit, ac ne quidem ulli tentationi malæ resistere. Sic *Arminius* in declar. Sic Remonstrant. in confess. c. 17. de vocatione, & in Col. Hagiensi.

Resp. Vbi eminùs de gratia loquuntur speciosa asperguut elogia, ubi verò cominùs ac punctim de gratiæ ipsius conflictu agitur, nervos ipsos succidunt, et vim gratiæ victricem tollunt. Si enim quæramus, quodnam sit illud principium & initium fidei & conversionis, & omnis boni quod gratiæ ascribunt, quænam continuatio, quænam consummatio & complementum; totum illud consistit in eo ex illorum placitis, quòd à gratia habeamus *posse credere*, & *posse converstere*, *posse continuare*, *posse consummare*, suasiones item lenes & invitationes quæ allicíant ad conversionem, ad fidem, & ejusdem continuationem et consummationē; sed ipsū bonum usum, accommodationem, et applicationem hujus *posse*, ipsum bonum *velle*, ipsum *velle credere*, *velle converstere*, *velle continuare* bonum aliquod, *velle consummare*, ipsam *electionem*, *acceptationem*, *consensum*, *determinationem* voluntatis in toto hoc salutis negotio, à sola voluntate tali gratiâ præventâ elici volunt. At quis non videt amplam satis gloriandi materiam supereſſe homini, si nihil aliud præstet gratia in actu conversionis eliciendo, & in toto negotio salutis promovendo, et perficiendo. Quis non videt in casu su-

pra

pra posito, totum discrimen ex *Petri* libero arbitrio, *Petri* scil: liberâ acceptatione, & electione ultimatim desumendum esse; quo posito, sequetur *Petrum* non majus beneficium à Deo accepisse, quàm *Iudam*; ac proinde non magis teneri ad gratitudinem et gratiarum actionem; ac veraciter dicere posse, se non magis Deo debere in toto hoc salutis negotio, quàm *Iudam* proditorem, sanctissimum, quàm scelceratissimum; regnantem in cœlis, quàm ardentem in gehenna; quod quam sit inconveniens supra docuimus. Et quamvis Spalatensis, ut minimè absurda hæc omnia in ordinariis hominibus admittat; vereor tamen an quisquam admittere possit, qui non *Semipelagianismi*, vel potiùs *Pelagianismi* succum penitus imbiberit. Nec dici potest, *Petrum* ideò accepisse majus beneficium, quàm *Iudas*, quòd habeat gratiam adjuvantem per modum concursus, quam *Iudas* non habet. Nam præterquam quòd *Petrus* sua acceptatione sese à *Iuda* antecedenter discrevit ad gratiæ *adjuvantis* cooperationem; hæc ipsa gratia *adjuvans* æquè parata est ex eorum hypothesi *Iudæ* atq; *Petro*, ac proinde hac ex parte æquale est beneficium, cum ex æquo utrisq; paretur, et offeratur.

Spalatens. lib. 7. de Repub. Eccles. c. xi. n. 122.

7. Ex ipso Apostoli contextu liquet *Deum*, magis operari ipsum *velle*, quàm *hominem*. καὶ ἐνεργῶ enim, & per quandam excellentiam dicitur *Deus* operari & *velle* & *perficere* pro sua voluntate, quomodo non operatur *homo*; *hominem* verò ita operari ait, ut non nisi *cum metu & tremore operari* debeat, eò quòd vires operandi aliunde, & non nisi à Deo habeat. Ergò proculdubiò is sensus

7. *Ratio.*

longè

longè ab Apostoli sensu abhorret, quo efficienter *actu velle* tantummodò *hominis Deo* & gratiæ efficacitati tantummodo *posse velle* indignissimè ascribitur. Quantò rectiùs *Augustin.* qui crebrò dicit, opera nostra magis dicenda esse opera *Dei*, quàm opera hominis: sic lib. de Continent. c. 13. agens de bonis operibus: *sunt* (inquit) *alia opera hominis quæ magis dicenda sunt opera Dei: Deus est enim* (inquit *Apostolus*) *qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.* Et alibi Deo ingenuè confitetur (in Psal. 137.) *quæcunque sunt* (inquit) *bona opera mea, abs te mihi sunt, & idcò tua magis quàm mea sunt.* Hoc autem non verè diceretur, si *Deus* non operetur plus quàm *posse velle*, & *posse operari*, & plus quàm *gratiam offerendo*, aut ad illam tantummodò *invitando*. Imò ex hoc loco evincitur, opera nostra bona non tantùm magis dicenda esse opera Dei quàm nostra, sed si qua sit, totam bonitatem, dignitatem, excellentiam nostrorum operum soli Deo tribuendam esse: *Deus enim est qui dat velle, & qui dat perficere.* A Deo igitur boni operis initium, progressus, consummatio, sive partes priores, sive partes posteriores, sive initium à cogitatione, sive progressum in voluntate, sive consummationem in opere respiciamus.

Augustin. de Continentia. c. 13.

Idem in Psal. 137.

Ioan. 15. 5. *Sine me* (inquit Servator) *nihil potestis facere*; ergò non operis partem: *quid habes quod non accepisti?* Philip. 2. *qui cœpit in vobis bonum opus ille, etiam perficiet.*

Philip. 2.

Legimus *Num.* 17. virgam *Aaronis* primùm germinâsse, deinde floruisse, postremò fructus protulisse: Quæ tria in ligno arido & eodem

miracula

miracula fuerunt, en figuram operum noſtrorum bonorũ, quæ ſive facienda primò cogitantur, ſive facienda decernuntur, ſive opere perficiantur, totum hoc quantumcunque eſt, gratiæ & bonitati Dei eſt aſcribendum.

Hujus etiam rei veritatis proteſtationem continebat *ritus holocauſti*; quòd homo totum & omne bonum ſuum, quicquid eſſet, & haberet, accepit à Deo, cui proinde per hujuſmodi ſacrificium cum recognitione & gratiarum actione totum Deo redderet: nam propterea totum illud ſacrificium, nullâ ejus parte reſervatâ, igne conſumi debebat in honorem Dei. Offert ergò ſpirituale holocauſtum Deo, qui totum bonum ſuum Deo acceptum referens: totum ei reddit, *ſiquidem omnia bona ad authorem ſuum referenda*, inquit *Cæleſtinus* in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ cap. 8.

Levit. 1.

Cæleſtin. Epiſt. ad Gallos c. 8.

Idem *Cæleſtinus* ibid. cap. 11. ubi agit de converſione infidelium — quod adeò totum (inquit) divini operis eſſe ſentitur, ut *hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio, laudiſque confeſsio pro illuminatione talium, vel correctione referatur*; Et patres Arauſicani Can. 20. *Nulla facit homo bona, quæ non Deus præſtet, ut faciat homo.* Et Can. 22. *Nemo habet de ſuo, niſi peccatũ & mendaciũ.* Et Can. ult. *Nemo habet quicquam boni, niſi datum ei fuerit deſuper.*

Idem, ibid. c. 11.

Concil. Arauſ. can. xx. can. xxij.

Præclarè *Auguſtinus* de prædeſtinat. Sanctorum, ubi de *Cornelio* agit. *Quicquid & antequam in Chriſtũ crederet, & cum credidiſſet benè operatus eſt, totum Deo dandum, ne quis extollatur.* Et de bono perſeverantiæ ad imitationem *Cypriani*, ſic ſcribit: *Hoc nobis expedit & credere & diſcere, hoc*

Ang. de prædeſt. Sanct. c. 7.

De bono perſever. c. 13.

eſt primum, hoc verum, ut ſit humilis & ſubmiſſa confeſsio, ut detur totum Deo.

Proſp. cont. Collat. c. ult.

Rectè etiam in hanc ſententiam, *Proſper.* contr. *Collat.* *Non eſt devotionis* (inquit) *dediſſe propè totum* [nota propè totum] *ſed fraudis retinuiſſe vel minimum.* Sententia notanda contra eos, qui quærunt vel exiguum aliquid in opere converſionis, aut quovis opere bono, quod libero arbitrio faciant proprium, ſibíque ipſis arrogent.

Hiſce tamen & ſimilibus ſententiis, crebro apud Sanctos Patres occurrentibus, non ſignificatur prorſus nihil agere liberum arbitrium (cujus quæ partes, qualis actio, ſupra diximus) ſed omnem bonum liberi arbitrii uſum (quem in virtutibus & magnis bonis numerat *Auguſtinus* Retract. lib. 1. cap. 9.) Dei gratiæ & miſericordiæ acceptum referendum.

Bonavent. de profectu Relig.

Optimè *Bonaventur.* *Verè humiles totum reddunt Deo, à quo totum habent, quia furti reus eſt, qui ſibi aliquid retinet, cum Deus dicat, gloriam meam alteri non dabo.*

8. *Ratio.* Ezekiel 36.

8. Deus promiſit ſe nobis daturum non ſolùm *poſſe velle convertere*, ſed & ipſum *velle convertere.* *Ezek.* 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis, ut judicia mea cuſtodiatis.* Ex quo loco ſic argumentamur; promiſſio divina per divinam operationem impletur: ergò ſi Deus promiſerit ſe velle nos convertere, itidem & ipſe hoc ipſum, adhibendo media efficacia, efficaciter facturus eſt. Cùm ergò homo vult pœnitentiam agere, & in Chriſtum credere, ita liberè vult, ut, ſtante divino auxilio, homo infallibiliter velit utrumque; aliâs poteſtas

Dei

Dei in implendo ſuo promiſſo non eſſet efficax, cum in hominis poteſtate eſſet divinam promiſſionem irritam & inefficacem reddere. At certum eſt, noſtrâ voluntate nunquam divinæ poteſtatis efficaciam impediri, aut irritam reddi. Ergò gratiam talem adhibet ad noſtram converſionem, quam promiſit, perficiendam, quæ dat ipſum *velle convertere*. Hoc argumento utitur *Auguſt.* lib. de prædeſt. ſanct. c. 10. 11. ubi affert illud ex Geneſ. 17. ubi promiſit Deus *Abrahæ*, in ſemine ejus fidem gentium, dicens, patrem multarum gentium poſui te; unde dicit Apoſtolus; ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini: *hæc non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit: promiſit enim quod ipſe facturus fuerat, non quod homines; quia etſi faciant homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, ut illi faciant, quæ præcepit; non illi faciunt, ut ipſe faciat, quod promiſit: alioquin ut Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate, & quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ.* Hæc *Auguſtinus*: & infra cap. 11. inquit, ideò enim hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, ut intelligatur *quòd & nos faciamus, & Deus facit, ut illa faciamus, ſicut per Prophetam Ezek. dicit: Ego faciam ut faciatis.* Hæc ille.

Auguſt. de prædeſt. Sanctorum c. 10. & 11.

9. Si Deus operetur tantùm *poſſe convertere*, homo autem ipſe ipſum *velle convertere*, tùm tollitur plane *myſterium* illud inſcrutabile & imperveſtigabile *prædeſtinationis*, & quæſtio illa profunda & ſecundum Apoſtoli admirationem impenetrabilis,

9. *Ratio.*

trabilis, cur, cum multos vocet Deus ad ſalutem, non eam tamen omnibus gratiam efficacem largiatur, quâ *velint convertere, velint credere, velint perſeverare*, quæſtio (inquam) illa per *velle* & *nolle* liberi arbitrii facillimè ſolvitur. Cùm enim, juxta Remonſtrantes, omnibus vocatis Deus det *poſſe credere*, ipſe vocatus *ex ſe* habeat, ut *actu credat*; quos vocatos prævidet *velle credere* & *perſeverare*, hoſce *eligit* ad ſalutem; quos prævidet non *credere velle*, hoſce *præterit*, ex horum placitis: ſuperflua ergò planè vox illa; ô homo tu quis es, qui reſpondeas Deo; & illa admiratio ejuſdem Apoſtoli; ô altitudo! Vbi igitur myſterium? Hoc eſt argumentum *Auguſtini*, illúdque perpendi velim ab *irreſpectivi decreti* impugnatoribus.

Rom. 9. 20. 11. 33. *Auguſt. de bono perſev. c. 8. Et epiſt. 105. & paſſim alibi.*

10. *Ratio.*

10. Hoc Remonſtrantium dogma non ſolùm quaſſat, ſed & planè ſubvertit *fundamentum* gratuitæ prædeſtinationis, quâ Sanctus *Auguſtin.* (non primus, ut perperam nonnulli volunt, ſed veſtigiis majorum inſiſtens) præ cæteris ſolertiſſimè & ſolidiſſimè ex Scripturis comprobavit. Inde enim pendet immutabilitas & infallibilitas divinæ prædeſtinationis, quòd Deus quibuſdam gratiam efficacem, quâ certò velint & credere & perſeverare, præparavit: quos enim prædeſtinavit, hos vocavit, *vocatione ſc.* (ut docet *Aug.*) *ſecundùm propoſitum*, quâ non modo *poſſint credere* & *perſeverare*, ſed & *velint*; nam qui ſic vocantur, certò & infallibiliter juſtificantur, & qui juſtificantur, glorificantur, ut ibidem Apoſtolus. Vnde *Auguſt.* docuit, *Prædeſtinatis, non adjutorium, quo poſſint,*

Rom. 8.

ſint, ſed ipſam perſeverantiam dari. Et de *Petro* nominatim, *An audebis* (inquit) *dicere, rogante Chriſto, ne deficeret fides* Petri, *defecturam fuiſſe, ſi eam* Petrus *deficere voluiſſet?* *Decorr. & grat. c. 12. Ibid. c. 8.*

Quod ſi vocatio divina non operetur *ut velint*, tum ejus efficacia non pendêret à propoſito Dei, ſed ab humana voluntate, atq; adeò nullus locus *prædeſtinationi* relinqueretur, ſed tantùm *præſcientiæ & poſt-deſtinationi*; quòd certè & cum ſacris literis & cum *Auguſtino*, imò cum perpetua Eccleſiæ traditione apertiſſimè pugnat: quæ dei *prædeſtinationem*, teſte *Aug.* ſemper prædicavit; quicquid *Ieſuitæ* nonnulli, & ex illis hauriens clariſsi: *Voſsius* in hiſtoria Pelagiana contrà ſentiunt.

11. Hanc veritatem Eccleſia Dei ab ipſis edocta eſt incunabulis; id quod apertiſſimè evincit *Auguſtinus* ex *orationibus ſacerdotalibus*, quibus ſemper uſa eſt Eccleſia. Ex hiſce enim optimè evincitur antiqua Eccleſiæ fides, cum *lex ſupplicandi legem ſtatuat credendi*, ut optimè Cæleſtinus. Niſi enim gratia efficax operetur ipſum velle convertere, quid eſt quod *ſanctarum plebium præſules —totâ ſecum Eccleſiâ congemiſcente poſtulant, & precantur*, ut *infidelibus donetur fides*, ut *Idololatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus*, ut *Iudæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat*, ut *Hæretici Catholicæ fidei perceptione reſipiſcant*, ut *Schiſmatici ſpiritum reduvivæ charitatis accipiant*, ut *lapſis pœnitentiæ remedia conſerantur*, ut *denique Catechumenis ad regenerationis ſacramenta productis cœleſtis miſereordiæ aula reſeretur*. Fruſtrâ enim et ſtultè ab alio petimus, quod vel jam habe- 11. *Ratio.* *Cæleſtinus in ep. ad Gallos. c. 11. Idem ibid. & Gennad. de Eccleſiaſtic. dogmatibus, c. 30.*

mus, quod vel ſic in noſtrâ poſitum eſt poteſtate, ut ab alio dandum, ſeu faciendum non expectemus. Sic Auguſtinus, *Quid ſtultius, quàm orare ut facias, quod in poteſtate habeas?* Rurſus, *Inaniter & perfunctoriè potiùs quàm veraciter pro eis* [infidelibus] *ut doctrinæ cui adverſantur, credendo conſentiant, Deo fundimus preces, ſi ad ejus non pertinet gratiam convertere ad fidem ſuam, ipſi fidei contrarias voluntates.* Et mox—*Prorſus non oramus Deum, ſed orare nos fingimus, ſi noſipſos, non illum credimus facere quod oramus.* Rurſus—*Labia doloſa ſi in hominum quibuſcunque ſermonibus ſunt, ſaltem in orationibus non ſint. Abſit, ut quod facere Deum rogamus oribus, & vocibus noſtris, eam facere negemus cordibus noſtris. Et quod eſt gravius, ad alios etiam decipiendos hoc non taceamus diſputationibus noſtris, & dum volumus apud homines defendere liberum arbitrium, apud Deum perdamus orationis auxilium*] Hæc graviſſimè Auguſt. Porrò, petit Eccleſia non ſolùm *poſsibilitatem* converſionis, aut *gratiæ oblationem*, aut etiam *nudam invitationem*, aut, *ſuaſionem*, aut nobis inchoantibus *cooperationem* in actu converſionis, ſed ipſam *bonam voluntatem*, ipſam *electionem*, *determinationem*, *acceptationem*, atque ipſum *velle credere* & *convertere*, aut ut Auguſtini verbis enuntiem, ut *voluntas corrigatur*, *doctrinæ conſentiatur*, *natura ſanetur*. Ergò ad hæc omnia extenditur gratia efficax.—Extant in hanc ſententiâ multa in antiquis Liturgiis. Auguſtinus alloquens Vitalem ad partes Pelagii ex parte inclinantem, ſic habet, *Nunquid & orare prohibebis Eccleſiam pro infidelibus*, ut *ſint fideles*;

Aug. de nat. & grat. c. 18.

Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem.

Vid. & Aug. de prædeſtin. Sanct. c. 8. 14. 20. & de bono perſev. c. 27. 21. 23. 24. et epiſtol. 95.

Auguſt. ibid.

Idem ibid.

fideles; pro iis qui nolunt credere, ut velint credere; pro iis qui ab ejus lege doctrináque dissentiunt, ut legi ejus doctrinæq; consentiant, ut det illis Deus quod per Prophetam promisit, cor cognoscendi eum, & aures audiendi, quas utiq; acceperant? — Numquid ubi audieris sacerdotem Dei ad ejus altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipsum clara voce orantem, ut *incredulas gentes ad fidem suam venire compellat,* non *respondebis, Amen? An etiam hujus fidei sanitati contraria disputabis?* Idem *Augustinus,* ubi perseverantiam Sanctorum esse donum Dei, non liberi arbitrii ex oratione Dominicâ, & ejusdem explicatione è Cypriano, contra Massilienses evicisset, hæc subjungit: *Si ergò alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiæ quam defendimus, sola sufficeret: quia nihil nobis reliquit, in quo tanquam in nostro gloriemur. Siquidem & ut non discedamus à Deo, non ostendit dandum esse nisi à Deo, cum poscendum ostendit à Deo. Qui enim non infertur in tentationem, non discedit a Deo.*] Hæc *Augustinus.* Eadem autem est ratio in hac controversia, *perseverantiæ,* atque ipsius *primæ conversionis,* & *cujuslibet boni operis,* ut supra annotavimus. In oratione Ecclesiæ olim sic habetur, *Oblationibus nostris, quæsumus, Domine, placere suscepti, & ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Quod non ita intelligendum, quòd *resistentem invitúmque compellat;* ut rectè Prosper, *Sed ex invito volentem facit.* In aliâ oratione. *Da nobis & velle & posse quæ præcipis, ut populo ad æternitatem vocato, una sit fides mentium, & pietas actionum, per Dominum nostrum.* In alia, sic.

In secreta Dominic. 4. post. Pentecost.

Prosper cont. Collat. c. 6.

Orat. post Prophetiam 10. sabbatho Sancto.

ſic. *Deus qui fidelium mentes unius efficis voluntatis, da populis tuis id amare, quod præcipis, id deſiderare, quod promittis.* Hiſce conſona ſunt illa viri pii & nobilis deſumpta ex eiiſdem Lyturgiis apud Caſſandrum; *Domine duc me quo non volo. Secundùm beneplacitum voluntatis tuæ, compelle me vivere in fide per dilectionem efficacem, ut ſalvus fiam. Meum nolle in tuum velle convertatur.* Nec temerè hiſce orationum formulis uſa eſt Eccleſia, ſed inde piè prudenterque agnovit, niſi efficax Dei voluntas præceſſerit, neminem mortalium efficaciter velle ea, quæ ad propriam ſuam ſalutem ſpectant. Suaviſſimè, et veriſſimè Gul: Pariſienſis. *Velle meum, Domine miſerecordia, tale eſt de redeundo ad te, quale eſt & velle tuum de reverſione meâ ad te. Si igitur vis perfectum eſſe velle meum, in hoc perfice tuum in eodem. Ego namque velle meum in parte iſta nec perficere, nec adaugere poſſum. Tibi autẽ præſtò eſt perfectum, ac imperioſiſſimum velle tuum. A te igitur incipe perfectionem hujuſmodi, & tuum erit mihi velle perfectum, & completa juſtificatio.*

Caſſander in libell. de precib. Eccleſ. circa finem.

Guiel. Pariſiens. de Rhetoric. divina. c. 14.

Addo etiam Auguſtinum ex hiſce Eccleſiæ orationibus inferre dogma de gratuita prædeſtinatione, ſemper in Eccleſia, ex quo eſſe cæpit, prædicatum fuiſſe, ſic enim ille. *Ille itaq; dicat Eccleſiam aliquando in fide ſua non habuiſſe veritatem prædeſtinationis hujus & gratiæ, quæ nunc contra novos hæreticos curâ diligentiori defenditur. Ille, inquam, hoc dicat, qui dicere audet; aliquando eam non orâſſe, vel non veraciter orâſſe, ſive ut crederent infideles, ſive ut perſeverarent, nec ab illo ſemper cognita unquam ei negare fas fuit. Ac per hoc prædeſtinationis*

hujus

hujus fidem quæ contra novos hæreticos novâ ſolicitudine nunc defenditur, nunquam Eccleſia Chriſti non habuit.] Hæc Auguſtinus. Ex quo conſtat, dogma de prædeſtinatione gratuita non fuiſſe novellum Auguſtini additamentum.

12. Eandem veritatem evincit *Aug.* ex *gratiarũ actione*, quam Deo reddunt fideles pro ſua & aliorum converſione per gratiam ipſius efficacem; non tantùm pro poſſibilitate convertendi. Per hanc enim confitentur divini muneris eſſe totum illud, pro quo gratias agunt. *Inaniter & perfunctoriè potiùs quàm veraciter* (inquit *Auguſtinus*) *magnas cum exultatione agimus Deo gratias, quando aliqui eorum* [infidelium] *credunt, ſi hoc in iis ipſe non facit. Non fallamus homines, nam Deum fallere non valemus.* Et mox. *Prorſus non gratias Deo agimus, ſed nos agere fingimus, ſi unde illi gratias agimus, ipſum facere non putamus.* Et alibi explicans verſ. 16. cap. 1. ad Epheſ. *Nova erat & recens eorum fides, prædicato ſibi evangelio, quâ fide auditâ, gratias Deo pro eis agit Apoſtolus. Si homini gratias ageret pro eo, quod illum vel putaret non præſtitiſſe, vel nõſſet, adulatio, vel irriſio verius quàm gratiarum actio diceretur. Non erremus, Deus non irridetur: donum enim ejus eſt, etiam incipiens fides, nec Apoſtoli falſa, vel falſarum gloriarum gratiarum actio meritò judicetur.* Et mox explicans 1. Theſ. 2. *Quid eſt, quòd hic Deo gratias agit? Nempe vanum eſt atque inane, ſi cui gratias agit de hoc, quod ipſe non fecit. Sed quia hoc vanum et inane non eſt, profectò Deus, cui de hoc opere gratias agit, ipſe fecit:* de prædeſt. ſanct. cap. 19. Quod ſi Remonſtrantium

12 Ratio. *Aug. ibid.*

Aug. de prædeſtin. Sanct. c. 19.

hypotheſin admittamus, Deum tantummodò operari in nobis illam prævenientem gratiam, quâ *poſsimus convertere*, non autem *ipſum convertere*, ſequetur, propriè & præcisè loquendo, nos non teneri gratias Deo agere niſi pro *poſsibilitatibus*, pro *converſionis* ſc. *poſsibilitate*, non pro *ipſa converſione*, non pro *juſtificatione*, non pro *adoptione*, non pro *regeneratione*, non pro *perſeverantia*, non pro *vita æterna*; multò minus pro *prædeſtinatione ad vitam*, pro quibus omnibus tamen gratias Deo frequentes agit Apoſtolus ad Eph. 1. & ſæpè alibi. Videtis *in quanta ſe abrupta præcipitent metuentes retia veritatis*, quod *Auguſt.* olim de Pelagianis.

Sentio me (ſpectatiſsimi Academici) nimium abuſum patientiâ veſtrâ; ſed cauſa Dei propugnanda erat contra iſtos importunos non defenſores, *ſed deceptores*, *ſed inflatores*, *ſed præcipitatores liberi arbitrii*, ut appellat *Auguſt.* qui *dum homines liberos eſſe volunt*, *faciunt ſacrilegos*, quod *Auguſt. de Cicerone* pronunciat, & rectiſſimè de hiſce pronunciatur.

Hæc habui dicenda de hoc loco Apoſtoli, quem aliis negotiis implicatus ſerò tandem in manus ſumpſi.

Quod ſupereſt, hortor juniores Theologos, ut *Auguſtini* polemica contra *Pelagianos* & *Semi-Pelagianos* ſcripta diligentiùs evolvant; præſertim illa, quæ omnium poſtrema contra *Maſſilienſes* ad inſtantiam *Proſperi* & *Hilarii* jam ſenex elaboravit, libros nempe de prædeſtinatione ſanctorum, & bono perſever. Eóque magis hortor, quòd omnia ferè argumenta, quibus ille in iſtis libris *Maſſilienſes*,

filienſes, reliquias Pelagianæ hæreſis confodit, rectiſſimè in *Arminium* & *Remonſtrantes* intorqueri poſſe in hac cauſa ſtudioſus lector facilè perſpiciat.

Illud etiam verè adjicere poſſum, plus uni *Auguſtino* jam veterano, & in iſta cauſa verſatiſſimo tribuendum eſſe, quàm centum *Corvinis*, *Grotiis*, *Vorſtiis*, *Bertiis*, *Tilenis*, & id genus recentioribus dogmatiſtis. Accedat & illud Coronidis loco, *Auguſtino* ſemper adhæſiſſe hac ex parte Eccleſiam univerſalem ab ejus temporibus, Eccleſiam itē Anglicanam ab initio reformationis, & celeberrimam hanc noſtram Academiam, omneſqúe, qui ex inde apud nos Theologiæ cathedras occupârunt, ſi unum excipiamus * exorticum Gallum, unum, inquam, qui vigilantiâ majorum noſtrorum, & authoritate ampliſſima Reverendiſſimi Archiepiſcopi *Whitgifti* cathedræ ſuæ renunciare coactus eſt. Vigilate ergò; ſtate in fide: viriliter agite, & confortamini: & Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti erit vobiſcum. *Amen.*

FINIS.

* *Pet. Baronem Stempanum, qui ante exactū biennium ſuæ profeſſioni renunciavit, veritus, ne cùm juxta Dnæ. Margaretæ fundatricis ejus ſtatutū, expleto biennio, electio renovāda eſſet, ipſo repudiato alius eligeretur. Unde interrogatus à ſuis, cur lecturæ ſuæ renunciâſſet: Reſpondit, ſe feciſſe, quod ſervi nequā ſolent*, fugiebam (*inquit*) ne fugarer.

hypothesin admittamus, Deum tantummodò operari in nobis illam prævenientem gratiam, quâ *possimus convertere*, non autem *ipsum convertere*, sequetur, propriè & præcisè loquendo, nos non teneri gratias Deo agere nisi pro *possibilitatibus*, pro *conversionis* sc. *possibilitate*, non pro *ipsa conversione*, non pro *justificatione*, non pro *adoptione*, non pro *regeneratione*, non pro *perseverantia*, non pro *vita æterna*; multò minus pro *prædestinatione ad vitam*, pro quibus omnibus tamen gratias Deo frequentes agit Apostolus ad Eph. 1. & sæpè alibi. Videtis *in quanta se abrupta præcipitent metuentes retia veritatis*, quod *August.* olim de Pelagianis.

Sentio me (spectatissimi Academici) nimium abusum patientiâ vestrâ; sed causa Dei propugnanda erat contra istos importunos non defensores, *sed deceptores, sed inflatores, sed præcipitatores liberi arbitrii*, ut appellat *August.* qui *dum homines liberos esse volunt, faciunt sacrilegos*, quod *August. de Cicerone* pronunciat, & rectissimè de hisce pronunciatur.

Hæc habui dicenda de hoc loco Apostoli, quem aliis negotiis implicatus serò tandem in manus sumpsi.

Quod superest, hortor juniores Theologos, ut *Augustini* polemica contra *Pelagianos* & *Semi-Pelagianos* scripta diligentiùs evolvant; præsertim illa, quæ omnium postrema contra *Massilienses* ad instantiam *Prosperi* & *Hilarii* jam senex elaboravit, libros nempe de prædestinatione sanctorum, & bono persever. Eóque magis hortor, quòd omnia ferè argumenta, quibus ille in istis libris *Massilienses*,

silienses, reliquias Pelagianæ hæresis confodit, rectissimè in *Arminium* & *Remonstrantes* intorqueri posse in hac causa studiosus lector facilè perspiciat.

Illud etiam verè adjicere possum, plus uni *Augustino* jam veterano, & in ista causa versitatissimo tribuendum esse, quàm centum *Corvinis*, *Grotiis*, *Vorstiis*, *Bertiis*, *Tilenis*, & id genus recentioribus dogmatistis. Accedat & illud Coronidis loco, *Augustino* semper adhæsisse hac ex parte Ecclesiam universalem ab ejus temporibus, Ecclesiam itē Anglicanam ab initio reformationis, & celeberrimam hanc nostram Academiam, omnesqúe, qui ex inde apud nos Theologiæ cathedras occupârunt, si unum excipiamus * exorticum Gallum, unum, inquam, qui vigilantiâ majorum nostrorum, & authoritate amplissima Reverendissimi Archiepiscopi *Whitgifti* cathedræ suæ renunciare coactus est. Vigilate ergò; state in fide: viriliter agite, & confortamini: & Gratia Domini nostri Iesu Christi erit vobiscum. *Amen.*

FINIS.

* *Pet. Baronem Stempanum, qui ante exactũ biennium suæ professioni renuntiavit, veritus, ne cùm juxta Dnæ. Margaretæ fundatricis ejus statutũ, expleto biennio, electio renovãda esset, ipso repudiato alius eligeretur. Unde interrogatus à suis, cur lecturæ suæ renunciâsset: Respondit, se feciſſe, quod servi nequã solent*, fugiebam (*inquit*) ne fugarer.